

KVALIFIKAČNÍ PRÁCE NA MVŠO

STUDIJNÍ OPORTA PRO KOMBINOVANÉ
STUDIUM

KVALIFIKAČNÍ PRÁCE NA MVŠO

Mgr. **Pavla LUDVÍKOVÁ**, Ph.D.

Mgr. Bc. **Irena KOVAČIČINOVÁ**

© Moravská vysoká škola Olomouc, o. p. s.

Autoři: Mgr. Pavla Ludvíková, Ph.D.
Mgr. Bc. Irena Kovačičinová

Olomouc 2018

Obsah

Úvod	7
Volba tématu práce a její smysl, etické aspekty práce	8
1.1 Typy závěrečných kvalifikačních prací na Moravské vysoké škole Olomouc	9
1.2 Volba tématu a název kvalifikační práce	11
1.3 Etické aspekty kvalifikačních prací	15
Příprava kvalifikační práce	18
2.1 Upřesnění cíle práce	19
2.1.1 Typologie cílů podle funkce	21
2.1.2 Typologie cílů podle obecnosti	21
2.2 Shromažďování, třídění a studium literatury	22
2.2.1 Odborná literatura a prameny	22
2.2.2 Multioborové databáze	24
2.2.3 Informace a informační etika	25
Zpracování literatury a zdrojů, citace	28
3.1 Citát a parafráze, citace a bibliografická citace	30
3.2 Citační styl	32
3.3 Způsob zapisování přímé a nepřímé citace	34
3.4 Plagiátorství	35
3.5 Citační norma ČSN ISO 690	39
3.5.1 Zásady pro zápis údajů bibliografické citace	40
3.5.2 Metody citování a odkazování	47
3.5.2.1 Systém průběžných poznámek	47
3.5.2.2 Harvardský systémy (forma: jméno – datum)	49
3.5.2.3 Systém číselného odkazu	50
3.5.3 Úprava a vzhled bibliografických citací	50
3.5.4 Konkrétní příklady	51
3.5.4.1 Tištěné zdroje	51

3.5.4.2	Elektronické zdroje	54
	Vyhotovení pracovní verze kvalifikační práce	57
4.1	Logická struktura textu	58
4.2	Úprava textu jako celku	60
4.3	Úprava částí kvalifikační práce	61
4.4	Uspořádání a úprava kvalifikační práce	64
	Základy metodologie	67
5.1	Cíl výzkumu, základní typy výzkumu	68
5.1.1	Kvalitativní x kvantitativní výzkum	69
5.1.2	Výběr vzorku do výzkumu	72
5.1.2.1	Druhy výběru	73
5.1.3	Výzkumná otázka, hypotéza	73
5.1.3.1	Typy proměnných	76
5.2	Nejčastěji používané metody při sběru dat	77
5.2.1	Analýza obsahu	77
5.2.2	Pozorování	78
5.2.3	Rozhovor	78
5.2.4	Dotazování	79
5.2.4.1	Sestavování dotazníku	79
5.2.4.2	Nejčastější chyby při tvorbě dotazníku	81
5.3	Doporučená struktura empirické části práce	82
	Formální náležitosti práce, sloh, syntax	88
6.1	Tiskové formální náležitosti kvalifikačních prací	89
6.2	Grafy, obrázky, tabulky	90
6.3	Z Pravidel českého pravopisu	97
6.3.1	Role mluvčího	97
6.3.2	Dělení slov	98
6.3.3	Psaní mezer	99
6.3.4	Psaní číslovek	99

6.3.5	K pravopisu –i/-y	100
6.3.6	Interpunkce	100
6.3.7	Tvarosloví	102
6.3.8	Stylizace projevu	103
Odevzdání práce, obhajoba		105
7.1	Konzultace s vedoucím práce	106
7.2	Posudky	107
7.3	Obhajoba kvalifikační práce	108
Použitá literatura a zdroje		111
Seznam obrázků		115
Seznam tabulek		116
Seznam příloh		117

Úvod

Milí studenti,

pokud otevíráte tento text, chystáte se s největší pravděpodobností napsat závěrečnou kvalifikační práci, kterou zakončíte roky Vašeho studia. Cílem této publikace je seznámit Vás se základními pravidly pro psaní kvalifikační práce, s problematikou tvůrčí práce, vysvětlit, jak se cituje a odkazuje podle platných norem, a naučit základní formální pravidla postupu při tvorbě kvalifikační práce. Tato publikace vychází ze skript *Bakalářské práce na Moravské vysoké škole Olomouc*¹ vydaného v roce 2010.

Kvalifikační práce, ať už bakalářské nebo diplomové, mají řadu formálních náležitostí, které je nutno dodržet. Tento text Vás provede procesem počínajícím zvolením tématu práce, etickými aspekty, které je nutno v průběhu psaní práce dodržet, potřebou stanovení cíle práce, problematikou citací, představí typy bibliografických citací používaných nejen u nás, ale i v Evropě a ve světě. Větší pozornost je věnována citační normě ČSN ISO 690, která je na akademické půdě v České republice využívána nejčastěji. Seznámíme Vás se základy metodologie, vysvětlíme některé základní údaje v metodologii používané. Prostor je věnován také základním formálním náležitostem práce – tiskovým i slohovým, úpravě grafů a tabulek. Poslední část textu se zabývá přípravou obhajoby, jak se nejlépe připravit, jak působit, vystupovat a komunikovat, a co vše může ovlivnit Váš výstup před komisí.

Přejeme Vám všem hodně štěstí a hodně sil k dokončení studia!

¹ JURÍČKOVÁ, Lubica a Michaela VANĚČKOVÁ. *Bakalářské práce na Moravské vysoké škole Olomouc*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2010. 62 s. ISBN 978-80-87240-11-3.

Kapitola 1

Volba tématu práce a její smysl, etické aspekty práce

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- vysvětlit základní rozdíl mezi bakalářskou a diplomovou prací;
- vysvětlit rozdíl mezi teoreticky orientovanou kvalifikační prací a empiricky orientovanou kvalifikační prací;
- aplikovat základní údaje potřebné k vložení do informovaného souhlasu;
- pojmenovat základní etické zásady, které je potřeba brát při psaní závěrečné práce v potaz.

Klíčová slova:

Téma kvalifikační práce, volba tématu kvalifikační práce, název kvalifikační práce, teoreticky a prakticky orientovaná kvalifikační práce, etika, etické aspekty kvalifikační práce.

1.1 Typy závěrečných kvalifikačních prací na Moravské vysoké škole Olomouc

V závěrečných kvalifikačních pracích, a to jak bakalářských, tak diplomových, autor prokazuje schopnost orientace v problematice dané tématem práce, celkovou vědeckou úroveň i připravenost pro vlastní praktickou činnost. V rámci kvalifikační práce autor také prokazuje, že se v průběhu studia naučil a porozuměl základním dovednostem v rámci vědecké činnosti, jako vyhledávání odborné literatury a zdrojů, odbornému vyjadřování, provádění výzkumu ve svém zvoleném oboru a obhájení a argumentace vlastním názorů a výsledků.

Pojem *diplomová práce* je historicky spojen s magisterskou (diplomovou) prací, a takto je i v současné době chápán vysokoškolským zákonem². Nicméně, lze se setkat s tímto označením i pro bakalářskou (diplomovou) práci, protože i ta je diplomová – za bakalářský studijní program je udělován vysokoškolský diplom. V obou případech – jak u bakalářské, tak u diplomové práce mluvíme o odborné práci, v podstatě o „projektu“, jehož výsledkem je nějaký „produkt“, kterým je právě samotný text práce.³

Bakalářská a diplomová práce se od sebe vzájemně neliší jen rozsahem, ale také obsahem. V diplomové práci by měl student prokázat, že je "o krok dále" než v době psaní bakalářské práce. Dva roky studia navíc by se ve studentovi měly promítnout v podobě zkušeností a nadhledu, aby dokázal své téma zasadit do souvislostí, měl širší přehled o zdrojích a aktuálních informacích. To by se mělo projevit nejen v teoretické části práce, ale především v diskuzi a v hodnocení vlastního přínosu práce. Diplomová práce by pak měla být podrobnější než práce bakalářská, měla by zacházet hlouběji do problematiky. Mělo by být užito také náročnějších metod, jako příklad uveďme: nejen popis daného tématu, ale také jeho analýzu.

Konkrétní požadavky na rozsah a formální stránku obou typů kvalifikačních prací stanovuje příslušná směrnice ke kvalifikační práci.

² Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). In: *Sbírka zákonů*. 22. 4. 1998. ISSN 1211-1244.

³ GERŠLOVÁ, Jana. *Vádemékum vědecké a odborné práce*. [Praha]: Professional Publishing, 2009. 148 s. ISBN 978-80-7431-002-7.

Teoreticky orientovaná kvalifikační práce musí obsahovat především:

- vymezení problému a cíle (cílů) práce,
- základní informaci o tom, jak je o problému práce pojednáno v odborné literatuře,
- vymezení teoretického východiska práce,
- argumentovanou diskuzi problému včetně uvedení nových podnětů, informací a výsledků vzešlých z daného metodologického postupu,
- důsledky, které z výsledků práce plynou pro přijatá teoretická východiska,
- závěr, ve kterém autor shrne výsledky práce a zhodnotí, zda dosáhl stanoveného cíle.

Vlastní výzkum v teoreticky orientované práci spočívá ve srovnání a porovnání zkoumaných jevů, nastínění možného řešení na základě deduktivního či induktivního postupu, návrhu modelového příkladu pro danou situaci či mechanismus, tvorbě analýzy zkoumaného problému, komplexní syntéze analyzované problematiky. Předmět či orientace části práce je závislý na zvolené metodě výzkumu, ta určuje charakter vědeckého bádání. Volba metody musí korespondovat s vybranou problematikou výzkumu.

Empiricky orientovaná kvalifikační práce musí obsahovat především:

- vymezení problému a cíle (cílů) práce,
- základní informaci o tom, jak je o problému práce pojednáno v odborné literatuře,
- vymezení teoretického východiska práce,
- hypotézy (v případě výzkumu),
- operační definici proměnných,
- volbu základního souboru a způsob výběru zkoumaného vzorku,
- volbu techniky sběru dat a konstrukci techniky,
- výsledky měření uvedené v grafech nebo v tabulkách,
- interpretaci výsledků včetně závěru uvádějících, zda byla hypotéza potvrzena nebo vyvrácena,
- důsledky, které z výsledků výzkumu plynou pro přijatá teoretická východiska,
- v příloze doložit použitou techniku sběru dat.

V prakticko-aplikační části empiricky a kvantitativně orientované práce stručně by tedy mělo být charakterizováno místo průzkumu a jeho podmínky, uvedena výzkumná otázka a cíl výzkumu (průzkumu), hypotézy, definovány užívané pojmy (vychází z pojmů obsažených v hypotézách), specifikována metodika zkoumání (metody a techniky výzkumu, průzkumu), popsána činnost související s organizací průzkumu včetně případného předvýzkumu, popsán zkoumaný vzorek a způsob jeho vytvoření, analyzovány a interpretovány výsledky výzkumu (průzkumu) a pro přehlednost zpracování je vhodné použít k ilustraci tabulky, grafy, obrázky apod.

V jednotlivých částech práce mohou být uplatněny odpovídající metody, např. metoda indukce, dedukce atd. Zpravidla se používá několika metod způsobilých pravdivě postihnout zvolený předmět zkoumání. Volba metod by měla být konzultována s vedoucím práce, protože metodická nejasnost a volba nesprávných metod mohou sepsání práce zkomplikovat a vést k nesprávným závěrům.

Struktura hlavního textu práce má vycházet z povahy zpracovávaného tématu a ze způsobu, kde se tématu pojednává.

1.2 Volba tématu a název kvalifikační práce

Téma práce je určeno přesně vymezenou problematikou, na jejíž řešení a zpracování se autor soustředí. Volba tématu práce je jedním z nejdůležitějších kroků při vypracovávání kvalifikační práce.

Volba vlastního tématu vychází z individuální schopnosti a znalosti vybrané vědecké oblasti. Je však zásadní definovat předmět řešení, cíl (či cíle) práce a vhodný metodologický postup bádání. Podmínek a faktů, které byste jako autoři měli při hledání a výběru tématu zvažovat, je však více, a je tedy třeba se zamyslet také nad těmi následujícími:

- význam práce pro teorii,
- význam práce pro praxi,
- současný stav problematiky,
- přehled existujících problémů v dané oblasti,
- cíl práce,
- metoda zpracování,
- možnost použít už získané vědomosti, dovednosti.

Ve chvíli, kdy studenti přistupují k oslovení vedoucího práce, měli by mít odpovědi alespoň na základní otázky:

- proč jsem si vybral právě toto téma?
- jak se toto téma vztahuje k oblasti mého studia?
- co budu zkoumat?
- jak to budu zkoumat?
- jak by se práce mohla nazývat?

Při volbě tématu je třeba vzít v úvahu:

- dostupnost podkladů a informací o problematice,
- využitelnost v praxi – je potřeba se zamyslet nad praktickým uplatněním svého bádání, kvalifikační práce by měla být smysluplná a uplatnitelná, může vést ke zkvalitnění nastavených procesů společnosti a jejich vnitřních mechanismů.

Nutné je se zamyslet také nad charakterem závěrečné práce. Obecně lze charakter kvalifikačních prací rozdělit do tří základních forem, a to práce:

- analytické,
- normativní,
- popisné.

Analytické práce rozebírají určitý problém a na základě popisu se snaží znovu syntetizovat získané vědomosti, a vytvořit nový pohled na problematiku.

Cílem **normativních prací** je zpravidla obhájit předem definovaný názor na základě polemiky a argumentace s jinými názory.

Popisné práce pak shromažďují veškeré možné informační zdroje o stanoveném problému a systematicky je uspořádávají tak, aby byl přenos získaných informací co nejefektivnější.

Kvalifikační práce je jednou z podmínek pro úspěšné ukončení studium na vysoké škole, tyto práce tedy lze bezesporu považovat za vědecké. Takové práce by také měly splňovat několik požadavků. Kdy je tedy práce vědecká?

- předmětem výzkumu je identifikovatelný jev/ objekt, je označený tak, by byl identifikovatelný i pro ostatní, a jsou určeny nástroje, na jejichž základě je poznatelný,
- výsledkem výzkumu je něco, co se o daném problému ještě nezná, nebo zná, ale jiným způsobem,
- výzkum je užitečný a prospěšný pro ostatní,
- výzkum poskytuje možnosti k potvrzení nebo vyvrácení předpokladů, z nichž autor vycházel, a nabízí tak možnost pro další zkoumání.

Náležitá pozornost by měla být věnována také názvu kvalifikační práce. Má být stručný, jednoznačný a jasný. Preferuje se takový název, který s použitím minimálního počtu slov přesně vyjádří téma práce i její obsah.

Pro bezproblémový průběh všech etap zpracovávání kvalifikační práce (přípravné, realizační a závěrečné etapy) doporučujeme sestavit harmonogram prací. Vypracování harmonogramu prací

je postupným procesem s řadou kroků, které se mohou buď prolínat, nebo se vzájemně podmiňovat. Příslušné činnosti si raději naplánujte s přiměřenou časovou rezervou a plnění harmonogramu průběžně kontrolujte, aby se vám nestalo, že nestihnete práci odevzdat v termínu. Rámcové schéma harmonogramu prací by mohlo vypadat např. takto:

ROZLOŽENÍ ÚKOLŮ K DOSAŽENÍ HLAVNÍHO CÍLE NA ETAPY:

1) Přípravná etapa

- první dílčí cíl: vytvoření a schválení názvu práce

kroky k realizaci:

- vymezení problematiky
- stanovení předmětu výzkumu a objektu výzkumu
- předběžná formulace cíle práce
- volba názvu práce
- konzultace s vedoucím práce
- základní orientace v odborné literatuře a zdrojích
- zpracování návrhu „zadání“
- souhlas vedoucího práce
- předložené formuláře „zadání“ ke schválení

- druhý dílčí cíl: sestavení osnovy a příprava teoretických i empirických podkladů pro práci

kroky k realizaci:

- shromažďování dostupných zdrojů a literatury
- třídění a studium primární literatury a zdrojů
- zpracování primární literatury a zdrojů pro teoretické ukotvení práce (citace a odkazy, pořizování výpisků apod.)
- upřesnění dílčích cílů práce
- formulace hypotéz
- výběr vhodných metod a technik výzkumu
- sestavení osnovy práce
- průběžné konzultace s vedoucím práce

2) Realizační etapa

- třetí dílčí cíl: vyhotovení pracovní verze práce

kroky k realizaci:

- rozvržení hlavního textu
- upřesnění názvu kapitol, podkapitol a oddílů
- interpretace výsledků výzkumu a posouzení dosažení vytyčeného cíle
- vypracování pracovní verze
- průběžné konzultace s vedoucím práce
- obsahové korekce pracovní verze
- jazykové a grafické úpravy textu práce

3) Závěrečná etapa

- čtvrtý dílčí cíl: odevzdání čistopisu práce

kroky k realizaci:

- vytvoření čistopisu
- závěrečné korektury
- úpravy grafického vzhledu
- vytištění a svázání práce

- pátý dílčí cíl: obhájení práce

kroky k realizaci:

- příprava k obhajobě
- obhajoba

Předpokladem pro sestavení osnovy práce (předběžného obsahu práce) je vyjasnění záměru, o který se má usilovat. Osnova práce musí být dostatečně analytická a musí v ní být zachyceno logické uspořádání jednotlivých částí práce i jejich hierarchie. Při vypracování osnovy práce doporučujeme dodržovat tyto zásady:

- přehlednost (práci rozčleňte přehledně do kapitol, podkapitol a oddílů),
- jasnost (osnova musí být snadno pochopitelná),
- konformita se zadáním (nezapomínejte, co je cílem vaší práce),
- proporcionalita (dílčí jev jednostranně nerozvádějte na úkor ostatních celků),
- koherence (mezi celky musí být logická souvislost a návaznost).

Dobrý odborný text obvykle není výsledkem prvního pokusu, ale produktem dlouhodobé práce, opakovaných úprav a přepracování. Je to proces, ve kterém budete uplatňovat řadu dovedností (vyhledávání a výběr odborné literatury, pořizování výpisků, rešerše literatury atd.). Předpokladem pro realizaci kvalifikační práce je také uspořádání konkrétních teoretických i empirických podklad, údajů a vlastních myšlenek. Kvalifikační práce má danou strukturu a respektuje zásady logické konzistence i jazykové preciznosti.

Cílem realizační etapy je uvedení dosažených poznatků do objektivně existujících souvislostí a jejich vyjádření v souvislém i soudržném textu. Výsledkem činnosti realizační etapy je vyhotovení pracovní verze kvalifikační práce, která je východiskem k vytvoření čistopisu.

1.3 Etické aspekty kvalifikačních prací

Dodržování základních etických a právních norem je při psaní závěrečných prací nutným předpokladem. Autor kvalifikační práce musí při tvorbě respektovat základní pravidla vědecké etiky a platné právní předpisy.

Etické zásady při psaní závěrečné práce:

a) souhlas s účastí ve výzkumu

Respondenti (informanti) jsou účastníci výzkumu z vlastní dobré vůle, pokud jím tedy respondent nebude chtít být, nelze jej nutit setrvat ve výzkumu. V případě nezletilých respondentů je nutný souhlas rodičů nebo zákonných zástupců s účastí ve výzkumu. Pokud výzkumník pracuje s osobními daty, nebo s daty takové povahy, která by neměla být veřejná, jeví se jako vhodné použít informovaný souhlas, ve kterém respondent podepisuje, že rozumí povaze výzkumu a souhlasí s použitím jeho odpovědí a názorů ve výzkumu. V informovaném souhlasu by měl výzkumník uvést, v jaké míře budou data veřejná a anonymní.⁴

Student povinen konzultovat téma také se zástupcem firmy/instituce, pro kterou bude navrhované téma práce řešit, a je nutné tedy požádat také firmu o souhlas se zpracováním údajů.

⁴ JURÍČKOVÁ, Lubica a Michaela VANĚČKOVÁ. *Bakalářské práce na Moravské vysoké škole Olomouc*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2010. 62 s. ISBN 978-80-87240-11-3.

b) ochrana soukromí a osobních údajů účastníků výzkumu

Výzkum v rámci závěrečné práce musí být proveden v souladu s platným zákonem o ochraně osobních údajů. Každý respondent by měl být před výzkumem seznámen s tím, kdo a v jakém rozsahu bude mít k výsledkům výzkumu a získaným informacím přístup, např. v rámci informovaného souhlasu, jehož vzor uvádíme v příloze č. 1.

c) odměna účastníkům výzkumu

Je důležité si uvědomit, že jakákoli forma odměny nesmí mít vliv na dodržení všech platných základních etických zásad, a v žádném případě nesmí ovlivnit výsledky výzkumu. Není zvykem, že by respondenti závěrečných studentských prací byli za svou účast ve výzkumu odměňováni.

d) nesmí dojít k poškození či újmě účastníků výzkumu

Otázky ve výzkumu mohou u respondentů vyvolat řadu nepříjemných pocitů, obzvláště u kontroverznějších témat závěrečných prací. Proto je třeba brát v potaz, že nesmí dojít k žádné úhoně respondentů, a to duševní, finanční, hmotné či psychické. Cílem je zajistit, aby nikomu nebylo ublíženo a nikdo netrpěl důsledky výzkumu.

Mezi specifické principy vědecké etiky patří:

- vědecká objektivnost a pravdivost,
- osobní poctivost a čestnost,
- originalita (původnost),
- zásadovost a nekompromisnost,
- sebekritičnost a tolerance jiných názorů,
- skromnost.⁵

Na závěr této kapitoly ještě několik málo základních obecných zásad:

- Nechlubte se „cizím peřím“!
- Nechápejte věcnou kritiku a poznámky vedoucího jako projevy nepřátelství!
- Berte v potaz jen správné a prověřené závěry!
- Vždy všem říkejte, co děláte a proč to děláte!

⁵ SPOUSTA, Vladimír. *Vádemékum autora odborné a vědecké práce humanitního a sociálního zaměření*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009. 230 s. ISBN 978-80-7204-617-1.

V závěrečných kvalifikačních pracích, bakalářských i diplomových, autor prokazuje schopnost orientace v problematice dané tématem práce, celkovou vědeckou úroveň i připravenost pro vlastní praktickou činnost. Bakalářská a diplomová práce se od sebe vzájemně neliší jen rozsahem, ale také obsahem. V diplomové práci by měl student ve srovnání s bakalářskou prací prokázat nejen další znalosti odpovídající letem dalšího studia, ale také schopnost práce s textem, hodnocení kontextu a orientace v oblasti výzkumu. Nutné je se zamyslet také nad charakterem závěrečné práce, který lze obecně rozdělit do tří základních forem, a to práce analytické, normativní, popisné. Při psaní závěrečných kvalifikačních prací je nutným předpokladem dodržování základních etických a právních norem a autor závěrečné práce musí při tvorbě respektovat základní pravidla vědecké etiky a platné právní předpisy.

1. Co je to téma práce?
2. Jaké kroky je potřeba promyslet v procesu volby tématu kvalifikační práce?
3. Jaký má být název kvalifikační práce?
4. Jaké náležitosti by měl mít informovaný souhlas?
5. Jaké jsou hlavní etické zásady při psaní kvalifikační práce?

Literatura k tématu:

- [1] JURÍČKOVÁ, Lubica a Michaela VANĚČKOVÁ. *Bakalářské práce na Moravské vysoké škole Olomouc*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2010. 62 s. ISBN 978-80-87240-11-3.
- [2] Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). In: *Sbírka zákonů*. 22. 4. 1998. ISSN 1211-1244.
- [3] SPOUSTA, Vladimír. *Vádemékum autora odborné a vědecké práce humanitního a sociálního zaměření*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009. 230 s. ISBN 978-80-7204-617-1.
- [4] GERŠLOVÁ, Jana. *Vádemékum vědecké a odborné práce*. [Praha]: Professional Publishing, 2009. 148 s. ISBN 978-80-7431-002-7.

Kapitola 2

Příprava kvalifikační práce

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- definovat cíle práce tak, aby splňovaly pravidlo SMART;
- rozlišit primární a sekundární zdroje a použít při zpracování práce vhodné zdroje;
- vysvětlit pojem rešerše;
- uvést základní multioborové databáze, které lze při tvorbě rešerše využít.

Klíčová slova:

Cíl, SMART cíl, primární a sekundární zdroje, rešerše, Google Scholar, EBSCO, Scopus, Web of Knowledge.

Jednoznačné **vymezení cíle** kvalifikační práce je nutnou podmínkou pro její úspěšné zpracování a obhájení. Výsledný úspěch či neúspěch při sepisování práce závisí do určité míry i na činnostech souvisejících s přípravou teoretických i empirických podkladů práce. Příprava podkladů zahrnuje především:

- upřesnění cíle (cílů) práce,
- vyhledávání, třídění, studium a zpracování primární literatury a pramenů,
- formulaci hypotéz (v případě výzkumu),
- výběr vhodných metod a technik,
- sestavení osnovy práce atd.

Činnosti spojené s přípravou podkladů zabírají v některých případech i polovinu celkového času zpracování práce (záleží na typu podkladů, pracnosti jejich získání, náročnosti zpracování atd.).

Kvalifikační, diplomová práce představuje formu odborného textu, jehož prostřednictvím prokázujete svoji schopnost aplikovat získané teoretické znalosti a praktické dovednosti v konkrétní vědecké práci.

2.1 Upřesnění cíle práce

V kvalifikační práci řešíme a zpracováváme přesně vymezenou problematiku. Naprosto nezbytný je v práci jeho cíl, který by se měl v práci objevit hned v jejím úvodu. Cíl práce musí být konkrétní a jednoznačně formulovaný. Při stanovení cíle si lze klást např. otázky typu: Čeho chci ve své práci dosáhnout? Co budu zkoumat: Jak bych toho mohl/a dosáhnout? Prostřednictvím jakých metod a technik? Proč jsem si stanovil/a právě tento cíl? V závěru práce je třeba zhodnotit, zda se záměr stanovený cílem podařilo splnit.

Správná definice cíle je nutným předpokladem a jedním z klíčových bodů při tvorbě kvalifikační práce. Čím vágněji je cíl definován, tím větší je složitější na jeho základu postavit výzkum a cíl v závěru práce zhodnotit; definujte tedy cíle kvalifikační práce na základě techniky SMART.

Vlastnosti SMART cílů^{6,7,8}:

S = specific – specifčnost – cíl musí být konkrétní a specifikovaný, přesně formulovaný

M = measurable – měřitelnost – cíl musí být měřitelný, nezáleží na zvolených parametrech, ale na schopnosti definovat míru změny

A = acceptable, agreed – akceptovatelnost – soulad se zjištěnými potřebami a přijetí cíle od všech, kdo ho budou naplňovat

R = realistic – reálnost – cíl musí být dosažitelný

T = timed – termínovanost – pro měření splnění nebo nesplnění cíle jsou nutné termíny (i dílčí), po jejichž uplynutí můžeme měřit

Tabulka 1 Rozdíl mezi cílem a SMART cílem v konkrétních příkladech

CÍL	SMART CÍL
Vyšší prodej a zisk	Během 2 let zvýšit prodej o 15% a marži o 2%
Optimalizovat portfolio výrobků a služeb	Snížit celkový počet nabízených položek (dle nejméně prodávaných) o 15% a rozšířit počet služeb ... v následující sezóně.
Oslovit nové segmenty	Do konce roku zajistit výzkum ve třech DIY marketech a navrhnout příslušnou marketingovou strategii.
Zlepšit prodejní dovednosti obchodníků	Během dvou měsíců vytvořit návrh metodiky a systému vnitrofiremního vzdělávání.

Definice cíle kvalifikační práce nemusí být automaticky doslovně totožná s definicí cíle empirické části práce!

⁶ LOJDA, Jan. *Manažerské dovednosti*. Praha: Grada, 2011. 182 s. ISBN 978-80-247-3902-1.

⁷ LANGER, Tomáš. *Moderní lektor: průvodce úspěšného vzdělavatele dospělých*. Praha: Grada, 2016. 224 s. ISBN 978-80-271-0093-4.

⁸ DOLEŽAL, Jan a kol. *Projektový management: komplexně, prakticky a podle světových standardů*. Praha: Grada, 2016. 418 s. ISBN 978-80-247-5620-2.

- Cíl závěrečné práce může mít obecnější charakter, cíl empirické části práce pak může být specifikován konkrétněji.

Cíl je tedy něco, čeho chceme dosáhnout, co přesně chceme zjistit. Čím je cíl obecnější, tím náročnější je výzkum a menší šance na úspěch, protože není přesně dáno, k čemu práce spěje. Je důležité si také uvědomit, jaké mám k dispozici prostředky (finanční, časové aj.), zda jsem schopen vytyčeného cíle dosáhnout.

Cíle lze kategorizovat z několika aspektů, níže uvádíme dva základní.

2.1.1 Typologie cílů podle funkce

a) orientační

- slouží k doplnění poznatků
Př. Zjistit, jak jsou vnímáni svým okolím muži na mateřské dovolené.

b) deskriptivní

- slouží k popsání stavu
Př. Zjistit, z jakých zdrojů plyne hlavní příjem žen na mateřské dovolené.

c) explorační

- slouží k vysvětlení souvislosti
Př. Zjistit, jaký vliv má pružná pracovní doba na počet hodin skutečně strávených v práci.

d) sociotechnický

- slouží k formulaci návrhů, optimalizace postupů
Př. Zjistit, jaký model chování manažera zaměstnancům nejvíce vyhovuje.

2.1.2 Typologie cílů podle obecnosti

a) cíl hlavní

b) cíl vedlejší, dílčí – rozvíjí cíl hlavní

2.2 Shromažďování, třídění a studium literatury

Základní orientaci v odborné literatuře, zdrojích a pramenech získáváte už při volbě tématu závěrečné kvalifikační práce, ovšem je zapotřebí se seznámit s odbornou literaturou a prameny, ve kterých je zkoumaná problematika detailněji analyzována. Na úvod bývá doporučováno provést tzv. tematický bibliografický průzkum (vytvořit přehled zdrojů informací o vědeckých publikacích a dokumentech k dané problematice, tzv. rešerši potřebných údajů). Údaje o tematickém bibliografickém průzkumu se obvykle uvádí v hlavním (vlastním) textu práce. Tematický bibliografický průzkum vyžaduje:

- zjišťování a vyhledávání dostupných zdrojů, pramenů a odborné literatury,
- shromažďování a vybírání primární literatury a pramenů,
- studium primární literatury a pramenů,
- zpracování primární literatury a pramenů.

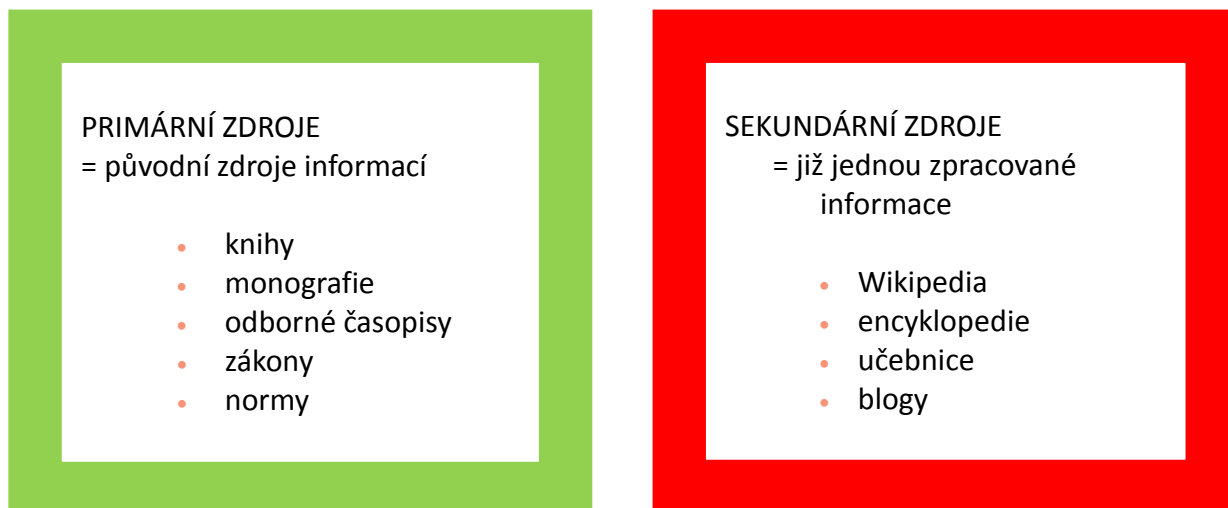
2.2.1 Odborná literatura a prameny

Ve výše uvedeném výčtu se objevují pojmy jako **odborná literatura a prameny**. Ty představují pro studenty hlavní zdroje při zpracovávání kvalifikační práce, a proto je nezbytné, aby se v dané problematice orientovali.

Odborná literatura je zpracováním pramenů a experimentálních podkladů a člení se zpravidla do několika skupin: populárně-vědecká literatura, vysokoškolské učebnice, primární literatura a zdroje a sekundární literatura a zdroje. Primární literatura (příp. primární zdroje vědeckých informací) zahrnuje především tištěné publikace (knihy, učebnice, sborníky z konferencí atd.) a seriálové publikace (ročenky, odborné vědecké časopisy atd.), vědeckovýzkumné zprávy, firemní literaturu, právní dokumenty, české normy a normy cizích států, elektronické monografie, elektronické seriálové publikace (elektronické články, ostatní příspěvky atd.), faktografické databáze a další primární informace dohledatelné na internetu. Sekundární literatura (příp. sekundární zdroje vědeckých informací) zahrnuje především naučné slovníky, encyklopedie, soupisy literatury k určitým tématům, referátové časopisy, bibliografické databáze atd.

Prameny jsou zdrojem informací o studované problematice, které jsou bezprostředně předmětem bádání. Výběr pramenů je podmíněn povahou práce a přístupem ke zpracovávání tématu. Mohou to být např. interní dokumenty zkoumané firmy (účetní doklady, výroční zprávy, finanční

rozvahy, analýzy, zápisy z porady, etický kodex firmy atd.). Stěžejním materiálem pro vypracování kvalifikační práce je **primární literatura a prameny**. V některých publikacích se jako synonymum k výrazu *pramen* používá výraz *zdroj*.

Obr. 1 Primární literatura a zdroje

Východiskem vědeckého zkoumání by měl být výčet a soupis bibliografických odkazů, které se vztahují k vybrané oblasti zkoumání, tedy tzv. **rešerše**.

- Rešerše je soupis literatury, ze které autor vytváří svůj teoretický rámec kvalifikační práce.
- Provést rešerši znamená prohledat dostupné informační zdroje (katalogy knihoven, odborné elektronické databáze, webové stránky univerzit, vědeckých společností/firem apod.).
- Shromáždění a prostudování vybrané relevantní literatury je předpokladem k vytvoření přehledu o stavu poznání o tématu práce.
- Díky rešerši cíle si autor utřídí základní poznatky, východiska a získá inspiraci pro svou vlastní práci.

Při tvorbě rešerše lze postupovat dvěma základními způsoby, případně jejich kombinací:⁹

- **obecný přístup** – základem je určitá monografie, od které se další zdroje vyhledávají „všemi směry“, tzn. rozšiřováním znalostí od prvotního zdroje dané monografie,
- **kaskádový přístup** – od výchozího zdroje se postupuje „jen jedním směrem“, většinou na základě citací v literatuře, která byla vyhledána díky citaci v předchozím zdroji atd.

Při sestavování rešerše není nutné, naopak, může být nežádoucí, omezit se jen na českou literaturu v tištěné podobě. Pojem primární literatura byl specifikován již výše v textu, využít lze také internetové zdroje, a to nejen české. Orientaci v obrovském množství zveřejněných zahraničních

⁹ ŠIROKÝ, Jan et al. *Tvoříme a publikujeme odborné texty*. Brno: Computer Press, 2011. 208 s. ISBN 978-80-251-3510-5.

vědeckých prací usnadňují databáze, které na základě klíčových slov generují příspěvky na zadaná témata.

2.2.2 Multioborové databáze

Uvedme si základní multioborové databáze, které lze při tvorbě rešerše využít:

Google Scholar

Google Scholar je volně přístupný webový vyhledávač, spadající pod společnost Google, který indexuje plné texty nebo metadata z odborné literatury přes řadu formátů a oborů. Byl poprvé vydán v beta verzi v listopadu 2004, index služby Google Scholar zahrnuje většinu recenzované online dostupné akademické časopisy, knihy, konferenční příspěvky, diplomové práce a disertace, preprinty, abstrakty, technické zprávy, a jinou odbornou literaturu, včetně patentů.¹⁰

Zahraníční databáze elektronických zdrojů dostupné v knihovně Akademie věd ČR

a) databáze EBSCO

Platforma EBSCO představuje komplexní přístup k plnotextovým databázím článků z více než 14 000 periodik z oblasti ekonomiky, managementu, financí, účetnictví, obchodu, humanitních a sociálních věd, zdravotnictví, vědy a kultury, které se průběžně aktualizují. Platforma EBSCO dále poskytuje cca 820 monografií, více než 11 000 případových studií a 1 160 000 profilů obchodních společností, studie průmyslových odvětví, výzkumné zprávy z oblasti trhů, SWOT analýzy, ekonomické zprávy o zemích světa, kolekci videí z přednášek Harvard Business School nebo rozhovory s odborníky.

b) databáze Scopus

Scopus je abstraktová a citační databáze odborné recenzované literatury dostupná pro registrované uživatele. Obsahuje abstrakty a záznamy z téměř 20 500 recenzovaných časopisů od více než 5 000 vydavatelů po celém světě. Databáze Scopus obsahuje přímé odkazy na plné texty článků, knihovnické zdroje a další aplikace, jako je například systém pro správu bibliografických referencí.

Databáze je tematicky rozdělena do čtyř hlavních oblastí:

- přírodní vědy (zemědělství, biologie, neurověda, farmakologie),
- společenské vědy (humanitní vědy, obchod, historie, informační věda),
- fyzikální vědy (chemie, strojírenství, matematika),
- zdravotní vědy (lékařství, stomatologie, ošetřovatelství, veterinární lékařství).

¹⁰ Search Tips: Content Coverage [online]. Google, [cit. 2017-12-15]. Dostupné z: <https://scholar.google.cz/>

c) Web of Knowledge

Web od Knowledge je rozhraní pro přístup do bibliografických a citačních databází Web of Science a Journal Citation Index a dalších databází obsahujících abstrakty, citace a případně i plné texty vědeckých prací zahrnujících oblast živé a neživé přírody, společenské a sociálně ekonomické vědy a techniku.¹¹

2.2.3 Informace a informační etika

S vývojem společnosti obecně souvisí vývoj množství informací, které člověka obklopují. Na přebytek informací lidé nejčastěji reagují duševní prací, důsledkem přebytku může být případně také vědomé snížení kvality vykonané práce či nekompetentní rozhodnutí a pokles sebeúcty.¹²

Při práci s informacemi je nutné si uvědomit, co vůbec informací je, co je pro nás informativní a jaká by měla informace být. Uvedme 8 kritérií – 4 objektivní, týkající se samotného sdělení, a 4 subjektivní, týkající se vztahu člověka ke sdělení.

a) z hlediska objektu:

- informace je vždy něco jsoucího, tedy něco, co je. Pokud nic není, neváže se na to informace,
- informace je něčím, co je správně uspořádané, není chaotické a nahodilé, je něčím, v čem je řád,
- informace je něčím, co je smysluplné, co je o něčem,
- informace je něco, co je pravdivé.

b) z hlediska subjektu:

- informace je to, co přináší nový poznatek. Dozvídá-li se člověk, co už ví, není pro něho sdělení informativní,
- informace je to, co je relevantní vzhledem ke kladené otázce,
- informace je něco, co může být nějakým způsobem využito.¹³

¹¹ Knihovna Akademie věd ČR [online] [cit. 2017-12-15]. Dostupné z: <http://www.lib.cas.cz>

¹² MIKULÁŠ, Radek. Jak zvládat přebytek informací. *Ikaros* [online]. 2012, ročník 16, číslo 1 [cit. 2017-12-15]. urn:nbn:cz:ik-13814. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/node/13814>

¹³ STODOLA, Jiří. Život s Googlem. In: *SlideShare Education* [online]. 7. 12. 2012 [cit. 2017-10-11]. Dostupné z: <https://www.slideshare.net/jirijstodola/ivot-s-googlem>

Předchozí tvrzení lze shrnout do několika hlavních zásad informační etiky:

- Ptejme se, co víme a nevíme (novost).
- Ptejme se, co chceme vědět (relevance).
- Ptejme se, co potřebujeme vědět (užitečnost).
- Kriticky hodnoťme zdroje informací (objektivní kritéria).
- Pišme správně česky, dodržujme elementární estetické zásady (správná uspořádanost).
- Vyjadřujme se srozumitelně, jednoznačně, konsistentně (smysluplnost).
- Netvrďme nepravdu (pravdivost); nelžeme.
- Ptejme se, zda sdělení, které vysíláme, může někomu přinést nový poznatek; neopakujme se, ani to, co je dostatečně známé (známost).
- Zkoumejme, zda sdělení, které vysíláme, může někomu odpovědět na otázku, kterou klade; snažme se odpovídat na to, na co se nás druhý ptá (relevance).
- Zamýšlejme se, zda sdělujeme něco, co může být někomu užitečné; snažme se prospívat a neškodit (užitečnost).

Σ

Nutnou podmínkou pro úspěšné zpracování a obhájení kvalifikační práce je jednoznačné vymezení jejího cíle. Cíl práce by se měl v práci objevit hned v jejím úvodu, musí být konkrétní a jednoznačně formulovaný. Východiskem vědeckého zkoumání by měl být výčet a soupis bibliografických odkazů, které se vztahují k vybrané oblasti zkoumání, tzv. rešerše. Zdroje literatury rozlišujeme na primární a sekundární, pro kvalifikační práce je vhodná pouze primární literatura. Možné je čerpat také ze zahraničních databází, tzv. elektronických zdrojů, za nejrelevantnější považujeme Scopus, Web of Knowledge, EBSCO. Při práci s informacemi je vhodné dodržovat zásady informační etiky.

?

1. Jak by měl být formulovaný cíl práce?
2. Jaký je rozdíl mezi primárními a sekundárními zdroji literatury?
3. Jaká databáze je volně k dispozici a lze ji použít jako první krok při zpracovávání rešerše?
4. Jaké znáte zahraniční online databáze zdrojů?
5. Jaké vlastnosti by měla mít informace?

Literatura k tématu:

- [1] ŠIROKÝ, Jan et al. *Tvoříme a publikujeme odborné texty*. Brno: Computer Press, 2011. 208 s. ISBN 978-80-251-3510-5.
- [2] *Search Tips: Content Coverage* [online]. Google, [cit. 2017-12-15]. Dostupné z: <https://scholar.google.cz/>
- [3] STODOLA, Jiří. Život s Googlem. In: *SlideShare Education* [online]. 7. 12. 2012 [cit. 2017-10-11]. Dostupné z: <https://www.slideshare.net/jirijstodola/ivot-s-googlem>
- [4] MIKULÁŠ, Radek. Jak zvládat přebytek informací. *Ikaros* [online]. 2012, ročník 16, číslo 1 [cit. 2017-12-15]. urn:nbn:cz:ik-13814. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/node/13814>
- [5] *Knihovna Akademie věd ČR* [online][cit. 2017-12-15]. Dostupné z: <http://www.lib.cas.cz>

Kapitola 3

Zpracování literatury a zdrojů, citace

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- aplikovat do textu zásady pro použití přímé a nepřímé citace;
- vyjmenovat údaje a pořadí bibliografických citací nejčastěji používaných zdrojů, a to jak tištěných, tak elektronických;
- definovat rozdíl mezi bibliografickou citací tištěné a elektronické monografie;
- objasnit hlavní rozdíl ve vzhledu bibliografické citace při použití Harvardského systému.

Klíčová slova:

Citace, citační styl, parafráze, bibliografické citace, norma ČSN ISO 690.

Citace a odkazování jsou nedílnou součástí při vytváření jakéhokoliv odborného textu, kvalifikačních prací nevyjímaje. Uvedme si několik důvodů a praktických dopadů, které nám ozřejmí, proč je odkazování v textu nutné:¹⁴

a) Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, tzv. autorský zákon (zákon 121/2000 Sb.)

Povinnost citovat je dána zákonem, věnuje se jí §31 tohoto zákona. Podle něj lze využít části zveřejněných děl jiných autorů za podmínky, že na ni v textu odkážeme a uvedeme údaje, podle kterých lze toto originální dílo dohledat. Je nutné uvést originální myšlenku a nevytrhnout informace ze souvislostí tak, aby se změnila jejich podstata.

b) Etické aspekty

O etických stránkách tvorby odborných textu jsme se zmínili již dříve v textu, nicméně zopakujme několik základních bodů. Autor kvalifikační práce má povinnost citovat všechny v textu použité zdroje a naopak neuvádět falešné citace, tedy zdroje, které v textu použity nebyly. Je nutné citovat přesně, v celém textu využívat jednu vybranou bibliografickou citaci a v citování být přesní.

„Citační etika vyžaduje, aby autor zveřejnil veškeré informační prameny, které použil pro svoji práci tak, aby je bylo možné identifikovat. Je žádoucí, aby autor zřetelně označil převzaté části od částí, které jsou jeho vlastní. Pro citace částí děl se proto doporučuje typograficky odlišit od dalšího textu. Na konec nebo na začátek této části uvádíme identifikační údaje, které v práci odkazují na úplnou citaci.“¹⁵

c) Zpětné ověření myšlenek

Může se stát, že některá myšlenka v textu zaujme čtenáře natolik, že si bude chtít dohledat celé originální dílo a zjistit více informací. Nebo naopak, myšlenka v textu přijde čtenáři vytržená z kontextu, příliš okatě přizpůsobená zaměření práce a bude si chtít ověřit její přesné znění v originálním díle. Pro obě tyto situace (a jiné další situace) je citace původního díla nejjednodušší cestou.

d) Schopnost práce s literaturou

Správné uvádění citací v textu značí autorovu schopnost a dovednost práce s informacemi, to znamená, že si autor dokáže zdroje informací vyhledat, roztřídit, nastudovat, získat potřebné

¹⁴ KRČÁL, Martin a Zuzana TEPLÍKOVÁ. *Naučte (se) citovat*. Blansko: Citace.com, 2014. 202 s. ISBN 978-80-260-6074-1.

¹⁵ BOLDIŠ, Petr. *Bibliografické citace podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2. Část 1 – Citace: metodika a obecná pravidla* [online]. Verze 3.3.(2004). c1999-2004, poslední aktualizace 2004-11-11 [cit. 18.12.2017]. Dostupné z: <http://www.boldis.cz/citace/citace1.pdf>

informace a srovnat je s informacemi z jiných zdrojů, vybrat z nich podstatné myšlenky a zakomponovat je do textu. Správné odkazování na zdroje lze pak považovat za jeden z projevů vědecké práce.

e) Získání širšího kontextu k popisované problematice

Tento důvod není přímo důvodem pro použití citací. V některých případech autora textu myšlenka zaujme natolik, že se stává zdrojem pro další hledání. Podle citace a nalezení původního díla autor dále mapuje myšlenku, která se později může stát centrem jeho vědeckého bádání.

3.1 Citát a parafráze, citace a bibliografická citace

Při tvorbě odborného textu se používají **dva základní způsoby odkazování – citát a parafráze**. Citát a citace jsou pojmy, které bývají často zaměňovány či nesprávně označovány.

Citát (*quotation*) = doslovné uvedení cizího výroku nebo textu ve vlastním dokumentu, v textu je vymezen uvozovkami, případně změnou řezu písma, a doplněn citací. Pokud je citace delší než čtyři řádky, příp. 40 slov, je vhodné ji uvést v samostatném odstavci, opticky odděleného od ostatního textu mezerou. Citovat lze pouze z už zveřejněného díla, a to nejen textu, ale také ilustrace, fotografie, nákresu či audiovizuálního záznamu. Citovaný text je v práci z nějakého oprávněného důvodu, odborná práce není koláž několika citací, text v citátech by neměl přesáhnout 10 % rozsahu celého textu práce.

Parafráze = přepsání původního textu vlastními slovy, přičemž původní myšlenka nesmí být pozměněna nebo vytržena z kontextu. Projevuje se větší míra zpracování myšlenek a textu. Na rozdíl od citátu ji v textu graficky nijak neodlišujeme, nevkládáme do uvozovek, ani neodlišujeme řez písma. Je ovšem nutné na ni, stejně jako u citátu, odkázat v citacích a uvést její zdroj.

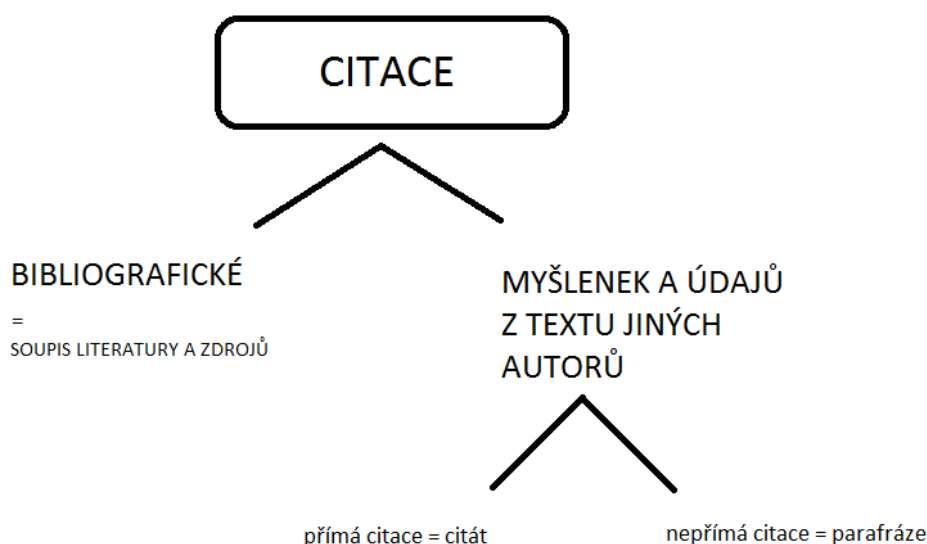
V souvislosti s citátem a parafrází je potřeba zmínit problematiku **všeobecně známých informací či faktů**. Jedná se o základní informace z různých oborů, které jsou nezpochybnitelné a snadno ověřitelné v encyklopediích či slovnících a které v textu necitujeme. Pro příklad uveďme – bod varu vody je 100 stupňů Celsia (obecně známá informace, kterou dostaneme v hodinách fyziky už na základní škole), nejvyšší hora světa je Mount Everest (dozvíme se v každé učebnici zeměpisu a v atlasech), hlavním městem České republiky je Praha (stejný typ informace jako předchozí), prvním prezidentem České republiky byl Václav Havel (údaj dostatečně známý z médií, dohledatelný

i v historických publikacích). Pokud bychom ale chtěli uvést údaj o tom, kolik hlasů z řad poslanců a senátorů při volbě získal, bylo by nutné tuto informaci odcitovat. V případě, kdy si nejsme jistí, zda se jedná o obecně známou informaci nebo ne, je jistější zdroj uvést, obecně je lepší odkaz na zdroj v textu mít navíc, než aby chyběl.

Citace (citation) = identifikace zdroje, ze kterého výrok pochází. Uvádíme ji přímo v textu a záznamem i v seznamu použitých zdrojů.

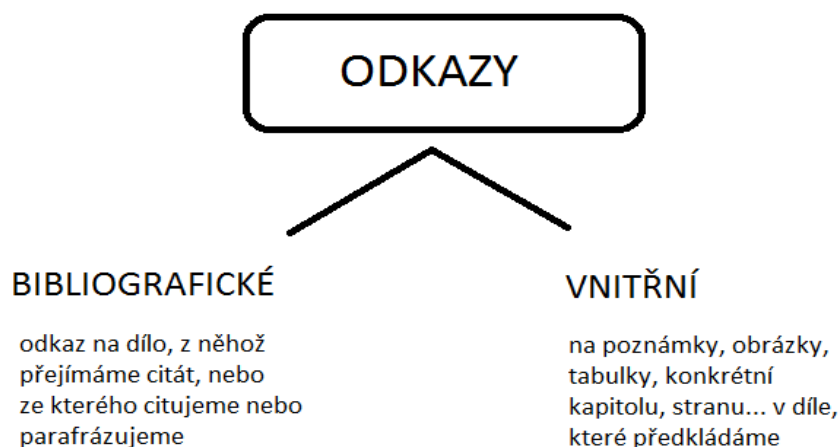
Bibliografická citace = souhrn údajů o citované publikaci, který umožňuje její identifikaci.

Pro přehlednost struktury vyjmenovaných pojmů uvádíme dvě jednoduchá schémata:

Obr. 2 Schéma členění citací

Zdroj: IVANOVÁ, Kateřina a Lubica JURÍČKOVÁ. *Písemné práce na vysokých školách se zdravotnickým zaměřením*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 100 s. ISBN 978-80-244-1832-2.

Obr. 3 Schéma členění odkazů

Zdroj: IVANOVÁ, Kateřina a Lubica JURÍČKOVÁ. *Písenné práce na vysokých školách se zdravotnickým zaměřením*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 100 s. ISBN 978-80-244-1832-2.

3.2 Citační styl

Citační styl = způsob formátování psaného textu; citační styl nám říká, jak má vypadat citace v textu a v seznamu zdrojů. Citačních stylů existují řádově tisíce a některé se od sebe liší jen velmi nepatrnými detaily. Citační styly rozlišujeme univerzální, tedy ty, které se používají napříč všemi obory, a oborové, které jsou právě typické jen pro určitou oblast vědy.

Uvedme si pro příklad několik citačních stylů, používaných ve světě v různých vědeckých disciplínách, mezi univerzální řadíme například:

a) ČSN ISO 690

- v České republice nejrozšířenější a nejvyužívanější citační styl, kterému věnujeme v tomto textu nejvíce prostoru. Jedná se o český překlad mezinárodní normy ISO 690, norma je u nás platná od dubna 2011, kdy byla aktualizovaná předchozí verze, jež platila 14 let,

b) MLA

- pojmenovaný podle Modern Language Association, citační styl užívaný nejčastěji v oblasti jazykovědy, ale rozšířený i do dalších humanitních oblastí,

c) Chicago Manual of Style (CMS)

- používaný v Chicago University Press, styl používaný pro potřebu především společenských věd,

d) Turabian Citation Guide

- vychází ze stylu Chicago, používá se taktéž především ve společenských vědách.

Mezi oborové citační styly pak řadíme:

a) APA Style

- pojmenovaný podle American Psychological Association, využívá se právě v psychologii a příbuzných oborech jako výhradní citační styl,

b) AMA Style

- pojmenovaný podle American Medical Association a používaný především v oblasti medicíny a biologie,

c) ASA Style

- styl American Sociological Association nachází uplatnění v oblasti sociologie, pro Českou republiku jsou v oblasti sociologie typičtější spíše pravidla Sociologického časopisu,

d) Vancouver System

- vyvinutý National Library of Medicine v USA, používaný převážně v oblasti medicíny, lékařských technologií a biomedicíny, je pro něj typické číslování záznamů,

e) CSE – Council of Science Editors – Scientific Style and Format

- uplatňovaný především v přírodních vědách,

f) ACS Style

- využíváný v oblasti chemie, název dostal podle American Chemical Society,

g) AIP Style

- pro vědní obory fyzika a astronomie, název odvozený od American Institute of Physics,

h) Harvard Style

- citační styl Harvard Business School. Harvardský styl bývá často zaměňován s harvardským systémem odkazování v rámci normy ČSN ISO 690, viz kap. č. 3.5.

3.3 Způsob zapisování přímé a nepřímé citace

Přímá citace (citát) je doslovné uvedení úryvku textu jiného autora s odkazem na zdroj informace. Přímou citaci (citát) přepište přesně tak, jak je uvedena v díle.

Nepřímá citace (parafráze) je vlastními slovy převyprávěný text jiného autora s odkazem na zdroj informace (nesmí dojít ke zkreslení cizího textu nepozorným parafrázováním). Bývá zpravidla kratší než originální vyjádření.¹⁶

Na každý citát i parafrázi v textu musí být v poznámce pod čarou příslušný bibliografický odkaz a ve výčtu literatury a zdrojů bibliografická citace díla, na které se odkazuje.

Příklad:

Tyto výsledky komentuje Novotný slovy: „Výběr vzorků pro testování se ukázal jako rozhodující a dosažené výsledky proto nemusí být reprezentativní.“²² S ohledem na skutečnost, že existuje řada způsobů, jak klasifikovat informace z hlediska jejich věrohodnosti, například kodifikace 4x4, je nutné o reprezentativnosti vzorku dále diskutovat.²³

---

²² NOVOTNÝ, Jiří. *Příklad citace*. s. 49.

²³ BRABEC, Jan. *Příklad parafráze*. s. 95.

Všimněte si:

- citát (přímá citace) se vkládá do uvozovek,
- parafráze (nepřímá citace) se nepíše do uvozovek,
- číslo v textu je shodné s číslem odkazu v poznámce pod čarou a zapisuje se jako horní index,
- čísluje se v celém textu průběžně,

¹⁶ MEŠKO, Dušan a kol. *Akademická příručka*. České upr. vyd. Martin: Osveta, 2006. 481 s. ISBN 80-8063-219-7.

- bibliografický odkaz na dílo umístěný v poznámce pod čarou se uvádí zkráceně, tj. autor, název díla a lokace (zpravidla číslo stránky nebo stránek). Výjimku tvoří kvalifikační práce, ve kterých se studenti zabývají některou z oblastí práva. U těchto prací je nezbytné uvádět v poznámce pod čarou úplné bibliografické citace díla totožné jako ve výčtu literatury a zdrojů.

3.4 Plagiátorství

Pojmem plagiátorství se rozumí použití cizí myšlenky ve vlastním textu bez uvedení zdroje, nedbalé nebo nepřesné citování původního zdroje. Pokud bychom chtěli pojem plagiátorství specifikovat přesněji, lze plagiátorství definovat jako „*představení duševního díla jiného autora půjčeného nebo napodobeného vcelku nebo z části, jako svého vlastního*“¹⁷.

Při zpracovávání textu je nutné myslet i na to, že odkazujeme nejen na text, ale také obrázky, grafy, fotografie, tabulky, schémata atd. Za plagiátorství považujeme také nedbalé nebo nepřesné citování použité literatury, opomenutí citace (byť neúmyslné) některého využitého zdroje.

¹⁷ ČSN ISO 5127. Informace a dokumentace - slovník. Praha: Český normalizační institut, 2003. Třídící znak 01 0162.

Nejčastější druhy plagiátorství:

a) Klonování

- doslovné zkopírování dokumentu, úplné převzetí cizího textu a vydávání jej za vlastní
- př. zkopírovaný článek z Wikipedie, cizí kvalifikační práce, stáhnutí seminární práce

👉 Ukázka klonování	
<p>Původní práce</p> <p><i>Brno-Špilberk</i></p> <p>Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozícím tureckým nebezpečím. A tento úkol plnil i v dalších stáletích. Bezesporu úspěšně- vždyť v letech 1643 a 1645 odolala pevnost i město na jejím úpatí obležení početného a dobře vyzbrojeného švédského vojska.</p> <p>Zdroj: SOUKUP, Vladimír, Petr DAVID a Zdeněk THOMA. <i>Za strašidly na hrady a zámky: 50 rodinných výletů</i>. Praha: Ikar, 2005, 232 s. ISBN 80-249-0593-0.</p>	<p>Plagiát</p> <p><i>Brno-Špilberk</i></p> <p>Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozícím tureckým nebezpečím. A tento úkol plnil i v dalších stáletích. Bezesporu úspěšně- vždyť v letech 1643 a 1645 odolala pevnost i město na jejím úpatí obležení početného a dobře vyzbrojeného švédského vojska.</p>

Obr. 4 Ukázka klonování

Zdroj: KRČÁL, Martin a Zuzana TEPLÍKOVÁ. *Naučte (se) citovat*. Blansko: Citace.com, 2014. 202 s. ISBN 978-80-260-6074-1.

b) Kopírování (Ctrl + C)

- závažností srovnatelné s klonováním
- dochází ke zkopírování částí práce
- necitování u kopírování může být jak vědomé, tak nevědomé

👉 Ukázka kopírování	
<p>Původní práce</p> <p><i>Brno-Špilberk</i></p> <p>Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozícím tureckým nebezpečím. A tento úkol plnil i v dalších staletích. Bezesporu úspěšně – vždyť v letech 1643 a 1645 odolala pevnost i město na jejím úpatí obležení početného a dobře vyzbrojeného švédského vojska.</p> <p>Zdroj: SOUKUP, Vladimír, Petr DAVID a Zdeněk THOMA. <i>Za strašidly na hrady a zámky: 50 rodinných výletů</i>. Praha: Ikar, 2005, 232 s. ISBN 80-249-0593-0.</p>	<p>Plagiát</p> <p><i>Brno-Špilberk</i></p> <p>Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozícím tureckým nebezpečím.</p>

Obr. 5 Ukázka kopírování

Zdroj: KRČÁL, Martin a Zuzana TEPLÍKOVÁ. *Naučte (se) citovat*. Blansko: Citace.com, 2014. 202 s. ISBN 978-80-260-6074-1.

c) Drobné úpravy

- převzetí části textu jiného autora, v němž jsou změněny některé formulace, nahrazena některá slova, přeházeno pořadí vět, použita synonyma atd.

👉 Ukázka drobných úprav	
<p>Původní práce Brno-Špilberk Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozícím tureckým nebezpečím. A tento úkol plnil i v dalších staletích. Bezesporu úspěšně- vždyť v letech 1643 a 1645 odolala pevnost i město na jejím úpatí obležení početného a dobře vyzbrojeného švédského vojska.</p> <p>Zdroj: SOUKUP, Vladimír, Petr DAVID a Zdeněk THOMA. <i>Za strašidly na hrady a zámky: 50 rodinných výletů</i>. Praha: Ikar, 2005, 232 s. ISBN 80-249-0593-0.</p>	<p>Plagiát Brno-Špilberk Jednou z výrazných dominant města Brna je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní vzhled středověkého sídla markantně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – o jeho založení se kolem roku 1240 postaral moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, jež tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 bylo rozhodnuto přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala chránit město před hrozícím tureckým nebezpečím. A tento úkol plnil i v dalších staletích. Bezpochyby úspěšně- vždyť v letech 1643 a 1645 odolala pevnost i město na jejím úpatí obležení početného a dobře vyzbrojeného švédského vojska.</p>

Obr. 6 Ukázka drobných úprav

Zdroj: KRČÁL, Martin a Zuzana TEPLÍKOVÁ. *Naučte (se) citovat*. Blansko: Citace.com, 2014. 202 s. ISBN 978-80-260-6074-1.

Další druhy plagiátorství:

a) Práce na zakázku (tzv. komerční plagiátorství)

- trend posledních let, jedná se o kupování a psaní závěrečných prací na zakázku. Když ovšem pomineme morální hledisko problému, je nutné si uvědomit, že autorství se nelze zřeknout, nelze jej zdědit nebo darovat, ani prodat a koupit, takže se nejedná jen o plagiátorství, ale také o podvod, který lze postihovat.

b) Jeden zdroj

- přepisování a upravování textu pouze z jediného zdroje → nejen že práce je jednostranně zaměřená, a to dle autora zdroje; práce není podložena dostatečným množstvím materiálu, ale v první řadě je práce jen kopií již jednou upraveného textu.

c) Kompilace

- podle slovníku cizích slov¹⁸ se slovem kompilace označuje shromažďování a seskupování, výsledným produktem kompilace je pak kompilát. Závěrečná práce, která je označena jako kompilát, je pak taková práce, která je vytvářena skládáním několika zdrojů, i když správně odcitovaných, bez jakékoliv vnitřní provázanosti, bez invence a vlastního přispění.

d) Vylepšování literatury

- dochází k němu nejčastěji v případě, kdy seznam zdrojů v práci není dostatečný, nebo je málo kvalitní. Do seznamu zdrojů se pak přidávají tituly, které se v práci fakticky neobjeví a při zpracovávání práce nejsou použity; nebo tituly, které nelze dohledat, či vůbec neexistují (mylně uvedený rok vydání, neexistující název či autor).

3.5 Citační norma ČSN ISO 690

Od 1. 4. 2011 je platná aktualizovaná norma ČSN ISO 690:2011 (01 0197), která je českou verzí mezinárodní normy ISO 690:2010. Touto normou se ruší a nahrazují ČSN ISO 690 (01 0197) z prosince 1996 a ČSN ISO 690-2 (01 0197) z ledna roku 2000. Norma stanovuje prvky, které je nezbytné uvést, pokud je dílo obsahuje. Tyto standardy jsou doplněny standardem ČSN ISO 9:1995, který stanoví, jakým způsobem přepisovat cyrilicí psaná jména nebo názvy.^{19,20}

¹⁸ BARTÁK, Matěj, ed. a kol. *Nový slovník cizích slov pro 21. století*. Praha: Plot, 2008. 367 s. ISBN 978-80-86523-89-7.

¹⁹ KRČÁL, Martin a TEPLÍKOVÁ, Zuzana. *Naučte (se) citovat*. 1. vyd. Blansko: Citace.com, 2014. 202 s. ISBN 978-80-260-6074-1.

²⁰ BIERNÁTOVÁ, Olga a Jan SKŮPA. *Bibliografické odkazy a citace dokumentů dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011*. Brno: Citace.com, 2011. 27s.

Základní pravidla pro vytváření bibliografických citací:²¹

- Bibliografická citace by měla jednoznačně identifikovat citovaný dokument.
- Údaje pro bibliografickou citaci jsou jednoznačně přežaty z citovaného zdroje (= z původního dokumentu). Cituje se konkrétní vydání nebo verze.
- Předně se přebírají údaje z titulního listu (úvodní obrazovky, webové stránky, etikety na disku apod.), dalším zdrojem informací je pak v následujícím pořadí rub titulní strany, hlavička stránky, obálka, obal, doprovodná dokumentace (např. leták, manuál). Pokud se některý údaj objevuje v dokumentu v různých formách, použije se forma objevující se na význačném místě.
- Pořadí údajů je přesně stanoveno normou.
- Bibliografická citace by měla být co nejpřesnější. Nelze vynechávat povinné údaje, pokud jsou v dokumentu dostupné. Vhodné je uvést i nepovinné údaje, pokud jsou pro identifikaci citovaného dokumentu důležité.
- Pokud některý údaj chybí, vynechává se a pokračuje se údajem následujícím. V některých případech lze údaj dohledat nebo nahradit jinou formulací.
- Pokud je některý z údajů přebírán z jiného zdroje, uvádí se v hranaté závorce.
- Údaje se zapisují v jazyce, ve kterém jsou uvedeny v citovaném dokumentu. V jazyce tvorby bibliografické citace se uvádí pouze fyzický popis knihy (rozsah stran), poznámky a doplňky v kulatých závorkách a údaje z jiných zdrojů v hranatých závorkách.
- Jakýkoliv prvek, který není psán latinkou, se do latinky přepisuje.
- Podoba bibliografických citací musí být jednotná v celém dokumentu (styl, formát, interpunkce).

3.5.1 Zásady pro zápis údajů bibliografické citace

Způsob psaní bibliografických citací a bibliografických odkazů se liší podle toho, zda se jedná o tištěné dokumenty nebo o elektronické dokumenty. Zápis údajů se řídí platnými normami.²²

Pro zápis údajů bibliografické citace **tištěných dokumentů** platí tyto zásady:

a) Tvůrce – tvůrcem jsou fyzické osoby nebo korporace odpovědné za obsah dokumentu.

- pokud není tvůrce známý, tento údaj se vynechává (případně uvádíme vedlejší tvůrce či významného editora),

²¹ BIERNÁTOVÁ, Olga a Jan SKŮPA. *Bibliografické odkazy a citace dokumentů dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011*. Brno: Citace.com, 2011. 27s.

²² ČSN ISO 690. *Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011. 39 s. Třídící znak 01 0197.

- jména tvůrců se uvádějí v pořadí příjmení, křestní jméno,
- doplňky ke jménům uvádějící hodnost, status se ponechávají pouze v případě, kdy je nutné kvůli shodě jmen od sebe dva tvůrce odlišit,
- pokud se jméno objevuje ve formě zkratky (korporace, správní orgán), uvádí se plná forma jména v hranaté závorce (pokud je známa),
- původní tvar bez doplňku je možné uvést v případech, kdy je zkratka všeobecně známá (UNESCO, NATO, EU, MŠMT),
- v případě shody názvu dvou korporací uvádíme pro odlišení sídla obou z nich,
- v případě, že je tvůrcem složka, nebo oddělení dané instituce, mělo by být její jméno uvedeno v citaci jako první (př. UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE. Matematicko-fyzikální fakulta.),
- složka nebo oddělení se ponechávají samostatné jen v případě, že mají specifické funkce, a jsou nezávislé na nadřazené instituci (př. UNICEF),
- pokud mají tvůrci publikace stejnou roli, měli by být v bibliografické citaci uvedeni všichni
- pokud je tvůrců publikace více, ale roli stejnou nemají, zapisuje se první tvůrce a přidává zkratka „et al.“ (=aj.). Tvůrce, který je v pořadí první, se zapisuje v pořadí PŘÍJMENÍ, Jméno, ostatní se mohou psát v běžném pořadí, ovšem mezi posledními dvěma jmény je spojka „a“. (př. NOVÁK, Jan et al; NOVÁK, Jan a Jiří NOVOTNÝ; NOVÁK, Jan, Jiří NOVOTNÝ a Jaroslav NOVÝ, ed.),
- u některých druhů zdrojů, kde nelze přesně identifikovat tvůrce (př. encyklopedie, slovníky apod.), nebo kde je více tvůrců, přičemž žádný z nich nemá dominantní roli (př. film), se údaj o tvůrci zcela vynechává a uvádí se rovnou název díla. V případě sborníku, který sestavil významný editor, jej lze uvést na pozici tvůrce (př. *Pravidla českého pravopisu*; *Black Hawk Down* [film]. Directed by Ridley Scott.; *Lída Baarová* [film]. Režie Filip Renč.)
- **vedlejší tvůrci** se uvádí v případě, kdy jsou důležití pro identifikaci zdroje – patří sem editoři, překladatelé, ilustrátoři apod. Jméno je uváděno v přirozeném pořadí (tedy jméno – příjmení), přičemž příjmení se zapisuje velkými písmeny. V bibliografické citaci by měla být uvedena jeho role (tedy editoval, přeložil, ilustroval...) (Jako příklad uveďme příběh Alenky v říši divů, který byl do českého jazyka přeložen celkem čtyřikrát, proto je jméno překladatele nutné uvést pro přesnou identifikaci publikace, tedy: CORROLL, Lewis. *Alenka v říši divů*. Přeložil Jaroslav CÍSAŘ.)

b) Název – název by měl být uveden ve tvaru, v jakém se nachází v citovaném zdroji, zapisuje se kurzívou.

- pokud jsou uvedeny i další, alternativní názvy, měl by být použit ten nejvýznamnější,

- pokud má hned několik názvů stejnou váhu, měly by být uvedeny v následujícím pořadí: název v původním jazyce a písmu citovaného zdroje – název s významným místem v uspořádání názvů (např. tučně vytištěný, vzhledově oddělený od ostatních názvů apod.) – název v jazyce hlavní cílové skupiny – další názvy, přičemž jsou od sebe vzájemně odděleny čárkou (př. Côte d'Ivoire, Pobřeží Slonoviny),
  - u webových stránek se název přejímá z hlavního názvu na stránce, poté z názvu v hlavičce webu a posléze z jakéhokoliv jiného významného místa na webové stránce,
  - pokud je publikace psána ve více jazycích a stejně tak je uvedeno i několik názvů, uvádí se do bibliografické citace všechny, přičemž jsou od sebe vzájemně odděleny čárkou,
  - název, který je příliš dlouhý, se zkracuje vynecháváním některých slov. Vynechaná slova jsou pak ve výčtu publikací znázorněna použitím tří teček
(př. ve zdroji: *Interaction o Bending Stressed Piles and the Subsoil with Respect to the Creep of Both Piles' and Subsoil Materials – Piles are Fixed-ended at Their Fooths.*, v bibliografické citaci: *Interaction of Bending Stressed Piles...*),
  - podnázev je uveden jako nepovinný, ale doporučuje se uvést jej pro snadnější identifikaci citovaného zdroje, stejně jako např. v případě překladatele uvedeného výše; před dvojtečku se nekládá mezera! (př. *Institutional Adaptation to Europeanization in the State of Asymmetries: Participation of the Spanish Autonomous Communities in European Affairs*),
  - pokud je název publikace nejasný, lze jej vysvětlit či doplnit v hranaté závorce. Do hranaté závorky se dále vkládají zkratky, pokud nejsou obecně rozšířené a známé, překlady názvů publikací; doplňky se do hranaté závorky píší v jazyce bibliografické citace (tedy v případě závěrečných prací v češtině, příp. angličtině),
  - v případě, že název díla úplně chybí, uvádí se populární nebo tradičně používaný název v hranatých závorkách, popř. se uvádí specifický námět obsahu, druh citované položky nebo název znázornění objektu (osoby, umístění, budovy apod.), náhradní název se do hranaté závorky neuvádí v kurzívě (př. SAUDEK, Jan. Bez názvu. [Dítě v kočárku][fotografie], 1963.),
  - pokud je **název periodika** nedostatečný k plné identifikaci zdroje, doplňuje se jménem organizace, která toto periodikum vydává, popř. se uvádí také místo publikování (př. *Bydlení*. Bauer Media. X *Bydlení*. Business Media CZ, s.r.o.)
- c) **Typ nosiče** – je povinný údaj u všech typů dokumentu kromě tištěných a zapisuje se v jazyce bibliografické citace (tedy v případě závěrečných prací v češtině, příp. angličtině) do hranaté závorky.

př. [online]

[CD]

[DVD]

[mapa]

[fotografie]

[Braillovo písmo]

[Blu-ray disk]

- d) Vydání** – vydání se uvádí ve tvaru, v jakém je zapsáno v dokumentu včetně veškerých symbolů, lze jej zkrátit podle platné normy ISO. Tento údaj je povinný v jakémkoliv případě, kromě prvního vydání dokumentu (př. 3. přeprac. vyd.),
- v bibliografické citaci dokumentů, které mohou být aktualizovány, jsou průběžně doplňovány, změněny, či mohou být zcela nahrazeny (což je případ webové stránky, operačního systému, programu apod.) je nutné uvést datum aktualizace nebo datum, kdy bylo z tohoto zdroje citováno (př. APPLE. Mac OS X El Capitan v10.11.5 [software]. 18. listopadu 2017.)

Nakladatelské údaje jsou v bibliografických citacích zapisovány ve formě Místo vydání: Nakladatel, rok vydání. (př. Praha: Academia, 2015.)

- a) Místo vydání** – místo vydání se taktéž uvádí ve tvaru, v jakém je zapsáno v citovaném zdroji.
- pokud by mohlo dojít k záměně místa vydání (stejný název města ve dvou rozdílných státech – např. London ve Velké Británii a London v Ontariu v USA), nebo v případě menšího, obecně neznámého města, uvádí se do kulatých závorek jako doplněk i místo (stát, provincie, země) v jazyce bibliografické citace
  - v případě více míst vydání se uvádí pouze první, v publikaci odlišené, případně nejvýznamnější místo vydání
- b) Nakladatel/ vydavatel** – je osoba (nebo korporace) odpovědná za publikování dokumentu. Může se jednat o nakladatele/vydavatele, výrobní společnost, distributora, tiskárnu, výrobce apod.
- jména nakladatelů/ vydavatelů se do výčtu bibliografické citace zkracují do takové podoby, která je nezbytná pro její identifikaci, vynechávají se především obchodní zkratky (př. Grada Publishing a.s. – Grada)
  - v případě spolupráce několika nakladatelů/vydavatelů se uvádí pouze první, případně nejvýznamnější nakladatel/vydavatel
- c) Datum publikování** – datum publikování je povinný údaj, významný pro identifikaci publikací především v případech, kdy je publikace vydávána a přepracovávána opakovaně.
- zapisuje se ve většině případů pouze rok, a to vždy číslovkou, nikdy nevypisujeme slovy,

- u některých specifických druhů elektronických dokumentů (noviny – obzvláště denní tisk, elektronické dokumenty, patenty, televizní pořady apod.) je nezbytné uvést nejen měsíc, ale i den, popř. čas (zejména v případě citování z televizního vysílání) a časové pásmo (př. 18. listopadu 2016, 16:30 SEČ)
- pokud je potřeba uvést copyright, uvádí se značka © před rok,
- datum publikování uvádíme v takovém tvaru, v jakém se objevuje v citovaném dokumentu,
- pokud je datum zjevně chybné (došlo například k přehození sledu číslic), uvádí se správná verze do hranaté závorky (př. 1929 [1992]),
- v případě, že není datum publikování v dokumentu uvedeno, dohledává se z jiného zdroje; v případě, že není možné jej dohledat v jiném zdroji, odhaduje se a uvádí v hranaté závorce (př. [cca 1860], [17. století]); v nejzazším případě, tedy pokud neexistuje žádná informace o datu, lze formulovat bez roku – [b. r.],
- v případě více dat publikování by měla být uvedena všechny dostupná data (př. 2010, reprint 2013)
- v případě odlišného data publikování a data copyrightu se taktéž uvádí všechna dostupná data (př. 2010, ©2013)
- u periodik nebo jiných vícedílných publikací se uvádí rozsah dat. Pokud dokument stále vychází, uvádí se pouze počáteční rok publikování první části a za pomlčku mezera, která značí pokračování. Číslování nebo stránkování je v tomto případě povinné (př. 1990-1993, č. 1-5.; 1990- .)

d) Číslování a stránkování – údaje o číslování se do bibliografické citace vypisují ve stejném tvaru, v jakém se nachází v zdrojovém dokumentu.

- pokud je část zdroje citována, uvádí se také rozsah stran, ze kterých bylo citováno (a to jak v případě přímé citace, tak v případě parafráze), tyto údaje se uvádí v jazyce bibliografické citace (tedy zkratka „s.“ = strany, ne např. „p.“ = pages),
- pokud citujeme celé dílo, je možné údaj o rozsahu stran vynechat

př. SMETÁČKOVÁ, Irena, Eliška VONDROVÁ a Petra TOPKOVÁ. Zvládání stresu a syndrom vyhoření u učitelek a učitelů v ZŠ. *E-pedagogium*. 2017, č. 1, s. 59-75. ISSN 1213-7758.

- u periodik je možné vynechat popisné termíny (svazek, číslo, stránky), čísla se v tomto případě od sebe typograficky odlišují – číslo svazku je vytištěno tučně, číslo části se uvádí v kulatých závorkách.

e) Názvy edic a číslování svazků – pokud publikace obsahuje název edice, uvádí se do bibliografické citace včetně průběžného číslování,

- název edice se uvádí v takovém tvaru, v jakém je uveden ve zdrojovém dokumentu,
- pokud je edice v díle uvedena, je povinné tento údaj uvést i do bibliografické citace

př. BASFORDOVÁ, Johana. *Tajná zahrada*. Edice art. 40 s. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5815-2.

- f) Identifikátory** – identifikátor je údaj, který jednoznačně a neměnně identifikuje objekt, v tomto případě zdrojový dokument. Identifikátorem pro publikace je mezinárodní standardní číslo, nejčastěji používané pro knihy – ISBN (International Standard Book Number), pro časopisy – ISSN (International Standard Serial Number), nebo pro digitální objekty – DOI (Digital Object Identifier), je povinné ho v bibliografické citaci uvést.

př. *E-pedagogium*. (...) ISSN 1213-7758.

Jak blafovat o managementu. (...) ISBN 978-80-7390-402-9.

RNA assay as a method of viable biomass determination. *Biotechnology Letters*. (...)

DOI 10.1023/A:1010550205658.

- g) Lokace citovaného informačního zdroje** – tento nepříliš často užívaný identifikátor se používá v případech, kdy existuje jen omezený počet kopií citovaného zdroje, nejčastěji se jedná o umělecká díla či muzejní exponáty.
- h) Další všeobecné informace (či poznámky)** – prostor pro uvedené další údajů o citovaném díle – př. rozměr tištěného citovaného zdroje, dostupnost, původní jazyk používaný v textu nebo v překladu a další informace.

Pro zápis údajů bibliografické citace **elektronických dokumentů** platí zásady obdobné:

- typ média pro elektronické informační zdroje by měl být zapsán jako typ nosiče – píše se do hranaté závorky za název zdroje, a to v jazyce bibliografické citace (tedy v případě závěrečných prací v češtině, příp. angličtině); většinou se používá univerzální označení [online], je možné ale citovaný zdroj dále specifikovat – např. [online blog], [online databáze], [online časopis], [podcast] a další,
- vzhledem k faktu, že elektronické dokumenty mohou být často aktualizovány, jsou průběžně doplňovány, změněny, či mohou být zcela nahrazeny (což je případ webové stránky, operačního systému, programu apod.) je nutné do bibliografické citace uvést také datum vydání, popř. copyright, či datum aktualizace, zapisují se v takovém tvaru, v jakém se nachází v citovaném zdroji (př. © 2015, poslední aktualizace 27. 5. 2016),
- povinným údajem pro elektronické zdroje je i datum citování, uvádí se v hranaté závorce a je uvozeno zkratkou „cit.“ = citováno. Zapisuje se celé datum, popř. i čas včetně časového

pásma. Tomuto údaji předchází datum vydání, aktualizace, číslování a stránkování. Datum se zapisuje v plném výčtu, a to zpravidla ve tvaru DD-MM-RRRR, příp. v opačném „americkém“ stylu zápisu RRRR-MM-DD (př. [cit. 22-06-2016]),

- posledním povinným údajem pro elektronické zdroje jsou údaje o dostupnosti dokumentu a přístupu. Tyto informace se v bibliografické citaci uvádějí formulací „Dostupné z:“ a přesná URL adresa by měla odkazovat na elektronický zdroj, který byl skutečně otevřen. Pokud není zřejmé přímo z odkazu, doplňuje se také způsob přístupu ke zdroji; a pokud je dokument uložen v interní databázi, nebo nemá permanentní adresu, kterou by bylo možné vložit jako přímý odkaz, je možné naznačit cestu ke zdroji,
- pokud je nutné odkaz na konci řádku rozdělit, oddělí se v místě jednoduchého nebo dvojitého lomítka
př. Dostupné z: <http://www.cs.ucr.edu/~michalis/TECHWRITING/structure.html>
- odkaz na WWW zdroj – URL adresa se nepodtrhává.

Zdrojem informací pro tvorbu závěrečné práce mohou být také televizní interview, reportáže, a jiné pořady a produkty **televizního vysílání**. I pro tyto kanály informací platí bibliografická citace zdroje a údaje se zapisují následujícím způsobem:

- na vytvoření většiny filmů, videí a dalších pořadů televizního vysílání se podílí mnoho osob, z nichž zpravidla žádná nemá primárně dominantní roli. Proto se na prvním místě uvádí název díla, následně jméno režiséra včetně jeho role při natáčení filmu a další osoby se uvádějí jako vedlejší tvůrci. Role režiséra jako dominantní a jako tvůrce díla se uvádí pouze v případě, pokud je jasně odpovědný za intelektuální obsah zmiňovaného díla.
př. *The Wolf of Wall Street* [film]. Directed by Martin SCORSESE.
TŘEŠTÍKOVÁ, Helena. *Manželské etudy*. Česká televize, 8. 1. 2018
- u dílu v rámci seriálového vysílání by mělo být mimo jiné uvedeno také číslo řady i číslo konkrétní epizody, vysílající organizace, kanál a úplné datum vysílání, a to vše zapsáno tak, jak je uvedeno v citovaném zdroji.
př. *Události*. TV, ČT 1, 18. května 2015, 19:00.
- jednotlivé části pořadu, vstupy, by měly být citovány jako příspěvky (např. interview)
př. DRÁBOVÁ, Dana. Interview. In: *Interview ČT24*. TV, ČT 24, 26. dubna 2017, 18:29.

U **norem, zákonů, zpráv z výzkumných ústavů, firemních dokumentů** jsou základními prvky pro bibliografickou citaci název řady a číslo normy.

př. ČSN EN 196-1. *Metody zkoušení cementu – Část 1: Stanovení pevnosti*. Praha: Český normalizační institut, 2005. 32 s.

ČSN ISO 690. *Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011. 39 s. Třídící znak 01 0197.

Zákon 183/2006 Sb. ze dne 14. března 2006, o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

Pro bibliografickou citaci **kvalifikační práce** je možné použít podobný styl zápisu jako u monografie s tím, že místo nakladatelství uvádíme příslušnost vysoké školy, příp. fakultě a katedře či ústavu. Při citaci kvalifikační práce je nutné uvést informaci, o jaký druh kvalifikační práce se jedná. Jméno vedoucího práce (v případě disertační práce spíše školitele) je údaj nepovinný.

př. ŠVRČINOVÁ, Linda. *Děti v pěstounské péči a jejich školní výkon*. Olomouc, 2013. Disertační práce (Ph.D.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií. (Školitel: prof. PhDr. Helena Grecmanová, Ph.D.)²³

Uvedené podmínky a pravidla zápisu bibliografické citace se týkají nejčastěji používaných zdrojů pro tvorbu kvalifikačních, seminárních či závěrečných prací studentů. Norma ČSN ISO 690 uvádí také pravidla pro zápis citace grafických děl, hudebních děl, patentů, map či dalších zdrojů, kterým v této publikaci již není věnována bližší pozornost.

3.5.2 Metody citování a odkazování

Citační norma ČSN ISO 690: 2011 nabízí tři možnosti, jakými lze zapsat odkaz na bibliografickou citaci v textu: použitím tzv. Harvardského systému, formou číselného odkazu anebo formou průběžných poznámek.

3.5.2.1 Systém průběžných poznámek

a) Odkaz v textu

V případě použití systému průběžných poznámek odkazujeme v textu na citované zdroje **uvedené v poznámce** v pořadí, v jakém se objeví v textu, a to číslem v kulatých nebo hranatých závorkách, nebo opět pomocí kulatých nebo hranatých závorek, případně horního indexu. Číslo se uvádí vždy jen jedno (tedy nelze uvádět dva odkazy za sebou jako je tomu u Harvardského systému či číselných odkazů).

²³ část textu uvedená v závorce není v bibliografické citaci povinná

př. Cílem ve vzdělávání je ideální stav znalostí, dovedností, popř. i postojů a názorů, kterého dosahujeme prostřednictvím balíčku vzdělávacích aktivit v optimálním čase, kvalitě i s optimálními náklady⁸.

Je možné také následující varianta, obzvlášť v případech, kdy je v textu uvedeno několik autorů a jejich pohled na danou problematiku:

Cílem ve vzdělávání je ideální stav znalostí, dovedností, popř. i postojů a názorů, tvrdí Langer⁸. Toho dosahujeme prostřednictvím balíčku vzdělávacích aktivit v optimálním čase, kvalitě i s optimálními náklady.

Příklad s použitím číslování v závorce:

Cílem ve vzdělávání je ideální stav znalostí, dovedností, popř. i postojů a názorů, kterého dosahujeme prostřednictvím balíčku vzdělávacích aktivit v optimálním čase, kvalitě i s optimálními náklady (8).

Langer (8) tvrdí, že cílem ve vzdělávání je ideální stav znalostí, dovedností, popř. i postojů a názorů. Toho dosahujeme prostřednictvím balíčku vzdělávacích aktivit v optimálním čase, kvalitě i s optimálními náklady.

b) Bibliografická citace

Poznámky jsou v bibliografické citaci uvedeny v číselném pořadí a čísluje se v průběhu celého textu. Poznámka, která odkazuje na informační zdroj uvedený v poznámce předchozí, by měla opakovat úplný bibliografický odkaz, nebo uvést číslo dřívější poznámky, a to případně i s čísly stránek. V případě rozsáhlejší práce, jakými kvalifikační práce bezesporu jsou, je vhodné na konci celého dokumentu uvést i abecední seznam všech citovaných zdrojů.

př.

8. LANGER, Tomáš. *Moderní lektor: průvodce úspěšného vzdělavatele dospělých*. Praha: Grada, 2016. 224 s. ISBN 978-80-270-0093-4.

19. BLÁHA, Jan. ...

...

26. LANGER, Tomáš, ref. 2, s. 64.

...

73. LANGER, Tomáš, ref. 7, s 137.

Tento systém je při tvorbě kvalifikačních prací preferovaný a nejčastěji užívaný.

3.5.2.2 **Harvardský systémy (forma: jméno – datum)**

Harvardský systém je pojmenování způsobu odkazování v rámci normy ČSN ISO 690, nemá nic společného s tzv. Harvardským stylem (Harvard style), což je citační styl! Harvardský styl je úplně jiná citační norma!

a) Odkaz v textu

Při použití Harvardského systému je jméno tvůrce a rok vydání použitého a citovaného zdroje uvedeno v textu v podobě jméno – datum (pokud je jméno autora použito jako součást věty, následuje v kulaté závorce jen rok), následuje údaj o přesném umístění ve zdroji, tedy rozsah stran, ze kterých bylo citováno, a to vše v kulatých závorkách.

př. Cílem ve vzdělávání je ideální stav znalostí, dovedností, popř. i postojů a názorů, kterého dosahujeme prostřednictvím balíčku vzdělávacích aktivit v optimálním čase, kvalitě i s optimálními náklady (Langer, 2016).

nebo

Cílem ve vzdělávání je ideální stav znalostí, dovedností, popř. i postojů a názorů, tvrdí Langer (2016). Toho dosahujeme prostřednictvím balíčku vzdělávacích aktivit v optimálním čase, kvalitě i s optimálními náklady.

Bibliografická citace

Bibliografické citace jsou v seznamu literatury a zdrojů uspořádány v abecedním pořadí podle příjmení autorů. Rok vydání se u tohoto systému neuvádí až po nakladatelství, ale hned za jméno autora, a odděluje se čárkou.

př. LANGER, Tomáš, 2016. Moderní lektor: průvodce úspěšného vzdělavatele dospělých. Praha: Grada. 224 s. ISBN 978-80-270-0093-4.

3.5.2.3 **System číselného odkazu**

a) Odkaz v textu

Při použití systému číselného odkazu odkazujeme na bibliografické citace pořadovým číslem citace a stranou. Číslo musíme odlišit od vlastního textu buď použitím závorek (kulatých či hranatých) nebo horního indexu. Odkaz na práci bude mít vždy v textu stejné číslo.

př. Na intrapersonální úrovni se komunikační výzkum soustřeďuje na zpracování informace¹⁵. Například Holá²⁵ tvrdí, že komunikaci lze charakterizovat jako proces sdílení určitých informací. Řečené však ještě neznamená slyšené^{8 s. 75}.

b) Bibliografická citace

Bibliografické citace jsou uspořádány podle pořadí, v jakém se v textu vyskytly, nikoliv podle abecedy.

př.

8. ŠULEŘ, Oldřich. *100 klíčových manažerských technik: komunikování, vedení lidí, rozhodování a organizování*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-2173-3.

...

15. McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-714-0.

...

25. HOLÁ, Jana. *Interní komunikace ve firmě*. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-1250-0.

3.5.3 **Úprava a vzhled bibliografických citací**

V kvalifikačních pracích se nejčastěji objevuje systém odkazování, jež řadí seznam literatury do abecedního pořadí. Abecední seznam použité literatury a zdrojů by měl splňovat následující pravidla:

- pokud autor cituje jiné své práce (autocitace), pak je v seznamu bibliografických citací uvádí před ostatními zdroji, a ty jsou pak dále řazeny abecedně,
- bibliografická citace dokumentu jednoho autora se ve výčtu objeví před bibliografickou citací více autorů

př.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 4., aktualiz. vydání. Praha: Portál, 2015. 270 s. ISBN 978-80-262-0872-3.

PRŮCHA, Jan a Pertti KANSANEN. *Školní vzdělávání ve Finsku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. 137 s. ISBN 978-80-246-3184-4.

- pokud se v seznamu objevuje více děl od jednoho autora, řadí se od nejstaršího dokumentu

př.

PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. 191 s. ISBN 978-80-7178-999-4.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 4., aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. 270 s. ISBN 978-80-262-0872-3.

- korporace jsou seřazeny abecedně podle prvního významového slova korporace

př.

INTERNATIONAL TELECOMMUNICATION UNION. Radio communication.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta. Ústav pedagogiky a sociálních studií.

WORLD HEALTH ORGANIZATION.

3.5.4 Konkrétní příklady

V kapitole 3.5.1 jsme uvedli základní modely pro zápis bibliografické citace a bibliografických odkazů, jejichž pomocí je možné popsat tištěné i elektronické dokumenty. V této kapitole uvádíme konkrétní příklady bibliografických citací pro tyto dokumenty v nejčastěji používaných variantách.

3.5.4.1 Tištěné zdroje

a) monografie – 1 autor, 2 autoři, 3 autoři

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 4., aktualiz. vydání. Praha: Portál, 2015. 270 s. ISBN 978-80-262-0872-3.

PRŮCHA, Jan a Pertti KANSANEN. *Školní vzdělávání ve Finsku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. 137 s. ISBN 978-80-246-3184-4.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ, a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.

b) autor = organizace, nebo skupina tvůrců

NÁRODNÍ AGENTURA SOCRATES. *Rozšíří vstup mé země do Evropské unie možnosti mého studia?* Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, ©2003. ISBN 80-86345-34-3.

c) tištěná monografie, jejíž digitalizovaná verze je zveřejněna na internetu

ČAPEK, Karel. *Válka s mloky* [online]. 20. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1981. Spisy, sv. 9 [cit. 5.8.2015]. Dostupné z: http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/75/66/valka_s_mloky.pdf Rovněž dostupné v html, rtf, txt, pdb, prc a epub z: <http://search.mlp.cz/cz/titul/valka-s-mloky/3347566/>

d) vícesvazkové dílo

TASCHEN, Laszlo. *Modern architecture A-Z*, vol 1, A-L. Köln: Taschen, 2010. ISBN 978-383-6521-321.

e) kvalifikační práce

ŠVRČINOVÁ, Linda. *Děti v pěstounské péči a jejich školní výkon*. Olomouc, 2013. Disertační práce (Ph.D.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií.

f) firemní literatura

Výroční zpráva o ochraně před diskriminací... Česko. Kancelář veřejného ochránce práv. [Brno]: Kancelář veřejného ochránce práv, 2016- .

MACROMEDIA. *Macromedia Flash 5: using Flash*. San Francisco: Macromedia, 2000.

g) norma

ČSN ISO 690. *Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011. 39 s. Třídící znak 01 0197.

h) zákon

Zákon 183/2006 Sb. ze dne 14. března 2006, o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb. ze dne 26. února 1964, Občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů 5. 3. 1964*. 1964, částka 19. ISSN 0322-8037.

i) příspěvek ve sborníku

KŮS, Václav a Tereza JOSEFOVÁ. Vlivy pulzních modulací měničů na harmonické proudy. In: *Kopes 2014: kolokvium pedagogů elektrických strojů: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Liberec: TU Liberec, 2014. s. 62-66. ISBN 978-80-7494-034-7.

j) článek v časopise

GALLISTL, Vladan. První guvernér bez podpisu. *Týden*. 2010, č. 32, s. 59. ISSN 1210-9940.

k) CD

ČESKO: MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. Panorama českého průmyslu 2006, Panorama of Czech industry 2006 [CD]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2007.

l) počítačový program

MOZZILA EUROPE a MOZZILA FOUNDATION. Mozilla Firefox 4.0 [software]. [přístup 25. května 2016]. Dostupné z: www.mozilla-europe.org/cs/. Požadavky na systém: PC Windows 2000, XP, Server 2003, Vista 7; 512 MB RAM, 200 MB místa na disku.

AVG TECHNOLOGIES. AVG Anti-virus free edition 2011 [software]. [přístup 25. května 2016]. Dostupné z: <http://free.avg.com/cz-cs/download-free-antivirus>

m) film

The Wolf of Wall Street [film]. Directed by Martin SCORSESE. USA: Paramount Pictures, 2013.

n) seriálový pořad

How I Met Your Mother, Season 6, Episode 20, The Exploding Meatball Sub. TV, CBS, 11 April 2011.

Znamení koně, 12. epizoda, Důvěra. TV, ČT 1, 29. dubna 2011. Dostupné také z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10225937474-znameni-kone/309291310050012-duvera/>

o) rozhovor v TV

DRÁBOVÁ, Dana. Interview. In: *Interview* ČT24. TV, ČT 24, 26. dubna 2017, 18:29.

3.5.4.2 Elektronické zdroje

a) elektronická monografie

ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, ©2006 [cit. 2012-06-09]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz>

b) příspěvek v online sborníku

DUDEK, Petr. Řízení zpravodajského systému ve skupině Unipetrol. In: *INSOURCE 2008: konference o profesionálních informačních zdrojích, Praha 5. – 6. února 2008: sborník příspěvků konference* [online]. Praha: Albertina icome Praha, 2008. [cit. 28.12.2014]. Dostupné z: <http://www.webnode.cz/o-nas/>

c) článek v periodiku

SRBECKÁ, Gabriela. Rozvoj kompetencí studentů ve vzdělávání. *Inflow: information journal* [online]. 2010, roč. 3, č. 7 [cit. 28.11.2012]. ISSN 51802-9736. Dostupné z: <http://www.inflow.cz/rozvoj-kompetenci-studentu-ve-vzdelavani>

d) příspěvek na blogu

HEROUT, Adam. O pečení sekané a barevném tisku. In: *Herout.net* [online]. 17.3.2017 [cit. 10.01.2018]. Dostupné z: <http://www.herout.net/blog/2017/03/o-peceni-sekane-a-barevnem-tisku/>

e) YouTube video

Jaký pohled na menšiny žijící v ČR nabízejí sdělovací prostředky?. In: *YouTube* [online]. 26.01.2009 [cit. 10.01.2018]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=0nUCQs9y6d8>. Kanál uživatele: NewtonMedia1.

f) Facebook stránka/Twitter účet

Taťána Kuchařová. In: *Facebook* [online]. [cit. 10.01.2018]. Dostupné z: <https://cs-cz.facebook.com/tatianagregor.official/>

Espoo. In: *Twitter* [online]. [cit. 10.01.2018]. Dostupné z: <http://twitter.com/#!/espoo>

g) Facebook – status/ tweet

KUCHAŘOVÁ, Taťána. [Vánoce se nám blíží...] In: *Facebook* [online]. 20.prosinec 2017 11:15 [cit. 08.01.2018]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/tatianagregor.official/photos/a.405241449640641.1073741833.392959754202144/898774683620646/?type=3&theater>

ESPOO. [Kdo by to byl řekl...] In: *Twitter* [online]. 15 May 2011 [cit. 26.05.2011]. Dostupné z: <http://twitter.com/#!/espoo/status/69865967194357760>

Při tvorbě odborného textu používáme dva základní způsoby odkazování – citát a parafrázi. Citát je doslovné uvedení cizího výroku nebo textu ve vlastním dokumentu, v textu je vymezen uvozovkami, případně změnou řezu písma, a doplněn citací. Parafrází rozumíme přepsání původního textu vlastními slovy, přičemž původní myšlenka nesmí být pozměněna nebo vytržena z kontextu. Citace je identifikace zdroje, ze kterého výrok pochází. Uvádíme ji přímo v textu a záznamem i v seznamu použitých zdrojů. Bibliografickou citací pak rozumíme souhrn údajů o citované publikaci, který umožňuje její identifikaci. Jak má vypadat citace v textu a v seznamu zdrojů nám říká citační styl, který určuje způsob formátování psaného textu. Pojmem plagiátorství se rozumí použití cizí myšlenky ve vlastním textu bez uvedení zdroje, nedbalé nebo nepřesné citování původního zdroje; nejčastějšími formami plagiátorství je kopírování, klonování a drobné úpravy.

1. Jak v textu poznám přímou citaci?
2. Jaké údaje a v jakém pořadí obsahuje bibliografická citace monografie?
3. Jaký je rozdíl mezi bibliografickou citací tištěné a elektronické monografie?
4. Jaký je hlavní rozdíl ve vzhledu bibliografické citace při použití Harvardského systému?
5. Jaký je rozdíl mezi citátem a parafrází?
6. Jaké jsou nejčastější podoby plagiátorství?

Literatura k tématu:

- [1] ČSN ISO 690. Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011. 39 s. Třídící znak 01 0197.
- [2] ISO 690: 2010. Information and documentation – Guidelines for bibliographic references and citations to information resources. Geneva: ISO, 2010.

- [3] BIERNÁTOVÁ, Olga a Jan SKŮPA. Bibliografické odkazy a citace dokumentů dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011. Brno: Citace.com, 2011, 27 s.
- [4] KRČÁL, Martin a Zuzana TEPLÍKOVÁ. Naučte (se) citovat. Blansko: Citace.com, 2014. ISBN 978-80-260-6074-1.
- [5] BOLDIŠ, Petr. Bibliografické citace podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2. Část 1 – Citace: metodika a obecná pravidla [online]. Verze 3. 3. (2004). c1999-2004, poslední aktualizace 2004-11-11 [cit. 18. 12. 2017]. Dostupné z: <http://www.boldis.cz/citace/citace1.pdf>
- [6] Bibliografické reference na tištěné monografické publikace a jejich digitalizované verze. [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Ústav informačních studií a knihovnictví, 1996, poslední aktualizace 30. 3. 2016. [cit. 09.01.2018]. Dostupné z: <http://www1.cuni.cz/~brt/bibref/bibref.html>
- [7] Nová citační norma ČSN ISO 690: 2011 – Bibliografické citace. [online]. Plzeň: Západočeské univerzita v Plzni, Univerzitní knihovna, 2011, poslední aktualizace 5. 12. 2017. [cit. 09.01.2018]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/novaiso690/home>
- [8] Harvard system. [online]. Anglia Ruskin University: University Library, Page Last Reviewed: 19th September 2017. [cit. 09.01.2018]. Dostupné z: <https://libweb.anglia.ac.uk/referencing/harvard.htm>
- [9] Harvardský systém – jak si poradit s tímto způsobem odkazování v rámci citační normy ISO 690. [online]. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2011. [cit. 09.01.2018]. Dostupné z: <http://iva.k.utb.cz/wp-content/uploads/harvardsky-system.pdf>

Kapitola 4

Vyhotovení pracovní verze kvalifikační práce

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- definovat základní části odborného textu;
- vhodně umístit příslušné informace do úvodu a závěru práce;
- aplikovat pravidla pro číslování stránek v textu do vlastní práce.

Klíčová slova:

Úvod, hlavní text práce, závěr, náležitosti práce, číslování stránek.

4.1 Logická struktura textu

Univerzální model pro sestavení práce nelze stanovit, protože soubor specializovaných činností souvisejících s tvorbou kvalifikační práce má individuální charakter, a to nejen z hlediska konkrétního tématu práce, ale také z hlediska jedinečnosti autorovy osobnosti i jeho tvůrčí invence a potence. Nicméně určitý obecně formulovaný návod pro sestavení struktury kvalifikační práce stanovit lze.

Úvod obsahuje vymezení tématu odborné práce, charakteristiku studovaných problémů, stručné uvedení východisek práce a autorem zvolený přístup a metodu práce. Dále je vytyčena základní struktura práce a její cíle. Úvod není parafrází anotace ani komplexním popisem pracovních metod. Je chybou, pokud už v úvodu zazní výsledky, ke kterým autor v práci došel, tuto informaci je vhodné umístit až do závěru.

V úvodu práce je doporučováno především:

- uvést hlavní motivaci volby tématu,
- poukázat na aktuálnost tematiky,
- jednoznačně formulovat cíl práce,
- seznámit s předmětem (výzkumu),
- seznámit s objektem (výzkumu),
- vytyčit hypotézy (pokud jsou stanovovány),
- uvést metody, techniky a postupy, které budou v práci použity,
- zdůvodnit zvolenou strukturu celé práce (členění práce),
- stručně charakterizovat jednotlivé kapitoly apod.

Úvod je obsahově i formulačně náročný, proto bývá doporučováno definitivní znění úvodu zpracovat až nakonec, jen tak se lze vyhnout situaci, kdy úvod práce nekoresponduje s dalším textem, nebo s jeho závěry.

Stáť (jádro) práce je nejrozsáhlejší částí kvalifikační práce a obsahuje vlastní rozbor problému, z jakých podkladů se vychází. Popsán je postup zpracovávání, které problémy a jak jsou řešeny, k jakým závěrům práce dospěla a s jakou argumentací. Bývá často rozdělena na část teoretickou a praktickou (empirickou, aplikační).

Závěr je prostorem pro shrnutí zjištění, závěrů, výsledků a přínosů práce. Je zodpovězením otázek, které autor v úvodu formuloval. Závěr už neobsahuje žádnou argumentaci, zejména ne argumentaci novou, která v práci nezazněla.

V závěru práce je doporučováno především:

- zhodnotit, zda se podařilo záměr stanovený cílem splnit,
- stručně shrnout obsah jednotlivých kapitol a stručně i výstižně uvést výsledky práce, výzkumu,
- nastínit i další, dosud neobjasněné problémy, naznačit jejich řešení nebo podněty pro další průzkum apod.

Závěr práce neslouží k dodatečnému objasňování těch skutečností, které měly být napsány již v úvodu práce. Závěr musí navazovat na popisy, interpretace, argumenty atd. vyjádřené v hlavním textu. Formulační jasnost spolu s logickou utříděností a myšlenkovou návazností patří mezi nejdůležitější vyžadované atributy vědecké práce. Závěry proto nesmí být zahaleny v obsáhlých literárních projevech. Psaní závěru je stejně náročné jako psaní úvodu.

Rozsah úvodu a závěru práce by neměl představovat více než zhruba pět až deset procent celkového textu odborné práce.

Struktura hlavního textu práce je postupně dotvářena a zpřesňována při sepisování textu práce. Hlavní (vlastní) text práce obsahuje vlastní výklad problematiky rozčleněný obvykle na kapitoly, podkapitoly a oddíly.

Pracovní verze kvalifikační práce je první varianta písemně vypracovaného textu práce. Před jejím sepsáním byste měli mít:

- ujasněno, kdo a co o zvoleném tématu napsal,
- připraveny výpisky z prostudované primární literatury a pramenů včetně poznámek s vlastními myšlenkami,
- pojmenovány kapitoly, podkapitoly a oddíly práce, aby vědecká reflexe tématu byla vhodně strukturovaná, tj. vnitřně semknutá a současně dostatečně vnitřně členěná s přihlédnutím k cíli a účelu předkládané práce apod.

Při sepisování práce musí autor také respektovat zásady sdělnosti literární formy vědeckého díla, a to např.:

- srozumitelnost a přesnost odborného výkladu,
- jasnost a správnost,
- plynulost a přiměřenou stručnost,
- komplexní pojednání,
- užívání spisovného jazyka,
- systematické uspořádání textu,
- logickou následnost výkladu,
- způsob vyjadřování apod.

Při psaní první pracovní verze doporučujeme držet se rozpracované osnovy z důvodu udržení mezi jejími jednotlivými částmi vnitřní myšlenkové (obsahové) spojení (jen tak se lze vyhnout nebezpečí, že práce bude působit dojmem mozaiky různých, vzájemně nepropojených sdělení). Smyslem této fáze literárního zpracování práce je uvést zjištěná fakta, výsledky (výzkumu, průzkumu) a svoji diskuzi a své úvahy nad nimi do objektivně zřejmých vztahů i vazeb a tyto relace vyjádřit v souvislém textu. I když nebývá první pracovní verze práce ve všech částech formulačně propracovaná, jazykové bezchybná a stylisticky „čistá“, představuje nezbytný základ a východisko pro vytvoření čistopisu, tedy konečné verze práce.

4.2 Úprava textu jako celku

Práce získává na přehlednosti rozdělením na kapitoly, podkapitoly a oddíly, členěním na odstavce a uváděním výčtů. Členění na odstavce je vázáno na logickou strukturu sdělení a musí respektovat ucelené myšlenkové celky. Úprava odstavců se provádí v celé práci jednotně.

Číselné označování částí textu

Každá hlavní kapitola může být rozčleněna na libovolný počet podkapitol (druhá úroveň), které jsou také průběžně číslovány. Podkapitoly lze dále rozčlenit na oddíly (třetí úroveň), které jsou opět průběžně číslovány. Vzhledem k rozsahu teoretické části kvalifikační práce bývá doporučováno nerozštěpit text do více než tří (max. čtyř) úrovní, tedy např. 2.1.1.3.

Nadpisy, které nejsou součástí kapitol, např. úvod a závěr, se nečíslují.

př.

- 1 Kapitola 1
- 1.1 Podkapitola 1
- 1.1.1 Oddíl 1
- 1.1.2 Oddíl 2
- 1.1.2.1 Pododdíl 1
- 1.2 Podkapitola 2
- 1.3 Podkapitola 3
- 2 Kapitola 2
- 3 Kapitola 3

atd.

Mezi čísla se vkládají tečky bez mezery, např. číslo oddílu 1.2.1 znamená, že se jedná o první kapitolu, druhou podkapitolu a první oddíl této podkapitoly, na konci celého číselného výrazu se tečka nepíše. Slovní text se v přehledu nebo obsahu píše od jednotné levé svislice se zřetelem k nejdelšímu číselnému označení.

Nadpisy

Názvy kapitol, podkapitol atd. mají stručným způsobem formulovat podstatu pojednávané problematiky. Obecně platí zásada, že před nadpis se vkládá větší mezera než za nadpis, s výjimkou případu, kde nadpis začíná na nové stránce. K vnitřnímu dělení na odstavce je vhodné použít tabulátory, které zachovají jednotný styl odstavců.

V kvalifikačních pracích se nedoporučuje podtrhávat nadpisy – přednost se dává zvětšení velikosti písma, tučnému písmu apod. Na konci stránky nesmí zůstat samostatný první řádek odstavce, nadpis podkapitoly apod.

4.3 Úprava částí kvalifikační práce

Konečnou podobu získá čistopis práce doplněním všech náležitostí (titulní list, prohlášení, obsah, soupis literatury a zdrojů, příp. přílohy apod.), definitivním uspořádáním jednotlivých částí práce a jeho jazykovými korekturami, závěrečnou grafickou úpravou, vtištěním práce a knihařskou vazbou.

Přední strana desek

Na přední straně desek kvalifikační práce se pro přehlednost uvádí jen základní údaje:

- název školy
- označení typu práce (bakalářská, diplomová)
- jméno a příjmení studenta, včetně dosažených titulů
- rok, v němž se práce předkládá k obhajobě

Vyžaduje se pevná vazba desek, která uchová práci kompaktní.

Vzor předních desek práce najdete v příloze č. 2

Titulní list

Na titulním listu kvalifikační práce by měly být uvedeny následující údaje:

- název školy
- název ústavu/kabinetu/katedry
- název kvalifikační práce v českém jazyce
- označení typu práce (bakalářská, diplomová)
- jméno a příjmení studenta, včetně dosažených titulů
- jméno a příjmení vedoucího práce, včetně všech dosažených titulů
- místo a rok, v němž byla práce předložena k obhajobě

Titulní list se započítává do počtu stránek, ale číslo strany se na něm neuvádí

Vzor titulního listu najdete v příloze č. 3

Prohlášení

Na samostatném listu papíru (v jeho dolní části) za titulním listem se vkládá čestné prohlášení, že jste kvalifikační práci vypracovali samostatně a na základě informačních zdrojů uvedených v seznamu literatury a zdrojů. Prohlašujete také, že tištěná verze textu práce je shodná s textem práce na CD nosiči a elektronickou verzí vloženou do studijního systému IS/STAG. Pod textem je uvedeno datum a podpis, a to na všech kopiích kvalifikační práce.

Prohlášení se započítává do počtu stránek, ale číslo strany se na něm neuvádí

Vzor prohlášení najdete v příloze č. 4

Poděkování

Poděkování je nepovinnou částí kvalifikační práce, pokud se v práci objevuje, tak na samostatném listu za prohlášením (v jeho dolní části).

Poděkování se započítává do počtu stránek, ale číslo strany se na něm neuvádí

Vzor podoby případného poděkování najdete v příloze č. 5

Obsah

Obsah je povinnou součástí práce, píše se na samostatný list papíru. Umísťuje se před úvod, čímž poskytuje informace o struktuře práce. Obsah představuje v co nejstručnější a nejvýstižnější formě vyjádřenou konečnou podobu struktury práce, objevuje se v něm výčet jednotlivých kapitol a podkapitol, oddílů atd. Názvy kapitol, podkapitol a oddílů uvedených v obsahu musí být totožné

s názvy uvedenými v textu. Číslují se pouze kapitoly, podkapitoly a oddíly vlastního textu; ostatní části práce se nečíslují. Údaje o číslech stran musí souhlasit s umístěním příslušného nadpisu v textu. Od obsahu začíná číslování stránek, započítávají se i předchozí, neočíslované strany.

Úvod

Úvod práce je umístěn na samostatném listu, po obsahu. Před název „Úvod“ se číslo kapitoly nepíše.

Hlavní text práce

Hlavní text práce se člení do kapitol, podkapitol a dále. Práce může obsahovat informace vyjádřené v obrazové a symbolické formě, jako jsou např. tabulky, grafy, obrázky apod.

Závěr

Závěr práce se umísťuje na samostatném listu papíru, před název „Závěr“ se číslo kapitoly nepíše.

Anotace

Anotace (souhrn základních informací o práci) se v práci řadí na úplný závěr, je vázána jako poslední list v práci. Veškeré údaje se uvádí dvojjazyčně, tedy v českém a anglickém jazyce. Píše se na samostatný list papíru a obsahuje následující údaje:

- bibliografický údaj
- název práce
- jméno a příjmení studenta, včetně dosažených titulů
- název ústavu/kabinetu/katedry
- jméno a příjmení vedoucího práce, včetně všech dosažených titulů
- abstrakt v rozsahu cca 1500 znaků
- klíčová slova
- a vše uvedené znovu v anglickém jazyce

Vzor anotace najdete v příloze.

Literatura a prameny (zdroje)

Seznam literatury a veškerých zdrojů je v práci povinný, uvádí se na samostatný list papíru a umísťuje se za závěr. Před název kapitoly Literatura a zdroje se číslo kapitoly nepíše. Položky seznamu se řadí abecedně podle příjmení autora. Struktuře zápisu bibliografické citace se věnuje kapitola 3.5.1.

Seznamy

Pokud se v práci vyskytují zkratky, značky, obrázky (grafy, fotografie a další doprovodné prvky), tabulky a přílohy, které nemusejí být bezprostředně srozumitelné, je třeba je vysvětlit v jednom nebo několika seznamech.

Seznam zkratek. Vyskytuje-li se v práci velké množství zkratek, které nemusejí být bezprostředně srozumitelné, musí být vysvětleny při prvním uvedení v textu i v samostatném seznamu s názvem Seznam zkratek. Zkratky se řadí v abecedním pořadí a uvádí se u nich celé nezkrácené znění názvu, pojmu atd.

Seznam značek. Při menším počtu značek je možné tento seznam spojit se seznamem zkratek a pojmenovat společně – Seznam zkratek a značek.

Seznam obrázků. Vkládá se v případě, pokud se v práci vyskytují obrázky (kresby, fotografie). Uvádí se číslo, tedy pořadí výskytu v textu, název a číslo strany.

Seznam tabulek. Vkládá se, pokud byly do textu práce zahrnuty tabulky. Uvádí se číslo, tedy pořadí výskytu v textu, název a číslo strany.

Seznam příloh. Zařazuje se v tom případě, pokud práce obsahuje přílohy. Všechny přílohy se uvádí v samostatném seznamu s názvem seznam příloh, číslují se arabskými číslicemi, které se uvádí za označením příloha (tedy např. Příloha č. 1 – název přílohy). Pokud je do práce zařazena jen jedna příloha, nevkládá se do ní seznam příloh, ale do obsahu se uvede údaj “příloha” a číslo strany.

Přílohy

Každá příloha začíná na samostatném listu papíru, stránkování příloh je posloupné a navazuje na stránkování textu práce. Přílohy v záhlaví se průběžně číslují arabskými číslicemi, které se uvádí za označením příloha a následuje její název (př. Příloha č. 1 – Charta učitelů). Pokud má příloha více stran, název přílohy se uvede jen na první stranu této přílohy. Přílohy se nezapočítávají do rozsahu práce.

4.4 Uspořádání a úprava kvalifikační práce

Doporučenou strukturu kvalifikačních prací na Moravské vysoké škole Olomouc tvoří prvky umístěné v tabulce č. 2, ve které také uvádíme přehled číslování kapitol a číslování stránek.

Tabulka 2 Přehled číslování kapitol a číslování stránek

Číslování kapitol, podkapitol, oddílů	Části závěrečné práce	Číslování stránek
Nečísluje se	Titulní list	Započítává se do číslování stránek, ale číslo stránky se neuvádí.
Nečísluje se	Prohlášení	Započítává se do číslování stránek, ale číslo stránky se neuvádí.
Nečísluje se	Poděkování (nepovinné)	Započítává se do číslování stránek, ale číslo stránky se neuvádí.
Nečísluje se	Obsah	Začíná číslování stránek, započítávají se i výše uvedené neočíslované stránky.
Nečísluje se	Úvod	Čísluje se
1 1.1 1.2 1.2.1 1.2.2 1.3 2 2.1 2.2 2.2.1 2.2.2	Hlavní text práce: Název kapitoly Název podkapitoly Název podkapitoly Název oddílu Název oddílu Název podkapitoly Název kapitoly Název podkapitoly Název podkapitoly Název oddílu Název oddílu	Čísluje se
Nečísluje se	Závěr	Čísluje se
Nečísluje se	Literatura a zdroje	Čísluje se
Nečísluje se	Seznam zkratk	Čísluje se
Nečísluje se	Seznam tabulek	Čísluje se
Nečísluje se	Seznam grafů	Čísluje se
Nečísluje se	Seznam obrázků	Čísluje se
Nečísluje se	Seznam příloh	Čísluje se
Nečísluje se	Přílohy	Čísluje se
Nečísluje se	Anotace	Čísluje se

Úvod obsahuje vymezení tématu odborné práce, charakteristiku studovaných problémů, stručné uvedení východisek práce a autorem zvolený přístup a metodu práce. Dále je vytyčena základní struktura práce a její cíle. V závěru práce je doporučováno především zhodnotit, zda se podařilo záměr stanovený cílem splnit, stručně shrnout obsah jednotlivých kapitol a stručně i výstižně uvést výsledky práce, výzkumu. Rozsah úvodu a závěru práce by neměl představovat více než zhruba pět až deset procent celkového textu odborné práce. Struktura hlavního textu práce je postupně dotvářena a zpřesňována při sepisování textu práce. Hlavní text práce obsahuje vlastní výklad problematiky rozčleněný obvykle na kapitoly, podkapitoly a oddíly.

1. Jaké jsou hlavní části kvalifikační práce?
2. Jaké informace by se měly objevit v úvodu práce?
3. Od které části začíná číslování stránek?
4. Co je to anotace? Jaké obsahuje položky?

Literatura k tématu:

- [1] HOLOUŠOVÁ, Drahomíra a Milena KROBOTOVÁ. *Diplomové a závěrečné práce*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, 117 s. ISBN 978-80-244-1237-3.
- [2] ŠIROKÝ, Jan a kol. *Tvoříme a publikujeme odborné texty*. Brno: Computer Press, 2011. 208 s. ISBN 978-80-251-3510-5.
- [3] KUBÁTOVÁ, Helena. *Rukověť autora diplomky: [čtení a psaní odborných textů ve společenských a humanitních oborech]*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. 121 s. ISBN 978-80-244-2314-2.
- [4] KATUŠČÁK, Dušan, Barbora DROBÍKOVÁ a Richard PAPÍK. *Jak psát závěrečné a kvalifikační práce: jak psát bakalářské, diplomové, dizertační, specializační, habilitační práce, seminární a ročníkové práce, práce studentské vědecké a odborné činnosti; jak vytvořit bibliografické citace a odkazy a citovat tradiční a elektronické dokumenty*. 5. vyd. Nitra: Enigma, 2008. 161 s. ISBN 978-80-89132-70-6.
- [5] SPOUSTA, Vladimír. *Vádemékum autora odborné a vědecké práce humanitního a sociálního zaměření*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009. 230 s. ISBN 978-80-7204-617-1.

Kapitola 5

Základy metodologie

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- popsat postup při zpracování empirické části práce;
- definovat základní pojmy oblasti metodologie;
- třídit základní vědecké metody;
- vhodně užít tyto metody v práci.

Klíčová slova:

Metodologie, metoda, kvalitativní a kvantitativní výzkum, dotazník, pozorování, validita, reliabilita.

Na úvod této kapitoly považujeme za nutné objasnit alespoň základní pojmy:

Metodologie je nauka o metodách, které lze používat ve vědecké práci, předmětem jejího zkoumání je filosofie vědy, tzn. studium metod a vědeckých postupů.

Metodika je obecně pracovní postup, v metodologii je se jedná o metodu/ soubor metod vědecké práce. Definuje konkrétní postup řešení určitého problému a vymezuje přesně jednotlivé kroky postupu, nebo jednotlivé metody.

Metoda je systematický, promyšlený vědecký postup k získání poznatků a dosažení cíle.

- metoda přístupu (procedury),
- metoda sběru dat,
- metoda analýzy dat,
- metoda interpretace dat.

5.1 Cíl výzkumu, základní typy výzkumu

Jak už bylo zmíněno v textu výše, podstatnou podmínkou pro vědeckou práci je stanovení cíle práce. Tak jako je nutné stanovit cíl práce celkově, je potřeba také stanovit cíl praktické (empirické, aplikační) části práce.

Postup při zpracování empirické části práce:

- 1) popis výzkumného problému
- 2) stanovení **cíl výzkumu** (cílem je zjistit...)
- 3) stanovení úhlu pohledu na věc (paradigma)
- 4) stanovení výzkumné otázky / hypotézy
- 5) definování klíčových slov, které vytvoří teoretický rámeček práce
- 6) určení metody sběru dat
- 7) definice základního souboru, výběrového souboru
- 8) sběr dat, vyhodnocení
- 9) interpretace výsledků

Cíl výzkumu

- v cíli se odráží výzkumný problém,
- je potřeba brát v potaz přínos výzkumu a práce pro praxi, tu lze kategorizovat do čtyř stupňů:
  - poznání skutečnosti?
  - rozšíření poznání skutečnosti?
  - poznání skutečnosti a návrh nápravy?
  - poznání skutečnosti a řešení nápravy?
- na základě stanoveného cíle volíme PARADIGMA

Paradigma = vzor myšlení, úhel pohledu

- vzor pro provedení stanoveného výzkumu

Základní typy výzkumu:

5.1.1 Kvalitativní x kvantitativní výzkum

Kvalitativní výzkum:

- vychází z fenomenologie
- označuje výzkumy, které zjišťují, jak jednotlivci nahlíží na svět, jak jej chápou, interpretují
- nevyužívá statistické metody a techniky

Kvantitativní výzkum (z lat. quantum = kolik)

- vychází z pozitivismu
- označuje výzkumy, které popisují zkoumanou skutečnost pomocí znaků, čísel
- využívá statistické metody a techniky

Tabulka 3 Základní rozdíly mezi kvalitativní a kvantitativní metodou výzkumu

KVANTITATIVNÍ VÝZKUM:	KVALITATIVNÍ VÝZKUM:
cílem je testování hypotéz	cílem je vytváření nových hypotéz, vytváření teorie
omezený rozsah informace o mnoha jedincích	mnoho informací o malém počtu jedinců
silná redukce pozorovaných proměnných	silná redukce počtu jedinců
vysoká reliabilita	nízká reliabilita
generalizace na populaci je možná	generalizace problematická
nízká validita	vysoká validita

dle DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 978-80-246-0139-7.

Typické **nástroje sběru dat** v obou typech výzkumů:

- kvalitativní výzkumy – nestandardizované pozorování, analýza obsahu, případová studie, nestrukturovaný rozhovor, komparace
- kvantitativní výzkumy – dotazník, standardizované pozorování, studium dokumentů, obsahová analýza

Vlastnosti dobrého měření

Jestliže realizujeme určité měření, nikdy si nelze být jist jeho kvalitou. Skutečnou kvalitu měření lze zpravidla dostatečně posoudit až na základě vyhodnocení výsledků již uskutečněného měření. Při posuzování vlastností měření používáme především dvě vlastnosti:²⁴

²⁴ CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice: základy kvantitativně orientovaného výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 199 s. ISBN 80-244-0765-5.

a) validita měření = platnost

- měření má vysokou validitu, pokud měří to, co měřit má,
- pokud chceme přesně posoudit, jakou hodnotu validita má, srovnáváme ji podle jiného vnějšího kritéria.

b) reliabilita měření = spolehlivost

- pokud má být měření reliabilní, mělo by za stejných podmínek vykazovat přibližně stejné výsledky,
- nutná přesnost a spolehlivost měřicího nástroje.

Příklady otázek, kde pokulhává validita a reliabilita:

Chodíte do kina?

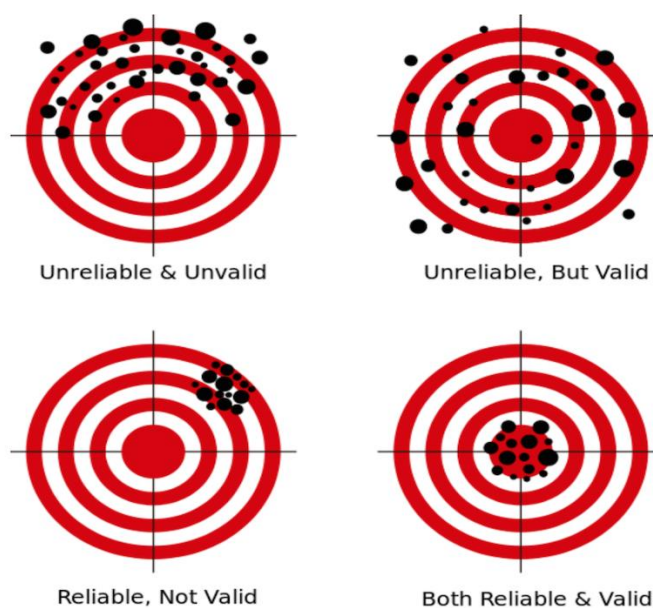
- a) často
- b) ne tak často
- c) občas
- d) zřídka
- e) vůbec ne

Takto položená otázka evokuje dichotomickou odpověď ano/ne. Lepší je tedy:

Jak často chodíte do kina?

- a) více než 1x měsíčně
- b) 1x měsíčně
- c) 1-2x ročně
- d) nikdy

I tuto otázku lze specifikovat a položit přesněji – za jaké období? Poslední rok? Dva roky? (pozor na otázky do daleké minulosti, je tu riziko, že si respondent nepamatuje, nevzpomene a odpověď bude odhadovat).

Obr. 7 Vzájemný vztah validity a reliability

Zdroj: Web Center for Social Research Methods [online]. [cit. 2017-10-09] Dostupné z: <http://www.socialresearchmethods.net/kb/relandval.php>

5.1.2 Výběr vzorku do výzkumu

Výsledky výzkumu zpravidla vyslovujeme na základě znalosti určitého počtu osob. Podobně jako v běžném životě, ani ve výzkumu není možné, abychom prozkoumali všechny jedince/ situace, a svoje tvrzení jako výzkumníci opíráme o znalost určitého vzorku. Tento vzorek by měl mít pokud možno stejné vlastnosti, jako má celá skupina lidí, které zkoumáme. Požadavkem je, aby vybraná skupina byla pokud možno co nejvíce reprezentativní. Je tedy potřeba rozlišit dva pojmy užívané v této souvislosti:

a) základní soubor

- všechny prvky, které patří do skupiny, kterou zkoumáme,

b) výběrový soubor

- určitá vybraná část prvků, která základní soubor reprezentuje.

5.1.2.1 Druhy výběru

a) Náhodný

- velmi dobře reprezentuje základní soubor
- každý člověk ze základního souboru stejnou šanci být vybrán jako jiný člověk
- losováním, generátorem náhodných čísel

b) Stratifikovaný

- základní soubor rozložíme dle charakteristik na několik skupin, v nich pak náhodný výběr
- proporcionální (zastoupení osob odpovídá proporci výskytu daného znaku v základním souboru), nebo rovnoměrný (zkoumané osoby jsou zastoupeny ve stejném počtu ve všech podsouborech)

c) Vícenásobný

- v několika kolech, v každém vybíráme (náhodně)
- př. Žáci 5. tříd v ČR: 1. kolo – vybereme kraje, 2. kolo – vybereme školy, 3. kolo – vybereme žáky

d) Mechanický

- pokud chceme zkoumat určité procento základního souboru
- všem prvkům základního souboru udělíme pořadové číslo, náhodně vybereme počátek, pak přičítáme konstantu (př. 10% – každý 10.)

e) Záměrný (účelový)

- určení relevantních znaků (výzkumník se opírá o svou erudici, úsudek a zkušenosti)

f) Dostupný (výběr na základě dostupnosti)

- nejméně komplikovaná varianta výběru (výběr například školy podle blízkosti); výhoda – ušetří se čas a námaha; nevýhoda – velice silné zkreslení

5.1.3 Výzkumná otázka, hypotéza

Začátkem každé vědecké práce je „určitá“ vědecká otázka. Bez zadání výzkumné otázky nebo bez tvrzení, předpokladu nebo hypotézy je bádání pouze zálibou, ale nemůže být považováno za vědeckou práci.

Výzkumná otázka je otázkou, na kterou hledáme v rámci svého výzkumu odpověď. Začíná vždy: jak, jaký, proč, čím, kdo apod.

Hypotéza (řecky podklad, princip, předpoklad) znamená výpověď, jejíž platnost se pouze předpokládá, ale zároveň formulovanou tak, aby ji bylo možno potvrdit nebo vyvrátit.

= očekávání o charakteru věcí, vyvozené z teorie

= tvrzení o podstatě určité situace ve světě

= vztah mezi dvěma proměnnými

- označuje výrok o vztahu dvou nebo více proměnných
- hypotézu je možné potvrdit nebo vyvrátit
- hypotéza musí být testovatelná

př. H1:

Studenti přírodovědných oborů jsou při vyhledávání zdrojů v univerzitní knihovně úspěšnější než studenti humanitních oborů.

- dvě proměnné (obor s hodnotami humanitní/přírodovědný a „úspěšnost vyhledávání zdrojů“)
- aby bylo možné proměnné změřit, je potřeba provést operacionalizaci

Operacionalizace = postup, kdy složité koncepty přetváříme na měřitelné znaky

př. H1:

Studenti přírodovědných oborů jsou při vyhledávání zdrojů v univerzitní knihovně úspěšnější než studenti humanitních oborů.

- „obor“ = nezávisle proměnná
- „úspěšnost vyhledávání zdrojů“ = závislá proměnná
- proměnná „obor“ je v tomto případě jednoduše měřitelná

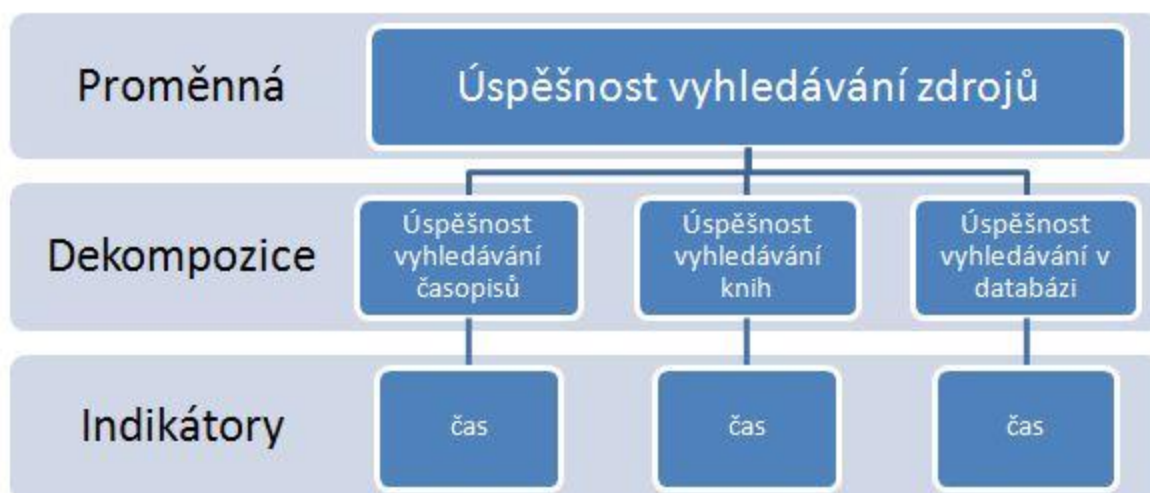
Jakým způsobem lze obor změřit?

- „úspěšnost vyhledávání zdrojů“ je nezbytné operacionalizovat = převést na měřitelné znaky
- Jak změřit "úspěšnost vyhledávání zdrojů"?

Provedeme **dekompozici**:

- proměnnou rozložíme na dílčí ukazatele
- ke každému určíme indikátor (v našem případě např. čas, za který bude student schopný najít konkrétní zdroj)

Úspěšnost vyhledávání zdrojů můžeme tedy operačně definovat jako průměr časů, za které účastník výzkumu vyhledá dané dokumenty.

Obr. 8 Dekompozice – grafické znázornění

Zdroj: *Operacionalizace* [online]. Dostupné z: <http://vyzkumy.knihovna.cz/ucebnice/operacionalizace-typy-promennych> [cit. 2017-10-09]

př. Výzkumná hypotéza: Forma studia má vliv na celkovou spokojenost se službami knihovny.

Opět provedeme dekompozici, kde se **celková spokojenost uživatele** knihovny skládá ze spokojenosti např. s:

- elektronickými zdroji,
- tištěnými publikacemi,
- technickým zázemím,
- knihovním prostředím,
- personálem (případně s dalšími službami, které knihovna poskytuje).

Označte míru souhlasu s následujícími výroky (1 – velmi souhlasím, 2 – spíše souhlasím, 3 – ani souhlasím, ani nesouhlasím, 4 – spíše nesouhlasím, 5 – zcela nesouhlasím):

	1	2	3	4	5
Knihovna disponuje dostačujícím počtem kvalitních elektronických zdrojů.	☐	☐	☐	☐	☐
Tištěné publikace, které potřebuji ke studiu, jsou v knihovně dobře dostupné.	☐	☐	☐	☐	☐
V knihovně mám k dispozici veškerou techniku, kterou potřebuji.	☐	☐	☐	☐	☐
V knihovně se cítím příjemně.	☐	☐	☐	☐	☐
Personál knihovny vždy ochotně poradí či pomůže.	☐	☐	☐	☐	☐

Obr. 9 Baterie otázek

Zdroj: *Operacionalizace* [online]. Dostupné z: <http://vyzkumy.knihovna.cz/ucebnice/operacionalizace-typy-promennych> [cit. 2017-10-09]

5.1.3.1 Typy proměnných

Kdo pochopil operacionalizaci, ví už, co jsou **proměnné**.

Proměnná = měřená vlastnost, kterou můžeme vyjádřit konkrétní hodnotou.

Znaky proměnné mohou nabývat podoby:

- fyzických a demografických vlastností lidí (např. věk, vzdělání, pohlaví)
- vztahových vlastností jedinců (např. vztah ke službám poskytovaných knihovnou)

Rozlišujeme tyto druhy proměnných:²⁵

a) Proměnné nominální

- Jejich hodnoty se většinou vyjadřují slovně (např. hodnoty proměnné pohlaví jsou žena a muž). Příkladem nominální proměnné je třeba pohlaví nebo rodinný stav.

b) Proměnné ordinální

- Mohou se také vyjadřovat slovně, ale oproti nominálním proměnným můžeme určit pořadí hodnot. Typickou ordinální proměnnou je třeba vzdělání (můžeme říci, že pořadí hodnot, ale nelze přesně říci, o kolik je například vysoká škola vyšší hodnota než škola základní).

²⁵ ŘEZANKOVÁ, Hana a Tomáš LÖSTER. *Základy statistiky*. Praha: Oeconomica, 2013. 96 s. ISBN 978-80-245-1957-9.

c) Proměnné intervalové (kardinální)

- Hodnotou bývá zpravidla číslo a můžeme i přesně říci, o kolik je jedna hodnota vyšší než druhá. Typickými intervalovými proměnnými jsou např. věk nebo plat.

5.2 Nejčastěji používané metody při sběru dat

5.2.1 Analýza obsahu

- používáme v případě, kdy se nemůžeme zeptat přímo
- k analýze používáme jakýkoliv vytvořený dokument, který nebyl primárně vytvořen pro účely našeho výzkumu (např. vnitrofiremní dokumentace, osobní deníky, korespondenci, historii prohlížení a vyhledávání na internetu atd.)
- zahrnuje všechna data, která byla zapsána či nějakým způsobem zachycena, zjišťuje obsah, autora a záměr dokumentu
- může se kombinovat s jinými metodami (př. dotazování)
- je nutné naplnit význam slova *analýza* (*co zjišťujeme, kritéria*), tedy ne jen popis
- obsahová analýza může zahrnovat kvalitativní i kvantitativní získávání dat

Výhody:

- metoda je jednoduchá, systematická,
- je univerzální (lze ji uplatnit na prakticky jakýkoli soubor textových dat),
- lze ji využívat zejména tam, kde již anebo doposud není možné či účinné uplatňovat jiné metody zkoumání.

Nevýhody:

- nesprávně provedené interpretace získaných informací – pozor na předběžné a nepodložené závěry – nutnost ověření a triangulace dat (získávat data z více různých zdrojů či více výzkumníky).

5.2.2 Pozorování

- existuje rozdíl mezi tím, co si lidé myslí nebo tvrdí, a tím, co skutečně dělají
- pozorování umožňuje zachytit a analyzovat reálné jevy a procesy, které bychom pomocí dotazování nikdy neodhalili (příklad?)

Pozorování zúčastněné – forma pozorování, kdy je pozorovatel jedním z aktérů procesů a jevů, které pozoruje.

Pozorování nezúčastněné – pozorování, kdy pozorovatel z odstupů nezaujatě sleduje jevy v jejich přirozeném prostředí.

Skryté pozorování – forma pozorování, kdy nejsou účastníci výzkumu informováni o tom, že jsou pozorováni.

5.2.3 Rozhovor

Výhody:

- vyšší návratnost odpovědí
- možnost získání i dalších informací

Nevýhody:

- potřeba školených tazatelů
- menší počet odpovědí

Rozhovory mohou být:

- **standardizované** (jsou přesně určeny otázky, jejich formulace a pořadí),
- **polostandardizované** (předem jsou připraveny určité otázky, které se kladou ve stejném pořadí, ale výzkumníkovi je dovoleno je rozvinout a dát prostor dotazovanému k širším odpovědím),
- **nestandardizované** (není předem určeno znění ani pořadí otázek).

Rozhovory je možné provádět telefonicky, elektronicky, face-to-face...

5.2.4 Dotazování

Výhody:

- relativně malé náklady (tisk dotazníků, rozdání a vybrání dotazníků, ...)
- časová úspora (především v případě elektronického dotazníku)
- malá náročnost na počet výzkumníků
- poměrně dobře zajištěná anonymita
- vysoká standardizace umožňující statistickou analýzu dat

Nevýhody:

- lidé mohou často něco jiného říkat a dělat
- dotazník měří názory a postoje, ale ne skutečné chování

Potřebné náležitosti:

- součástí by měl být průvodní dopis, kde představíte sebe i svůj záměr
- průvodní dopis by měl obsahovat i prohlášení o anonymitě a informaci o tom, jak bude s daty naloženo
- dotazník nesmí být dlouhý, musí být srozumitelný a graficky přívětivý
- snažit se zajistit co největší návratnost
- ujistěte se, že nabízené možnosti odpovědí se nepřekrývají

Př. u kategorií věku: 30 – 40 let; 40 – 50 let apod.

- používejte grafické pomůcky (škály, obrázky), snažte se udělat graficky zajímavý a přitom přehledný dotazník
- označujte si číslem a/nebo písmenem každou otázku a každou možnou variantu odpovědi – umožní to pozdější přepis dotazníku do počítače a jednodušší zpracování odpovědí²⁶

5.2.4.1 Sestavování dotazníku

Dotazník = předem připravený soubor otázek

²⁶ ŘEZANKOVÁ, Hana. *Analýza dat z dotazníkových šetření*. Praha: Professional Publishing, 2007. 216 s. ISBN 978-80-96946-49-8.

Typy otázek:

a) uzavřené

- dichotomické
- polytomické

b) otevřené – volný prostor k odpovědi, bez omezení

c) polouzavřené – položkový výběr, možnost „jiné“ (upřesněte)

d) projekční – pomocí otázky zjišťujeme názor nejen respondenta, ale i jiných

e) kontrolní – jejich cílem je ověřit pravdivost informace, nezařazuje se hned za otázku, kterou ověřuje

Struktura dotazníku:

- 1) Úvod – loga, cíle šetření, záštita institucí, žádost o pomoc ....
- 2) Identifikace dotazníku
- 3) Zahřívací část
- 4) Faktické zjišťovací otázky
- 5) Sociodemografické otázky

ad 2) Identifikace dotazníku

- téma dotazníku
- představení tazatele
- bližší seznámení s dotazníkem a jeho účelem
- zahájení rozhovoru

ad 3) Zahřívací část

- lehké, neosobní otázky
- musí respondenta zaujmout
- naopak nesmí odradit od vyplnění dotazníku

ad 4) Faktické, zjišťovací otázky

- zjišťování informací
- pečlivá příprava otázek
- testování srozumitelnosti a jednoznačnosti

ad 5) Sociodemografické otázky

- informace o respondentovi (věk, pohlaví, vzdělání, bydliště...)
- měla by být i možnost na tyto otázky neodpovídat
- pozor na ochranu respondenta, nesmí být podle těchto údajů identifikovatelný!

5.2.4.2 Nejčastější chyby při tvorbě dotazníku

a) obsahová nesrozumitelnost – otázka není postavena srozumitelně, není zřejmé, na co se výzkumník ptá

př. Jakou civilizační chorobou trpíte?

b) jazyková nesrozumitelnost – nastává při používání cizích výrazů, málo používaných výrazů apod.

př. *Lze připustit extravagantní alternativu zcela nereálného řešení, kdy naše mozkové pochody jsou dynamické erupce tryskající z přetlaku bezedného fondu naakumulovaných subtilentabilních inverbací konstelace duální evokace zpětně vázané na ornitoritu reflexních systémů, řešenou na bázi syntézní hemapostaplikace a umocněnou mezními signály geniální koanalýzy?*

!Nepoužívejte cizí termíny, nejste-li v nich dostatečně suterenní! ☺

c) nejednoznačné otázky – příliš obecné, nespecifikované

př. Co se Vám nejvíce líbí v domově pro seniory?

d) příliš stručné otázky – není jasné, jak je otázka pojata, pak může dojít ke zkreslení odpovědi

e) příliš dlouhé otázky – respondent se v nich ztrácí, vhodnější je je rozdělit

př. Domníváte se, že zdravotní stav současné populace ve srovnání se zdravotním stavem předchozích generací, které žily v odlišných podmínkách z pohledu životosprávy, míru stresu a působení škodlivých vlivů, je jiný, nebo stejný?

f) sugestivní otázky – navádějí k odpovědi, mají nízkou platnost

př. Je pravda, že považujete za důležité, aby firma dala možnost zaměstnancům dále se vzdělávat?

g) otázky typu proč? – nesmějí být položeny tak, aby zasahovaly do širokého kontextu, jen tak, aby vysvětlily a objasňovaly

př. Proč je ve Vaší firmě tak dobrá pracovní atmosféra?

- h) otázky typu „haló efekt“** – může vznikat, pokud jsou otázky podobného zaměření řazeny vedle sebe, první z nich je dán negativní charakter, ten si s sebou pak nesou i ostatní otázky
- i) netaktní, neohleduplné otázky**
př. Jak často se opijíte?
- j) příliš osobní a intimní otázky** – zasahují do soukromí, vkládat do dotazníku jen tehdy, pokud je to nutné
př. Jaký je Váš čistý měsíční příjem?
- k) otázky týkající se vzdálené minulosti** – respondent má problém si vzpomenout, odpovědi odhaduje

5.3 Doporučená struktura empirické části práce

V literatuře neexistuje striktní norma nebo pravidlo, která by stanovila, v jakém pořadí a jaké údaje by měly být zařazeny v empirické části práce. Nezřídka kdy se pak stává, že v rámci empirické části jsou na sebe kumulovány informace, které se týkají výzkumu, bez nějaké logické návaznosti. Z tohoto důvodu navrhuje dvě možné struktury **empirické části** práce:

VARIANTA 1

- 1) (teoretická východiska výzkumu)
- 2) cíl EČ
- 3) charakteristika a popis vzorku
- 4) popis metody
- 5) popis vlastního výzkumu – jeho organizace, podmínky, průběh, obtíže
- 6) výsledky
- 7) diskuze
- 8) (závěr EČ)

VARIANTA 2

- 1) teoretická východiska výzkumu + cíl EČ (lze v jedné kapitole)
- 2) charakteristika výzkumu

- výběr respondentů
  - charakteristika výzkumného souboru
  - popis zvolené metody sběru dat (jediná teorie v EČ)
  - popis průběhu vlastního výzkumu
  - metody zpracování a analýzy dat (obzvlášť u kvantitativních výzkumů)
  - limity výzkumného šetření (+ další možnosti výzkumu)
- 3) výsledky šetření a jejich interpretace
  - 4) závěry, diskuze, shrnutí výsledků EČ

Pro autory kvalifikačních prací platí několik základních pravidel, které by si měli uvědomit. Pravidla pro zpracování kvalifikační práce na Moravské vysoké škole Olomouc jsme zpracovali do podoby tzv. smrtelných hříchů.

13 SMRTELNÝCH HŘÍCHŮ

aneb BLACK LIST AUTORA KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

TREST SMRTI – průšvihy, se kterými nelze psát, podvody

- Chybí cíl práce (nebo je zpracován vágně, obecně, nelze ho vyhodnotit, objevuje se v práci pokaždé jinak formulovaný...)
- Obsah a rozsah práce neodpovídá požadavkům
- Zatajení citace; falešná citace, kdy si autor vymyslí citovaného, nebo pozměnění údajů o autorovi, aby se neodhalilo kopírování.

ZTRÁTA CTI – průšvihy, které lze opravit

- Název práce naprosto nesouvisí s jejím obsahem (téma mimo).
- Teorie chybí (nebo neodpovídá tématu, nebo empirické části práce).
- Teoretická východiska netvoří základ praktické části práce.
- Práce není kompaktní, jednotlivé kapitoly jsou řazeny za sebou bez jakékoliv spojitosti.
- Hypotézy nevycházejí z teoretických východisek (v případě kvantitativního výzkumu), nebo chybí teoretické předpoklady (v případě kvalitativního výzkumu).
- Proměnné v hypotézách jsou operacionalizovány chybně, nebo nejsou operacionalizovány vůbec.
- Chybí argumentace, analýza a hodnocení jsou založeny pouze na intuici. Argumentace je nahrazována frázemi jako „podle mého názoru“, „z vlastní zkušenosti (vím)“, „je obecně známo“, „panuje názor“ apod.
- Použité zdroje nejsou uváděny podle platných norem, nejsou v dostatečném rozsahu nebo v dostatečné kvalitě.
- V textu je velké množství pravopisných nebo stylistických chyb.
- Práce obsahuje převzatou metodiku nebo techniku sběru dat provedenou s chybami, aniž by byly chyby kritizovány a odstraněny.

Obr. 10 13 smrtelných hříchů aneb black list autora kvalifikační práce

Zdroj: volně dle KUBÁTOVÁ, Helena. *Rukověť autora diplomky: [čtení a psaní odborných textů ve společenských a humanitních oborech]*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. 121 s. ISBN 978-80-244-2314-2.

Metodologie je nauka o metodách, které lze používat ve vědecké práci, předmětem jejího zkoumání je filosofie vědy, tzn. studium metod a vědeckých postupů. Metodika je obecně pracovní postup, v metodologii je se jedná o metodu/ soubor metod vědecké práce. Definuje konkrétní postup řešení určitého problému a vymezuje přesně jednotlivé kroky postupu, nebo jednotlivé metody. Metoda je systematický, promyšlený vědecký postup k získání poznatků a dosažení cíle. Typické nástroje sběru dat v kvalitativních výzkumech jsou nestandardizované pozorování, analýza obsahu, případová studie, nestrukturovaný rozhovor, komparace; v kvantitativních výzkumech – dotazník, standardizované pozorování, studium dokumentů, obsahová analýza. Nejčastěji používanými metodami sběru dat jsou analýza obsahu, pozorování, dotazník či rozhovor.

1. Jaké jsou rozdíly mezi kvalitativním a kvantitativním typem výzkumu?
2. Co je to hypotéza?
3. Jaké jsou hlavní výhody a nevýhody rozhovoru?
4. Jaké jsou zásady pro tvorbu dotazníku?

Literatura k tématu:

- [1] DVOŘÁKOVÁ, Ilona. *Obsahová analýza / formální obsahová analýza / kvantitativní obsahová analýza* [online]. AntropoWebzin, 2, 95, 2010. ISSN 1801-8807. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/webzin/index.php/webzin/article/view/97>
- [2] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JÚVA, přeložila Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [3] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
- [4] CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice: základy kvantitativně orientovaného výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 199 s. ISBN 80-244-0765-5.
- [5] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2016. 254 s. ISBN 978-80-247-5326-3.
- [6] KOZEL, Roman, Lenka MYNÁŘOVÁ a Hana SVOBODOVÁ. *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2011. 304 s. ISBN 80-247-72-981.

- [7] LINHART, Zdeněk a Helena SMOLOVÁ. *Marketingový výzkum*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2016. Edice učebních textů. 154 s. ISBN 978-80-87839-78-2.
- [8] MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
- [9] PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008, 150 s. ISBN 978-80-7367-381-9.
- [10] Reliability & Validity [online]. *Web Center for Social Research Methods*. [cit. 2017-10-09] Dostupné z: <http://www.socialresearchmethods.net/kb/relanval.php>
- [11] ŘEZANKOVÁ, Hana. *Analýza dat z dotazníkových šetření*. Praha: Professional Publishing, 2007. 216 s. ISBN 978-80-86946-49-8.
- [12] ŘEZANKOVÁ, Hana a Tomáš LÖSTER. *Základy statistiky*. Praha: Oeconomica, 2013. 96 s. ISBN 978-80-245-1957-9.
- [13] SCHERER, Helmut. Úvod do metody obsahové analýzy. In SCHULZ, Winfried a Irena REIFOVÁ. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum, 2004. 150 s. ISBN 80-246-0827-8.
- [14] SILVERMAN, David. *Ako robíť kvalitatívny výskum: praktická príručka*. Bratislava: Ikar, 2005, 327 s. Pegas (Ikar), zv. 8. ISBN 80-551-0904-4.
- [15] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. 384 s. ISBN 978-80-262-0644-6.

Kapitola 6

Formální náležitosti práce, sloh, syntax

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- uvést příklady tzv. grafického balastu při sestavování grafu a vyhnout se mu při tvorbě práce;
- vhodně demonstrovat údaje za použití správného typu grafu;
- vyvarovat se nejčastějších chyb proti pravidlům českého pravopisu;
- správně rozčlenit text do kapitol a podkapitol.

Klíčová slova:

Zvýraznění textu, graf, obrázek, tabulka, sloh, syntax, pravidla českého pravopisu, stylizace projevu.

6.1 Tiskové formální náležitosti kvalifikačních prací

Studenti jsou povinni dodržovat formální náležitosti prací stanovené v aktuální směrnici týkající se kvalifikačních prací. Obecně tyto náležitosti zahrnují:

- formát papír
- tisk jednostranný
- okraje
- číslování stran
- typ písma
- řádkování
- zarovnání textu
- mezery mezi odstavci
- odstavcová zarážka, stanovení tabulátorů
- pravidla pro tabulky, grafy
- rozsah kvalifikační práce
- náležitosti anotace
- povinné údaje v prohlášení

Zvýraznění textu

- nejlepší způsob je použít kurzívu
- možné zvýraznit i tučným písmem
- méně vhodné je slova podtrhávat

Číslování stran

- arabskými číslicemi průběžně od začátku textu práce do konce celé práce
- na titulní straně se číslo strany neuvádí
- obvykle číslování začíná až od obsahu
- čísla stran u vložených příloh je možné, v případě potřeby, uvádět i jako samostatně číslované. Preferováno je však průběžné číslování stran včetně příloh.

Tvorba obsahu:

- k číslování kapitol se používají jen arabské číslice
- používá se hierarchická desetinná struktura

Př.

1 Úvod do problematiky práce v domácnosti

1.1 Nejčastější úkony v domácnosti

1.2 Dělbá práce mezi manžely

1.2.1 Podíl žen na domácích pracích

1.2.2 Podíl mužů na domácích pracích

6.2 Grafy, obrázky, tabulky

Chcete-li využít v kvalifikační práci graf, obrázek, tabulku, zvažte:

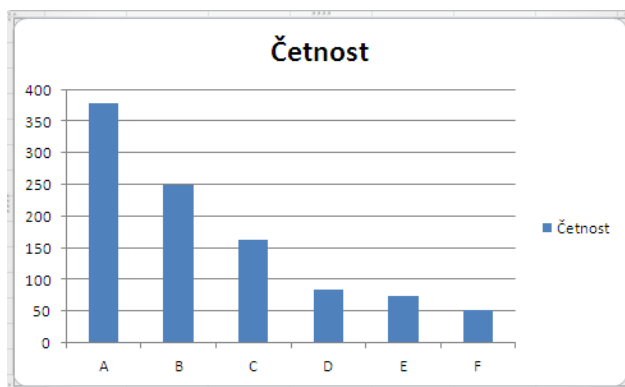
- Je skutečně nutné zařadit obrázek do textu? Nebyl by vhodnější v příloze?
- Nakolik pomůže obrázek objasnit smysl textu?

Číslování obrázků a tabulek

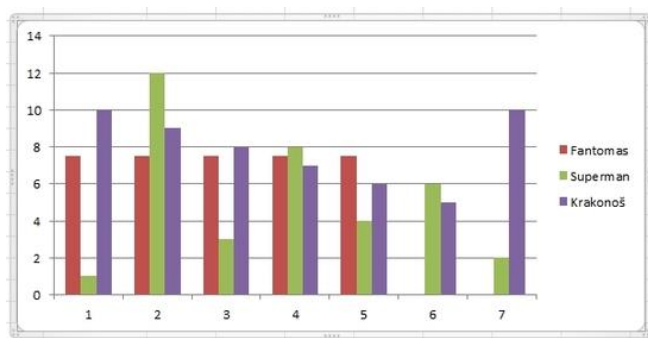
- tabulky i obrázky uváděné v textu musí být očíslovány (např. Tab. 1, Obr. 2) – lze se na ně v textu lépe odkazovat,
- seznam s čísly obrázků a čísly tabulek na konci práci by měl obsahovat všechny očíslované tabulky nebo obrázky, které jsou v textu uvedeny,
- titulek (nadpis) společně s číslem obrázku nebo tabulky umísťujeme nad tabulkou nebo obrázkem.

Nejvhodnější typy grafů

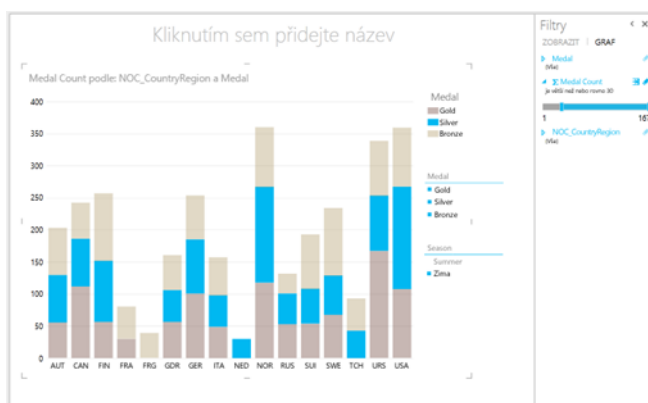
- sloupcový
  - skupinový
  - skupinový sloupcový
- výsečový (= „koláčový“)
- spojnicový

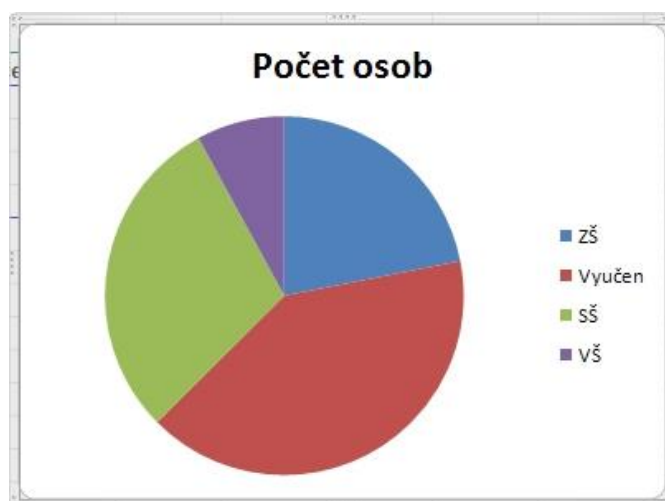
Obr. 11 Sloupcový graf – ukázka

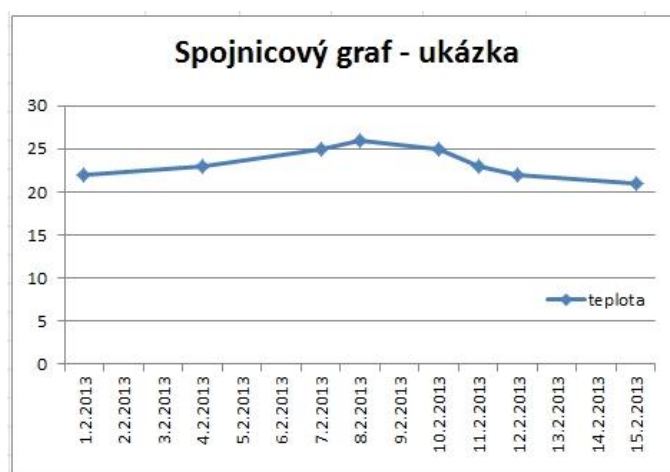
Obr. 12 Skupinový graf – ukázka

Obr. 13 Sloupcový skupinový graf – ukázka

Obr. 14 Výsečový („koláčový“) graf – ukázka

Obr. 15 Spojnicový graf – ukázka

Méně vhodné, nevhodné typy grafů, špatně zvolený typ grafu

Výraz grafický balast (tzv. ChartJunk) zavedl do praxe Edward Tufte, americký statistik, který je považován za zakladatele moderního pojetí vizualizace hodnotových dat. Jako grafický balast je označováno takové formátování a vizuální úpravy grafických objektů, které působí velmi rušivě, odvádí pozornost od cílových objektů a snižují vypovídací schopnost grafické prezentace dat (grafu).²⁷

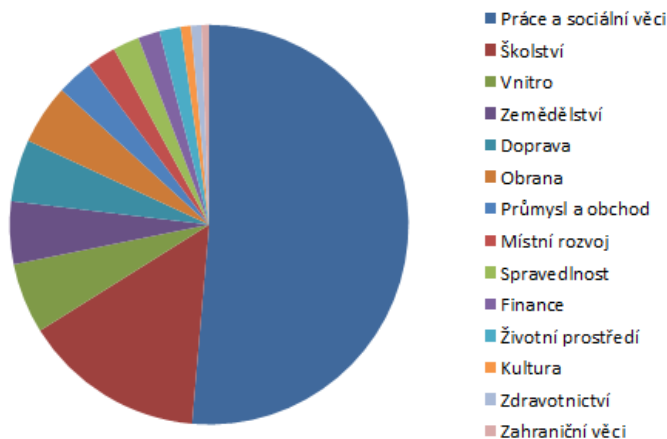
²⁷ Vizualizace dat v grafech: zásady pro tvorbu grafů založené na vlastnostech lidského vnímání [online]. Praha: Visual Data s.r.o, [cit. 09-01-2018] Dostupné z: <http://www.visualdata.cz/wp-content/uploads/2015/05/Vizualizace-dat1.pdf>

Mezi grafický balast se řadí například:

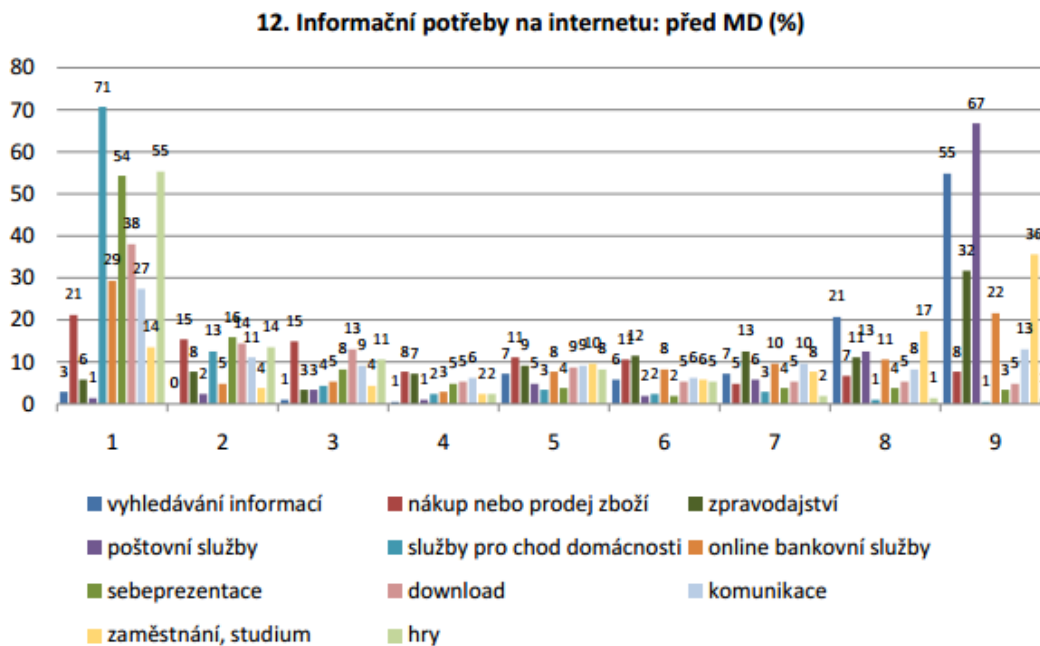
- veškeré 3D efekty na grafických objektech
- 3D grafy
- stínování a přechodové barvy
- ohraničení oblastí v tabulkách
- zbytečné mřížky na pozadí grafu
- veškeré obrázky a klipart na ploše grafu
- nahrazování grafických tvarů objekty
- prvky infografiky v grafech
- oříznutí (podtrhnutí) osy grafu

a mnoho dalších ozdobných prvků grafů a tabulek.

Pokud chceme do textu vložit pro ilustraci graf, je potřeba zamyslet se nad tím, jestli je graf opravdu vhodným způsobem, jak prvky znázornit přehledně. Příkladem jsou následující dva grafy, ve kterých je příliš velké množství informací, jsou velmi nepřehledné a mnohem lépe by údaje demonstrovala tabulka.

Obr. 16 Ukázka nepřehledného výsečového grafu

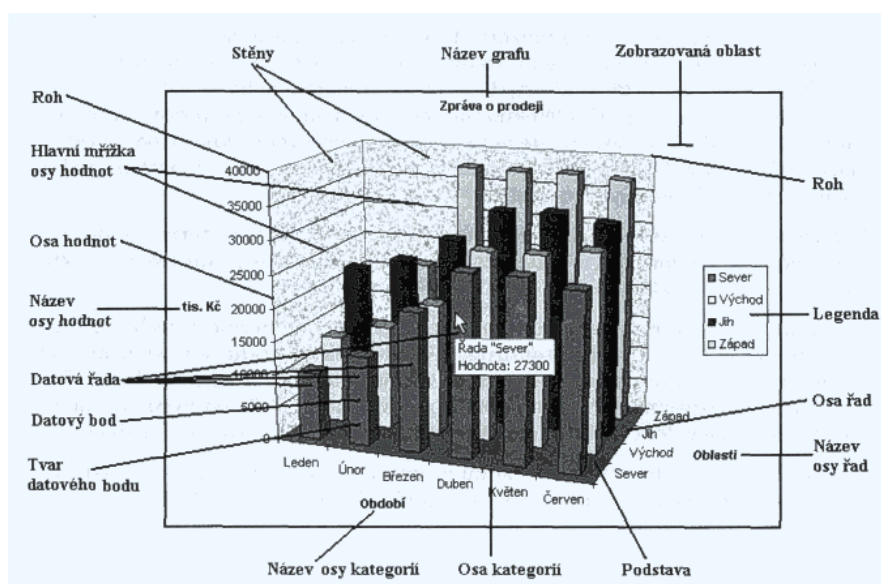
Obr. 17 Ukázka nepřehledného sloupcového grafu

Ve vědeckých pracích, mezi které kvalifikační práce bezesporu patří, není vhodné používat ke grafickému znázornění 3D efekty.

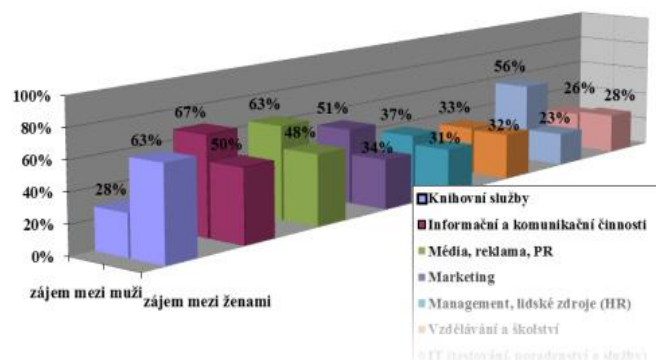
Pro ilustraci opět uvádíme příklady:

Obr. 18 Výšečový graf s použitím 3D efektu

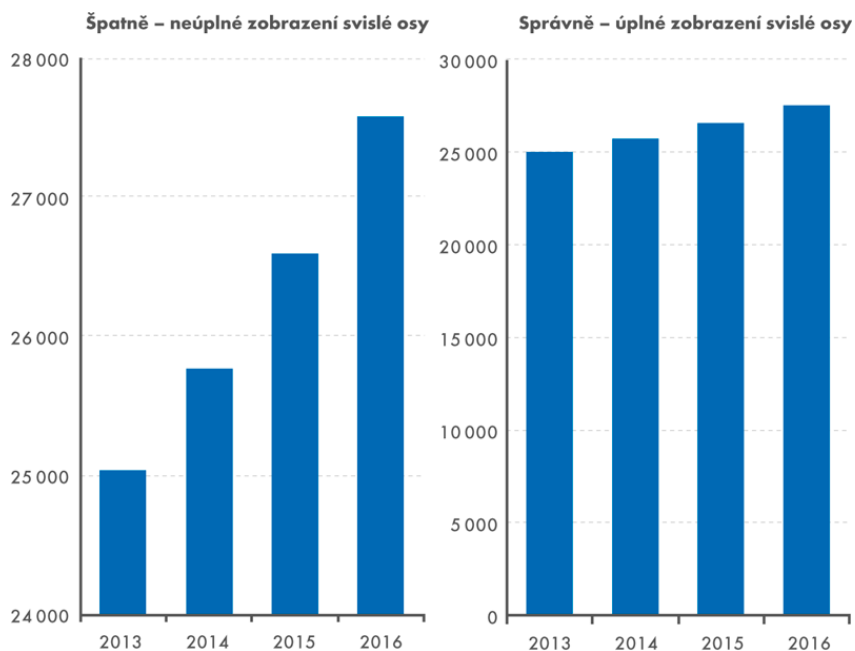

Obr. 19 Sloupcový graf s použitím 3D efektu – včetně přímých popisků

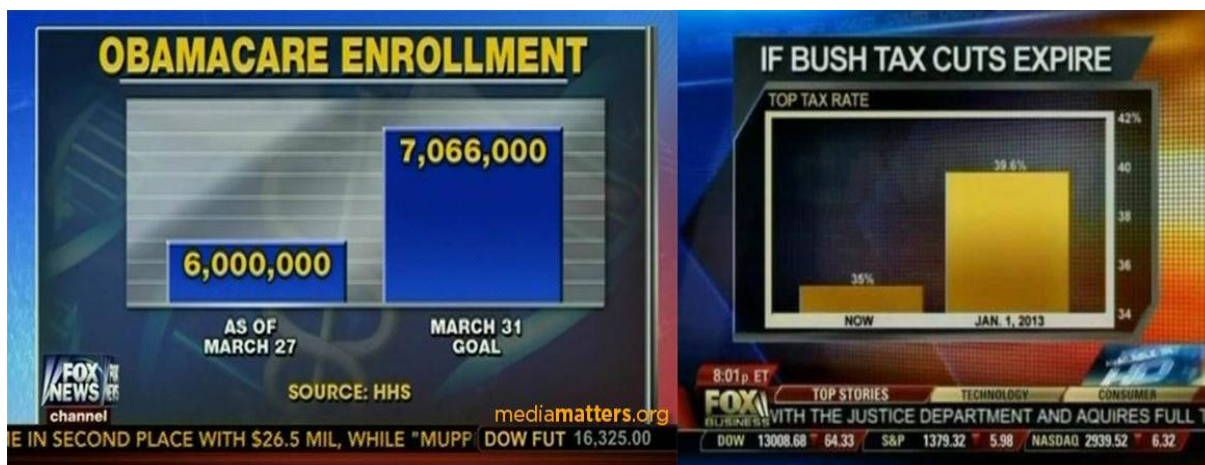

Obr. 20 Sloupcový graf s použitím 3D efektu

Dalším způsobem, jak opticky nevhodně poupravit výsledky výzkumu, je tzv. podtrhnutí (oříznutí) osy, tzn. zobrazení jen určitého výseku grafu za účelem zvýraznění rozdílů ve výsledcích. Tento jev bývá často zneužíván v médiích.

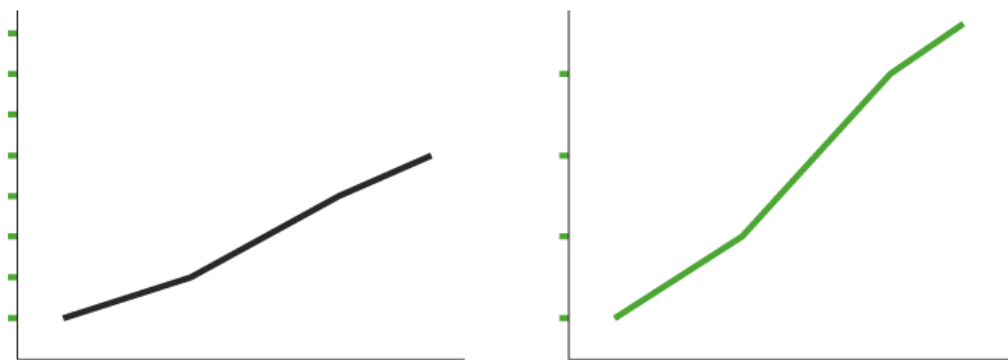
Obr. 21 Podtrhnutí (oříznutí) osy

Obr. 22 Podtrhnutí (oříznutí) osy použité v médiích

Podtrnutí (oříznutí) osy grafu bývá použito i v případě spojnicového grafu:

Obr. 23 Podtrnutí (oříznutí) osy ve spojnicovém grafu

Pravidla pro vytváření grafů:

- nevytvářet grafy zbytečně,
- nevytvářet grafy bez obsahu; formulujte, co chcete říct,
- graf, tabulka, obrázek – doprovodné prvky by neměly zabírat max. 1/3 strany, pokud jsou potřeba větší, patří do příloh,
- pozor na barvy, myslet na barvoslepost, na černobílý tisk,
- nepoužívat 3D efekty.

6.3 Z Pravidel českého pravopisu

V následujících bodech jsou uvedeny některé základní zásady českého pravopisu, včetně příkladů, které se v kvalifikačních pracích často objevují jako chybné.

6.3.1 Role mluvčího

Text práce má různé podoby. Jako první se zmiňme o roli mluvčího v odborném textu, je několik možností, jak lze osobu autora pojmout.

- **Autorský plurál** – v podobě plurálu:
  - důstojnostního,
  - skromnostního (např.: Institut dobrých mravů vykládáme ...),
  - inkluzivního, který zahrnuje autora i čtenáře (např. Pokusme se v této souvislosti ...)
- **První osoba jednotného čísla (tzv. ich forma)** – pokud je použita, pak především v úvodních a závěrečných částech práce (např. Zaměřím se na...)
- **Třetí osoba jednotného čísla (tzv. er forma)** – autor mluví o sobě ve 3. osobě jednotného čísla v roli vypravěče (např. Autor zastává názor, že ...). Er forma může mít i podobu 3. osoby středního rodu (např. Jak již bylo výše uvedeno, nelze zde ...)
- **Neosobní forma** – je to nejčastější forma, jde tak o pasivní konstrukci (např. „Pojem lidské důstojnosti je chápán jako ...). Lze ale použít i zvrtné pasivum (např. Za právo se považuje ...).
- bez zvláštního záměru nestřídáme časy, především přítomný a minulý
- v kvalifikačních pracích není zvykem a je nevhodné označovat a oslovovat čtenáře

6.3.2 Dělení slov

- dělíme podle slabik (země-koule)
- slova složená podle předpon (do-hledat, pro-kopat)
- na konci řádku nesmí zůstat jedno písmeno

Př. v-Paříži, z-Olomouce

řešení: pevná mezera (Windows: CTRL+SHIFT+mezerník)

Dále nerozdělujeme v těchto případech:

- titul a příjmení (např. Ing.-Zapletal)
- zkrácené jméno a příjmení, oslovení pan/paní (P.-Zapletal, p.-Zapletal)
- číslice a název počítaného jevu (100-Kč, 200-km, 300-kg)
- datum (3.-11.-2015)
- zkratky (a.-s.)
- vznik nevhodných slov (kni-hovna, tlu-močit)

Jednodušší je nedělit, použijte pevnou mezeru.

6.3.3 Psaní mezer

- spojovník píšeme **bez mezer** X pomlčku píšeme **s mezerami**

Spojovník

- ve jménech složených ze dvou samostatných slov stejného slovního druhu – př. Karel Matěj Čapek-Chod
  - básnická jména v podobě přídavných jmen píšeme bez spojovníku – př. Karel Havlíček Borovský
- v místních názvech – př. Olomouc-Holice, Praha-východ
- ve slovech, jejichž složky jsou v souřadném vztahu – př. propan-butan
- v některých přejatých slovech – př. Jiu-jitsu
- u složených přídavných jmen, kde první složka je zakončena na –sko/ -cko/ -vě př. společensko-politický
- u složených přídavných jmen, kde složky mají vzájemný vztah – př. česko-polský

Pozor na rozdíl ve významu: modrozelený svetr/modro-zelený svetr

6.3.4 Psaní číslovek

- 100 Kč   správně
- 100,-   správně
- 100,- Kč   špatně
- 100,50 Kč   správně
- 100,50,-   špatně
- 100 %   sto procent
- 100%   stoprocentní
- 30 °C   třicet stupňů
- 30° horko   třicetistupňové horko

6.3.5 K pravopisu –i/-y

- **shoda přísudku s podmětem:**
  - rod mužský životný = i (absolventi byli vyznamenáni)
  - rod mužský neživotný, ženský = y (stroje vyráběly, holky přišly)
  - rod střední = o/a (moře se rozlilo, auta jela)
  - zjednodušeně: TI absolventi X TY stroje X TY holky X TA auta
- lze navazovat, pokud je to logicky zřejmé – př. Skupina lidí se sešla, vyprávěli si o svých zážitcích.
- pokud jsou ve větě použity dva rody, rozhoduje bližší slovesu – př. V závodě s časem zvítězili lidé i stroje X zvítězily stroje i lidé.

6.3.6 Interpunkce

Tečka

- konec věty (oznamovací, ale v písemné formě zpravidla i rozkazovací a přací, pokud na ně nechceme klást důraz)

Př. dotazník zašlete na uvedenou adresu X dotazník zašlete na uvedenou adresu!

- v závorce, pokud je text v závorce samostatnou větou – př. Motivace ve výuce. (Příspěvek k diskusi.) X za závorkou, pokud je text součástí věty – př. Motivace ve výuce (viz. s. 18).

Středník

- nejčastěji používáme, pokud chceme ve větě oddělit výčet několika skupin

Př. Mezi západoslovanské jazyky patří: čeština a slovenština; horní a dolní lužická srbština, polština; vymřelá polabština a pomořanština.

Otazník

- ukončení přímých otázek
- nepoužívá se, pokud má tázací smysl jen věta vedlejší – př. Studenti se ptají, kdy mohou přijít na konzultaci.
- lze použít uprostřed věty, pokud jím chceme naznačit pochybnost o předchozím tvrzení – př. Před skupinu žáků ve třídě, kde jsem suploval, předstoupil Pavel (?) a přednesl referát.
- pozor na expresivní vyjádření – vícenásobný otazník ??? – ve vědeckých pracích nepoužíváme
- stejně tak nepoužíváme zdvojené vyjádření údivu a zvolání pomocí ?!

Dvojtečka

- uvozuje přímou řeč
- uvozuje citát
- klademe za výrazy, které uvozují výčet, mezi jednotlivými položkami píšeme čárku, příp. středník

Př. Základní druhy nonverbální komunikace: mimika, gestika, haptika, proxemika, posturologie, kinezika.

Tři tečky

- v běžném textu naznačují přerývanou, obsahově neuzavřenou řeč, myšlenkový tok
- ve vědeckých pracích značí neúplný výčet – př. druhy nonverbální komunikace jako mimika, gestika, haptika...
- v citaci naznačuje, že vypouštíme některou její část
- na konci věty neděláme za třemi tečkami další tečku jako ukončení věty

Čárka

- neoddělujeme *a, i, nebo, ani* ve významu slučovacím – př. nepřijde dnes ani zítra, první nebo druhé vydání monografie X nepřijde ani dnes, ani zítra; nemám k dispozici ani první, ani druhé vydání monografie
- neoddělujeme spojky ve významu totožnosti jako *neboli, aneb, čili*

Př. Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka, chlorid sodný čili kuchyňská sůl

oddělujeme:

- výčet členů – př. Na stole se hromadily knihy, časopisy, noviny.
- vedlejší věty vložené, věty, jež lze vypustit, aniž by věta změnila smysl

Př. Olomouc, *historické srdce Moravy*, navštívila významná osobnost.

X Všechna podstatná jména středního rodu *zakončená na -í* skloňujeme podle vzoru stavení.

- každou následující větu vloženou do vzniklého souvětí

Pozor na překombinovanost souvětí, ze kterých je pak obtížné vyčíst význam vět!

Př. Ostrovy Tuamotu, které se podobají sobě navzájem jako vejce vejci, nejsou v podstatě nic jiného než nízké korálové útesy, jež vyčnívají jen několik metrů nad mořskou hladinu, avšak z navigačního hlediska je ještě horší, že mnohé z těchto útesů nikdy nedosahují hladiny moře, nýbrž tvoří nebezpečné a často neznámé dno pod vodou.

Předzvěst krize v USA má svůj počátek již v létě 2007, kdy na veřejnost začaly pronikat informace o nesplácených substandardních hypotékách, jež byly poskytovány méně bonitním klientům, které byly ve velkých objemech spojovány a odprodávány z portfolií poskytujících bank dalším subjektům na finančním trhu, proti těmto spojeným hypotékám se pak následně vydávaly cenné papíry, se kterými se dále také obchodovalo, jednalo se o tzv. Collateralized Debt Obligation, známé pod zkratkou CDO.²⁸

dále oddělujeme:

- samostatný větný člen – př. Bouřlivý potlesk, to byla jednoznačná odpověď na podaný výkon.
- vsuvku
  - jednoslovné nebo víceslovné výrazy vložené do věty, ve které nesedí syntakticky – př. V této oblasti, jak se mi zdá, nemáte dostatek zkušeností.
  - ustálené vsuvky, nejčastěji jednoslovné výrazy, ale i výrazy rozvité, čárkou neoddělujeme – př. *Zašlete mi, prosím, objednaný materiál.* i *Zašlete mi prosím objednaný materiál. Je to, celkem vzato, zbytečné.* i *Je to celkem vzato zbytečné.*

6.3.7 Tvarosloví

Podstatná jména

- vzory skloňování:
  - mužský rod – pán, hrad, muž, stroj (předseda, soudce)
  - ženský rod – žena, růže, píseň, kost
  - střední rod – město, moře, kuře, stavení

Zájmena

- mě – 2., 4. pád
- mně – 3., 6. pád

Slovesa

- podmiňovací tvar
  - abych (~~aby jsem~~), abys (~~aby jsi~~), aby, abychom (~~aby jsme~~, ~~abysme~~), abyste (~~aby jste~~), aby
  - kdybych (~~kdyby jsem~~), kdybys (~~kdyby jsi~~)/ kdyby ses (~~kdyby jsi se~~), kdyby, kdybychom (~~kdyby jsme~~), kdybyste (~~kdyby jste~~), kdyby

²⁸ Zdroj uvedeného příkladu: bakalářská práce absolventa MVŠO z roku 2016

6.3.8 Stylizace projevu

- chyby obsahové
  - nejčastěji odchýlení od tématu (vlivem nepozornosti autora)
  - zúžení/ rozšíření tématu
- chyby v kompozici
  - nesprávné členění textu
  - nevhodná volba názvu práce, názvu kapitol vzhledem k obsahové stránce
- chyby stylizační
  - nesprávná volba jazykových prostředků, nesprávné pojmenování věci
  - Př. zásluhou jeho práce jsme neuspěli, díky nezalostem zkoušku nesložil
  - opakování – př. o tom svědčí četná svědectví
  - volba neplnovýznamových slov – mít, být, dělat, věc
  - nadbytečná slova – jistě, tak nějak, poměrně, tuším, pravda, řádově, nicméně
  - neobratně spojované věty – př. Na půdě jsme našli bednu s materiály po babičce, která tam ležela už několik let.
  - nevhodně formulované věty – př. Závěrečným bodem exkurze bude střelba hostů.
  - přesycenost tvrzení, mnohomluvnost – př. maximálně nejkvalitnější práce
  - přetíženost věty – viz vkládání vět vedlejších
  - chyby jdoucí proti logičnosti vyjadřování
    - slučování nesourodých obsahů – př. Mám ráda zvířata, a proto bych se chtěla stát učitelkou.
    - opakování stejných myšlenek
    - porušení věcné správnosti – zkreslování informací
  - chyby v pravdivosti projevu
    - odborná práce by měla být objektivní, subjektivní pohled autora ustupuje do pozadí
    - frázovitost – př. příliš obecná slova, nadnesené metafory, nepřesné myšlenky, obecná hodnocení (je zřejmé, je dobře známo, označování nadprůměrné/ podprůměrné bez hodnoty průměru)

Σ

Nejlepším způsobem pro zvýraznění textu je použít kurzívu či tučné písmo, méně vhodné je slova podtrhávat. Číslování stran se provádí arabskými číslicemi průběžně od začátku textu práce do konce celé práce, přičemž na titulní straně se číslo strany neuvádí a obvykle číslování začíná až od obsahu. Nejvhodnějšími typy grafů pro kvalifikační práci je sloupcový graf, skupinový graf, skupinový sloupcový, výsečový (= „koláčový“) a spojnicový graf. Formátování a vizuální úpravy grafických objektů, které působí velmi rušivě, odvádí pozornost od cílových objektů a snižují vypovídací schopnost grafické prezentace dat (grafu) označujeme jako grafický balast, mezi něj se řadí např. veškeré 3D efekty na grafických objektech, 3D grafy, stínování a přechodové barvy, ohraničení oblastí v tabulkách, zbytečné mřížky na pozadí grafu, podtrhnutí (oříznutí) osy grafu a další.

?

1. Co znamená pojem grafický balast?
2. Jaké jsou nejvhodnější typy grafu pro kvalifikační práce?
3. Jakým způsobem je možné zvýrazňovat v textu kvalifikační práce?
4. Jaká je role mluvčího v psaném textu kvalifikační práce?

Literatura k tématu:

- [1] *Vizualizace dat v grafech: zásady pro tvorbu grafů založené na vlastnostech lidského vnímání* [online]. Praha: Visual Data s.r.o, [cit. 09-01-2018] Dostupné z: <http://www.visualdata.cz/wp-content/uploads/2015/05/Vizualizace-dat1.pdf>
- [2] *Školní pravidla českého pravopisu*. 3. vyd. Brno: Lingea, 2016. 528 s. ISBN 978-80-7508-203-9.

Kapitola 7

Odevzdání práce, obhajoba

Po prostudování kapitoly budete schopni:

- popsat průběh obhajoby kvalifikační práce;
- vyjmenovat důvody, za jakých může vedoucí nedoporučit práci k obhajobě;
- rozhodnout, které údaje je vhodné vložit do prezentace kvalifikační práce.

Klíčová slova:

Posudek, obhajoba, argumentace.

7.1 Konzultace s vedoucím práce

Závěrečnou kvalifikační práci zpracovává student samostatně. Vedoucí má roli konzultanta a supervizora, jehož úkolem je především usměrňovat práci studenta po metodické a odborné stránce. Jako studenti jste povinni absolvovat konzultace s vedoucím práce, který stanoví nejen obsah, ale i formu konzultací. Vedoucího práce studenti také musí informovat o případném výběru dalšího odborníka, se kterým bude práce konzultována.

Studentům je doporučováno konzultovat především:

- výběr tématu,
- cíl (cíle) kvalifikační práce,
- osnovu,
- strukturu práce,
- odbornou literaturu a zdroje, jejich vhodnost a aktuálnost,
- nosnost hypotéz a závěrů.

Za konečnou úroveň práce nese zodpovědnost student. Vedoucí kvalifikační práce má právo práci k obhajobě nedoporučit, a to např. z následujících důvodů:

- chybí cíl práce,
- cíl práce je nepřesně formulovaný, vágní,
- název práce nekoresponduje s obsahem práce,
- chybí teorie, nebo je chybně zvolená, protože nemůže být nástrojem řešení,
- teoretická část není provázána s praktickou,
- práce netvoří kompaktní celek,
- je špatná metodika citací a odkazů,
- v textu jsou hrubé pravopisné nebo stylistické chyby,
- formální stránka práce neodpovídá požadavkům stanoveným MVŠO,
- práce nevyhovuje svým rozsahem,
- práce není původní,
- práce nebyla odevzdána v termínu a náhradní termín nebyl povolen,
- student nekonzultoval s vedoucím práce apod.

Konečná verze textu bývá výsledkem neúnavného opětovného promýšlení problematiky, korigování, pozměňování a doplňování textu o nové myšlenky, postřehy, nápady a podněty tak, jako se v průběhu zpracování vynořují. Před zpracováním poslední, definitivní verze kvalifikační práce, tzv. čistopisu, doporučujeme provést detailní a důkladnou revizi čistopisu. Revize čistopisu

znamená posouzení práce z hlediska obsahového, terminologického, jazykového a formálního. Je vhodné nechat text „odležet“, později se k němu vrátit a znovu ho pozorně přečíst. Není na škodu předložit text přátelům, rodině a požádat o revizi i je.

7.2 Posudky

Na kvalifikační práci zpracovává posudek vedoucí práce a oponent z řad interních či externích pedagogů, nebo odborník na danou problematiku. Jeho profesní specializace musí odpovídat tematickému zaměření práce, je nezbytné, aby jeho vzdělání dosahovalo vysokoškolského stupně, a nesmí být v rodinném vztahu k autorovi kvalifikační práce, či jeho nadřízeným/podřízeným; je nutné zachovat objektivitu. Součástí posudků kvalifikačních prací je i návrh klasifikace.

U kvalifikačních prací se hodnotí především:

- propracování struktury práce, logika stavby práce, logika stavby práce (zejména ve vztahu k tématu práce a k cílům práce), rozsah práce, vyváženost a vnitřní návaznost jednotlivých částí práce,
- formální stránka práce (jasnost a srozumitelnost kompozice a stylu, grafická a jazyková úroveň práce, dodržování pravidel formální úpravy, přehlednost),
- prokázání teoretických vědomostí k danému tématu, úroveň zpracování teoretické části práce, tvořivý přístup studenta k tématu,
- metodická stránka práce (identifikovatelnost pojmů, problémů, cílů, metod použitých v práci, jasnost výkladu, způsob argumentace a zdůvodňování názorů), vhodnost používaných postupů, metod a technik a jejich správná aplikace,
- původnost práce (stupeň analýzy, její úplnost a hloubka proniknutí do problematiky, míra ortogonalit práce, poměr mezi popisnými a hodnotícími pasážemi),
- práce s odbornou literaturou a prameny (výběr literatury, její rozsah, úplnost literatury a stupeň využití, správnost citací a odkazů),
- dosažené výsledky, správnost jejich zpracování, praktický přínos pro teorii a praxi daného oboru,
- do jaké míry koresponduje zpracování problematiky se zadáním tématu, zda byl splněn vytyčený cíl,
- stupeň obtížnosti práce a její odborný přínos,
- iniciativa, aktivita a samostatnost studenta při zkoumání zvolené problematiky,
- spolupráce studenta s vedoucím práce (pravidelnost konzultací, zpracovávání připomínek apod.).

Vedoucí a oponenti kvalifikační práce ve svých hodnoceních zpravidla upozorní na problematické části práce a požadují, aby k nim student zaujal své stanovisko. Posudky mohou obsahovat i okruhy nebo části práce, kterým by se měla věnovat při obhajobě zvláštní pozornost.

7.3 Obhajoba kvalifikační práce

Vedoucí práce v závěru posudku uvádí, zda práci doporučuje či nedoporučuje k obhajobě. Obhajoba závěrečné kvalifikační práce je součástí státní závěrečné zkoušky, úspěšný průběh obhajoby kvalifikační práce je podmínkou ukončení vysokoškolského studia. Kvalifikační práci studenti obhajují před komisí pro státní závěrečné zkoušky, kterou jmenuje rektor.

Obhajoba kvalifikační práce má zpravidla tento průběh:

- představení studenta členům komise pro obhajobu práce,
- studentova prezentace kvalifikační práce komisi,
- seznámení komise s posudky,
- odpovědi studenta na otázky a připomínky v posudku práce,
- odpovědi studenta na otázky vedoucího a oponenta práce,
- odpovědi studenta na otázky členů komise,
- rozprava, diskuze,
- vyhlášení výsledků obhajoby.

Úspěšná obhajoba závisí nejen na přípravě, výstižnosti a věcnosti prezentace a kvalitě odpovědí na dotazy komise, ale také na vystupování studenta, kultivovanosti projevu, vhodnosti projevů nonverbální komunikace a paralingvistických jevů (postoj, gestikulace, mimika, síla hlasu, zrakový kontakt s komisí, výběr slov, délka vět atd.). Podmínky pro hodnocení a obhajobu závěrečných prací stanovuje směrnice rektora k realizaci státních závěrečných zkoušek.

Jak už bylo zmíněno výše, k obhajobě si student připraví prezentaci své závěrečné práce, ve které svoji závěrečnou práci představí. Tato prezentace by ideálně měla mít následující strukturu:

- název, autor, vedoucí
- úvod
- teorie max. ve 3 větách
- metodika
- empirie

- výsledky

Tip:

- nachystejte si s sebou kartičky či vytištěnou prezentaci pro případ výpadku techniky
- doporučujeme také nachystat si s sebou text pro případ „totálního okna“, ovšem přípravu při obhajobě nelze celou přečíst z písemných podkladů.

Tvorba prezentace má několik opodstatnění, jedná se o vizuálně a graficky podané sdělení (grafy, tabulky, diagramy, obrázky, vzorce), které je přehlednější, názornější a snadněji uchopitelné než jen mluvené slovo; zároveň je jakýmsi „vodítkem“ pro mluvený projev. Je ovšem nutné dodržet několik základních obecných pravidel^{29,30,31,32}:

- vybrat/ vytvořit vhodnou šablonu
- dodržet jednotný styl v celé prezentaci
- umírněnost při používání efektů, animací, přechodu snímků apod.
- zvolit správnou velikost písma (pozor na čitelnost)
- zvolit kontrastní barvu písma vzhledem k pozadí (znovu čitelnost)
- dbát na správnost údajů, překlepy, pravopisné chyby
- prezentace by měla být plynulá, bez překlíkávání k předchozím snímkům
- do prezentace nekládat celé věty, které jsou pak doslovně přečteny
- nekládat do prezentace každé slovo, které je studentem prezentováno
- počítat s časem (8 – 10 minut času = cca 4 – 5 snímků)
- neprezentovat teorii (max. zakotvit v několika větách)
- mluvit o konkrétním projektu, konkrétní práci, konkrétních výsledcích
- dbát na správnost údajů, překlepy, pravopisné chyby...

Argumentace

- vycházejte pouze z důvěryhodných informací, dbejte na výběr zdrojů, citujte autority
- vybírejte ověřená fakta, ne domněnky a názory
- zvažte: jak začít, co je cílem, kam až zajít (myšleno: co všechno zmínit), co zdůraznit
- některé informace je lepší nezmiňovat, nesmíte však lhát!
- mluvejte logicky

²⁹ HORÁLEK, Josef. Jak úspěšně a efektivně prezentovat. In *Media a vzdělávání*. Sborník recenzovaných příspěvků mezinárodní vědecké konference. Praha: Vysoká škola hotelová v Praze, 2007. s 21 – 25. ISBN 978-80-86578-73-6.

³⁰ VYMĚTAL, Jan. *Průvodce úspěšnou komunikací: efektivní komunikace v praxi*. Praha: Grada, 2008. 322 s. ISBN 978-80-247-2614-4.

³¹ BĚLOHLÁVKOVÁ, Věra. *33 rad jak úspěšně prezentovat*. Brno: Computer Press, 2004. 110 s. ISBN 80-251-0326-9.

³² ATKINSON, Cliff. *Působivé prezentace*. Praha: Computer Press, Albatros Media, 2008. 336 s. ISBN 978-80-251-2119-1.

- nepodléhejte emocím
- mluvte jasně, výstižně, nemotejte se do dlouhých vět
- demonstруйте vaši inteligenci!

Σ

U kvalifikačních prací se hodnotí především propracování struktury práce, logika stavby práce, formální stránka práce prokázání teoretických vědomostí k danému tématu, úroveň zpracování teoretické části práce, tvořivý přístup studenta k tématu, metodická stránka práce, vhodnost používaných postupů, metod a technik a jejich správná aplikace, původnost práce, práce s odbornou literaturou a prameny, dosažené výsledky, správnost jejich zpracování, praktický přínos pro teorii a praxi daného oboru, do jaké míry koresponduje zpracování problematiky se zadáním tématu, zda byl splněn vytyčený cíl, stupeň obtížnosti práce a její odborný přínos, spolupráce studenta s vedoucím práce. Vedoucí práce v závěru posudku uvádí, zda práci doporučuje či nedoporučuje k obhajobě. Obhajoba závěrečné práce je součástí státní závěrečné zkoušky, úspěšný průběh obhajoby kvalifikační práce je podmínkou ukončení vysokoškolského studia.

?

1. Jak probíhá obhajoba závěrečné práce?
2. Co se hodnotí v závěrečné práci?
3. Jak by měla vypadat prezentace k obhajobě závěrečné práce?
4. Může vedoucí práce práci nedoporučit k obhajobě? Případně, z jakých důvodů?

Literatura k tématu:

- [1] HORÁLEK, Josef. Jak úspěšně a efektivně prezentovat. In *Media a vzdělávání*. Sborník recenzovaných příspěvků mezinárodní vědecké konference. Praha: Vysoká škola hotelová v Praze, 2007. s 21- 25. ISBN 978-80-86578-73-6.
- [2] VYMĚTAL, Jan. *Průvodce úspěšnou komunikací: efektivní komunikace v praxi*. Praha: Grada, 2008. 322 s. ISBN 978-80-247-2614-4.
- [3] BĚLOHLÁVKOVÁ, Věra. *33 rad jak úspěšně prezentovat*. Brno: Computer Press, 2004. 110 s. ISBN 80-251-0326-9.
- [4] ATKINSON, Cliff. *Působivé prezentace*. Praha: Computer Press, Albatros Media, 2008. 336 s. ISBN 978-80-251-2119-1.

Použitá literatura a zdroje

ATKINSON, Cliff. *Působivé prezentace*. Praha: Computer Press, Albatros Media, 2008. 336 s. ISBN 978-80-251-2119-1.

BARTÁK, Matěj, ed. a kol. *Nový slovník cizích slov pro 21. století*. Praha: Plot, 2008. 367 s. ISBN 978-80-86523-89-7.

BÁRTLOVÁ, Sylva a Helena HNILICOVÁ. *Vybrané metody techniky výzkumu zjišťování spokojenosti pacientů*. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 2000. 118 s. ISBN 80-7013-311-2.

BĚLOHLÁVKOVÁ, Věra. *33 rad jak úspěšně prezentovat*. Brno: Computer Press, 2004. 110 s. ISBN 80-251-0326-9.

BIERNÁTOVÁ, Olga a Jan SKŮPA. *Bibliografické odkazy a citace dokumentů dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011*. Brno: Citace.com, 2011, 27 s.

BOLDIŠ, Petr. *Bibliografické citace podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2. Část 1 – Citace: metodika a obecná pravidla* [online]. Verze 3.3.(2004). c1999-2004, poslední aktualizace 2004-11-11 [cit. 18. 12. 2017]. Dostupné z: <http://www.boldis.cz/citace/citace1.pdf>

ČSN ISO 5127. *Informace a dokumentace - slovník*. Praha: Český normalizační institut, 2003. Třídící znak 01 0162.

ČSN ISO 690. *Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011. 39 s. Třídící znak 01 0197.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

DOLEŽAL, Jan a kol. *Projektový management: komplexně, prakticky a podle světových standardů*. Praha: Grada, 2016. 418 s. ISBN 978-80-247-5620-2

DVOŘÁKOVÁ, Ilona. *Obsahová analýza / formální obsahová analýza / kvantitativní obsahová analýza* [online]. AntropoWebzin, 2, 95, 2010. ISSN 1801-8807. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/webzin/index.php/webzin/article/view/97>

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA, přeložila Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

GERŠLOVÁ, Jana. *Vádemékum vědecké a odborné práce*. [Praha]: Professional Publishing, 2009. 148 s. ISBN 978-80-7431-002-7.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

HOLOUŠOVÁ, Drahomíra a Milena KROBOTOVÁ. *Diplomové a závěrečné práce*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, 117 s. ISBN 978-80-244-1237-3.

HORÁLEK, Josef. Jak úspěšně a efektivně prezentovat. In *Media a vzdělávání*. Sborník recenzovaných příspěvků mezinárodní vědecké konference. Praha: Vysoká škola hotelová v Praze, 2007. s 21- 25. ISBN 978-80-86578-73-6.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2016. 254 s. ISBN 978-80-247-5326-3.

CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice: základy kvantitativně orientovaného výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 199 s. ISBN 80-244-0765-5.

IVANOVÁ, Kateřina a Lubica JURÍČKOVÁ. *Písemné práce na vysokých školách se zdravotnickým zaměřením*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 100 s. ISBN 978-80-244-1832-2.

JURÍČKOVÁ, Lubica a Michaela VANĚČKOVÁ. *Bakalářské práce na Moravské vysoké škole Olomouc*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, 2010, 62 s. ISBN 978-80-87240-11-3.

KATUŠČÁK, Dušan, Barbora DROBÍKOVÁ a Richard PAPÍK. *Jak psát závěrečné a kvalifikační práce: jak psát bakalářské, diplomové, dizertační, specializační, habilitační práce, seminární a ročníkové práce, práce studentské vědecké a odborné činnosti; jak vytvořit bibliografické citace a odkazy a citovat tradiční a elektronické dokumenty*. 5. vyd. Nitra: Enigma, 2008. 161 s. ISBN 978-80-89132-70-6.

Knihovna Akademie věd ČR [online] [cit. 2017-12-15]. Dostupné z: <http://www.lib.cas.cz>

KOZEL, Roman, Lenka MYNÁŘOVÁ a Hana SVOBODOVÁ. *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2011. 304 s. ISBN 80-247-72-981.

KOZEL, Roman. *Moderní marketingový výzkum*. Praha: Grada Publishing, 2006. 280 s. ISBN 80-247-0966-X.

KRČÁL, Martin a Zuzana TEPLÍKOVÁ. *Naučte (se) citovat*. Blansko: Citace.com, 2014. 156, [46] s. ISBN 978-80-260-6074-1.

KUBÁTOVÁ, Helena. *Rukověť autora diplomky: [čtení a psaní odborných textů ve společenských a humanitních oborech]*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. 121 s. ISBN 978-80-244-2314-2.

LANGER, Tomáš. *Moderní lektor: průvodce úspěšného vzdělavatele dospělých*. Praha: Grada, 2016. 224 s. ISBN 978-80-271-0093-4.

LINHART, Zdeněk a Helena SMOLOVÁ. *Marketingový výzkum*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2016. Edice učebních textů. 154 s. ISBN 978-80-87839-78-2.

LOJDA, Jan. *Manažerské dovednosti*. Praha: Grada, 2011. 182 s. ISBN 978-80-247-3902-1.

MEŠKO, Dušan a kol. *Akademická příručka*. České upr. vyd. Martin: Osveta, 2006. 481 s. ISBN 80-8063-219-7.

MIKULÁŠ, Radek. *Jak zvládat přebytek informací*. Ikaros [online]. 2012, ročník 16, číslo 1 [cit. 2017-12-15]. urn:nbn:cz:ik-13814. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/node/13814>

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

Operacionalizace [online]. [cit. 2017-10-09] Dostupné z: <http://vyzkumy.knihovna.cz/ucebnice/operacionalizace-typy-promennych>

PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008, 150 s. ISBN 978-80-7367-381-9.

Reliability & Validity [online]. *Web Center for Social Research Methods*. [cit. 2017-10-09] Dostupné z: <http://www.socialresearchmethods.net/kb/relandval.php>

ŘEZANKOVÁ, Hana a Tomáš LÖSTER. *Základy statistiky*. Praha: Oeconomica, 2013. 96 s. ISBN 978-80-245-1957-9.

ŘEZANKOVÁ, Hana. *Analýza dat z dotazníkových šetření*. Praha: Professional Publishing, 2007. 216 s. ISBN 978-80-86946-49-8.

Search Tips: Content Coverage [online]. Google, [cit. 2017-12-15]. Dostupné z: <https://scholar.google.cz/>

SCHERER, Helmut. Úvod do metody obsahové analýzy. In SCHULZ, Winfried a Irena REIFOVÁ. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum, 2004. 150 s. ISBN 80-246-0827-8.

SILVERMAN, David. *Ako robiť kvalitatívny výskum: praktická príručka*. Bratislava: Ikar, 2005, 327 s. Pegas (Ikar), zv. 8. ISBN 80-551-0904-4.

SPOUSTA, Vladimír. *Vádemékum autora odborné a vědecké práce humanitního a sociálního zaměření*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009. 230 s. ISBN 978-80-7204-617-1.

Statistiky plagiátorství ve Spojených Státech a v Evropě [online]. [cit. 23.11.2017]. Dostupné z: <https://www.plag.cz/statistiky-plagiatorstvi>

STODOLA, Jiří. Život s Googlem. In: *SlideShare Education* [online]. 7. 12. 2012 [cit. 2017-10-11]. Dostupné z: <https://www.slideshare.net/jirijstodola/ivot-s-google>

ŠIROKÝ, Jan a kol. *Tvoříme a publikujeme odborné texty*. Brno: Computer Press, 2011. 208 s. ISBN 978-80-251-3510-5.

Školní pravidla českého pravopisu. 3. vydání. Brno: Lingea, 2016. 528 s. ISBN 978-80-7508-203-9.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. 384 s. ISBN 978-80-262-0644-6.

Vizualizace dat v grafech: zásady pro tvorbu grafů založené na vlastnostech lidského vnímání [online]. Praha: Visual Data s.r.o, [cit. 09-01-2018] Dostupné z: <http://www.visualdata.cz/wp-content/uploads/2015/05/Vizualizace-dat1.pdf>

VYMĚTAL, Jan. *Průvodce úspěšnou komunikací: efektivní komunikace v praxi*. Praha: Grada, 2008. 322 s. ISBN 978-80-247-2614-4.

Web Center for Social Research Methods [online]. [cit. 2017-10-09] Dostupné z: <http://www.socialresearchmethods.net/kb/relandval.php>

Zákon č. 121/2000 Sb. – zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (tzv. autorský zákon).

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). In: Sběrka zákonů. 22. 4. 1998. ISSN 1211-1244.

Seznam obrázků

Obr. 1	Primární literatura a zdroje	23
Obr. 2	Schéma členění citací	31
Obr. 3	Schéma členění odkazů	32
Obr. 4	Ukázka klonování	36
Obr. 5	Ukázka kopírování	37
Obr. 6	Ukázka drobných úprav	38
Obr. 7	Vzájemný vztah validity a reliability	72
Obr. 8	Dekompozice – grafické znázornění	75
Obr. 9	Baterie otázek	76
Obr. 10	13 smrtelných hříchů aneb black list autora kvalifikační práce	85
Obr. 11	Sloupcový graf – ukázka	91
Obr. 12	Skupinový graf – ukázka	91
Obr. 13	Sloupcový skupinový graf – ukázka	91
Obr. 14	Výsečový („koláčový“) graf – ukázka	92
Obr. 15	Spojnicový graf – ukázka	92
Obr. 16	Ukázka nepřehledného výsečového grafu	93
Obr. 17	Ukázka nepřehledného sloupcového grafu	94
Obr. 18	Výsečový graf s použitím 3D efektu	94
Obr. 19	Sloupcový graf s použitím 3D efektu – včetně přímých popisků	95
Obr. 20	Sloupcový graf s použitím 3D efektu	95
Obr. 21	Podtrhnutí (oříznutí) osy	96
Obr. 22	Podtrhnutí (oříznutí) osy použité v médiích	96
Obr. 23	Podtrhnutí (oříznutí) osy ve spojnicovém grafu	97

Seznam tabulek

Tabulka 1	Rozdíl mezi cílem a SMART cílem v konkrétních příkladech	20
Tabulka 2	Přehled číslování kapitol a číslování stránek	65
Tabulka 3	Základní rozdíly mezi kvalitativní a kvantitativní metodou výzkumu	70

Seznam příloh

Příloha 1 Vzor informovaného souhlasu v kvalifikační práci

Příloha 2 Návrh pevných desek

Příloha 3 Návrh titulní strany

Příloha 4 Návrh prohlášení

Příloha 5 Návrh poděkování

Příloha 6 Návrh anotace

INFORMOVANÝ SOUHLAS: (např. k rozhovoru, kdy není respondent pro výzkumníka anonymní)

Informovaný souhlas týkající se diplomové práce na téma ...

Souhlasím tímto s pořízením zvukového záznamu rozhovoru a se zpracováním údajů poskytnutých v rozhovoru.

Jsem si vědom/a toho, že informace, které poskytnu, budou použity jen v rámci uvedené kvalifikační práce. V rámci anonymity se nikde v práci a v její souvislosti neobjeví moje jméno ani jiné údaje, podle kterých bych mohl/a být identifikován/a.

Jsem se vědom/a toho, že mohu rozhovor kdykoliv přerušit a svoji účast na výzkumu ukončit.

Podle Nařízení EU 2016/679 (GDPR) / *zákona č. 101/ 2000 Sb. o ochraně osobních údajů ve znění pozdějších předpisů* **uděluji souhlas** s účastí v uvedeném výzkumném projektu a poskytnutím uvedených informací.

Datum:

Podpis:

INFORMOVANÝ SOUHLAS: (např. k dotazníku, kde jsou respondenti zpravidla pro výzkumníka anonymní)

Informovaný souhlas týkající se diplomové práce na téma ...

Jsem si vědom/a toho, že informace, které poskytnu, budou použity jen v rámci uvedené kvalifikační práce. Dotazník je anonymní, jeho výsledky jsou určeny pro potřebu výzkumu. Všechny veřejně přístupné výstupy z výzkumu a jeho analýzy budou citovány anonymně a bude s nimi nakládáno bez vazby na osobu či organizaci.

Podle Nařízení EU 2016/679 (GDPR) / *zákona č. 101/ 2000 Sb. o ochraně osobních údajů ve znění pozdějších předpisů* **uděluji souhlas** s účastí v uvedeném výzkumném projektu a poskytnutím uvedených informací.

Datum:

Podpis:

V úvodu dotazníku pak může následovat:

Dovoluji si Vás touto cestou oslovit a požádat o vyplnění dotazníku. Upozorňuji Vás, že dotazník je zcela anonymní a jeho výsledky jsou určeny pro potřebu výzkumu.

Předem Vám děkuji za Váš čas i ochotu, kterou vyplnění dotazníku věnujete.

MORAVSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA OLMOUC

BAKALÁŘSKÁ/DIPLOMOVÁ PRÁCE

2018

Jan Novák

MORAVSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA OLMOUC

Ústav, pod který práce spadá

*Celý text s řádkováním
1,5násobku, mezera „za“
6b., název školy tiskacím
nebo kapitálkami, stránka
má správně vložené
okraje*

Jak psát kvalifikační práce

BAKALÁŘSKÁ/DIPLOMOVÁ PRÁCE

Název práce klasicky

*Všechno velkým nebo
kapitálkami*

Jméno studenta - autora

Vedoucí práce: doc. PhDr. Josef Novotný, Ph.D.

*Se všemi dosaženými
tituly*

*I s textem „Vedoucí
práce:“*

Olomouc 2018

*Místo a rok
(místo = umístění školy =
Olomouc)*

PROHLÁŠENÍ

*Text v kapitálkách nebo
vše velkými, tučně*

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/diplomovou práci vypracoval/a samostatně a použil/a jen zdroje v seznamu literatury a použitých zdrojů.

Tištěná verze textu práce je shodná s textem práce na CD nosiči a elektronickou verzí vloženou do studijního systému IS/STAG.

V místě dne 31. 3. 2018

*Místo = kde jste práci skutečně
psali*

*Datum = skutečné datum
dokončení práce*

Jan Novák

PODĚKOVÁNÍ

*Text v kapitálkách nebo
vše velkými, tučně*

Děkuji svému vedoucímu doc. PhDr. Josefu Novotnému, Ph.D. za odborné vedení práce, za cenné rady a ochotu v průběhu zpracování této práce.

zarovnáno
do bloku

ANOTACE

Bibliografický údaj: Příjmení autora, jméno. *Název práce*. Místo rok. Bakalářská/diplomová práce. Moravská vysoká škola Olomouc. Vedoucí práce: jméno včetně titulů.

Bibliografický údaj: Novák, Jan. *Jak má vypadat anotace*. Olomouc 2018. Bakalářská/diplomová práce. Moravská vysoká škola Olomouc. Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan Novotný, Ph.D.

Název práce:

Autor:

Ústav:

Vedoucí práce:

Abstrakt:

Klíčová slova:

Název práce: Jak má vypadat anotace

Autor: Jan Novák

Ústav: Ústav společenských věd a práva

Vedoucí práce: doc. PhDr. Josef Novotný, Ph.D.

Abstrakt: Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Tady bude text v délce cca 1500 znaků, který by měl obsahovat to nejdůležitější z celé práce. Text celé anotace je ve velikosti 12b, řádkování 1,5 řádku a mezera „za“ je v odstavci nastavena na 6b. Zarovnání textu v abstraktu do bloku je samozřejmostí. A pro představu rozsahu abstraktu samotného, text v tomto abstraktu má 1561 znaků.

Klíčová slova: anotace, zpracování anotace, abstrakt, důležitost pojmu, počet znaků

Title:

Author:

Department:

Supervisor:

Abstract:

Keywords: